

Rozdělení příjmů domácností v České republice

Diplomová práce

Vedoucí práce:

doc. Ing. Václav Adamec, Ph.D.

Autorka:

Bc. Markéta Hnízdilová

Brno 2019

Touto cestou bych ráda poděkovala panu doc. Ing. Václavu Adamcovi, Ph.D., za jeho cenné rady, připomínky a odbornou pomoc, kterou mi během zpracování diplomové práce poskytnul. Zároveň bych chtěla poděkovat Českému statistickému úřadu za vstřícnou komunikaci a poskytnutí dat pro zpracování této práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Rozdělení příjmů domácností v České republice** vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 24. května 2019

Abstract

Hnízdilová, M. Distribution of household incomes in the Czech Republic. Diploma thesis. Brno: Mendel University, 2019.

This diploma thesis deals with the evaluation of household incomes in the Czech Republic in total and in terms of the status of the head, the number of children, age, size of the municipality, education and region. The data are obtained from the Czech Statistical Office. The aim of the thesis is to compare the incomes of individual types of households from years 2008, 2012 and 2016 in terms of selected factors. The distribution of incomes will be captured using the Lorenz curve estimate. The study of the income distribution will be supplemented by calculation of Gini index, medial and selected quantities. Furthermore, households at risk of income poverty will be identified and measures to reduce income poverty will be proposed.

Keywords

Household income, poverty, Lorenz curve, Gini index.

Abstrakt

Hnízdilová, M. Rozdělení příjmů domácností v České republice. Diplomová práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2019.

Tato diplomová práce se zabývá zhodnocením příjmů domácností v České republice celkem a z hlediska postavení osoby v čele domácnosti, počtu dětí, věku, velikosti obce, vzdělání a kraje. Data jsou získána od Českého statistického úřadu. Cílem práce je provést porovnání příjmů jednotlivých typů domácností z hlediska zvolených faktorů v letech 2008, 2012 a 2016. Rozdělení příjmů bude zachyceno pomocí odhadu Lorenzovy křivky. Zkoumání příjmového rozdělení bude doplněno o výpočet Giniho indexu, mediálu a vybraných kvantilů. Budou identifikovány domácnosti, které jsou ohroženy příjmovou chudobou a navrhnuo opatření ke snížení příjmové chudoby.

Klíčová slova

Příjmy domácností, chudoba, Lorenzova křivka, Giniho index.

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce	12
3	Příjmy domácností	13
3.1	Vývoj příjmové situace domácností	14
3.1.1	Peněžní příjmy domácností 2008-2016.....	16
3.2	Faktory ovlivňující příjem domácnosti.....	19
3.3	Příjmová nerovnost a míra chudoby	21
3.3.1	Míra chudoby v zemích Evropské unie	23
3.3.2	Míra chudoby a materiální deprivace	24
4	Materiál a metodika	28
4.1	Zkoumaná data.....	28
4.2	Statistické metody.....	31
5	Rozdělení příjmů v České republice	36
5.1	Postavení osoby v čele.....	36
5.2	Počet dětí.....	41
5.3	Věk.....	44
5.4	Velikost obce	48
5.5	Vzdělání.....	52
5.6	Kraje	56
6	Diskuse	64
6.1	Osoba v čele.....	64
6.2	Počet dětí.....	65
6.3	Věk.....	66
6.4	Velikost obce	66
6.5	Vzdělání.....	67
6.6	Kraj.....	68
7	Závěr	73

Obsah	10
8 Literatura	77
9 Seznam obrázků	82
10 Seznam tabulek	83
A Podíl domácností v příjmové skupině podle čistého měsíčního příjmu na osobu za rok 2008	87
B Podíl domácností v příjmové skupině podle čistého měsíčního příjmu na osobu za rok 2012	91
C Podíl domácností v příjmové skupině podle čistého měsíčního příjmu na osobu za rok 2016	95

1 Úvod

Důležitým činitelem, který umožňuje člověku uspokojovat jeho potřeby, záliby, požadavky, hodnoty a činnosti s jeho životem spojené, a rovněž se podílí na vykreslování základních podmínek vypovídajících o konkrétní situaci v dané domácnosti, jsou příjmy. Příjmy tvoří důležitou složku bohatství každého člověka, právě proto, že mají vliv na fungování a činnost celé domácnosti, ale zároveň jsou i odrazem fungování celé společnosti.

V dnešní době je záležitost příjmového rozdělení neustále vkládána do popředí. Jsou zkoumány a hodnoceny fakta, která na příjem domácností mají největší vliv. Zjišťuje se, jak se činitelé ovlivňující příjem domácností mění, rozvíjí a v jaké míře na příjem domácností působí. Hlavní problematika spojená s příjmovým bohatstvím daných domácností, která je v mysli mnoha ekonomů a myslitelů zkoumána a hodnocena, je záležitost nerovnoměrného rozložení příjmového ohodnocení z různých úhlů pohledu. Tento problém se může odrazit v negativním vnímání osob, které v daném státě žijí a může to vést k přesouvání obyvatel do zemí, kde bude jejich příjmové ohodnocení odpovídat jejich požadavkům. Proto i dnes vznikají mnohé výzkumy založené na hodnocení příjmového rozdělení, aby na základě jejich zjištění, byla vytvořena a přijata opatření, která by zajistila spravedlivé rozložení příjmů a podílela se tak na efektivně vnímaném hospodářském režimu dané země.

Nerovnoměrné rozdělení příjmů je v dnešní době typickým problémem, se kterým se domácnosti potýkají. Různé rozdělení příjmů však nemusí souviset pouze s územním rozptýlením jednotlivých domácností. Výdělky mohou být odlišné i pro různé věkové kategorie, zároveň je tato problematika typická z hlediska vymezení obou pohlaví. Příjmy se mohou v domácnosti odlišovat i v případě postavení osoby, která v čele domácnosti stojí, byť se jedná o osoby zaměstnané, nezaměstnané, či osoby samostatně výdělečně činné nebo důchodce. Příjmová odlišnost se může projevit i z hlediska jiných faktorů, jako je například dosažené vzdělání jednotlivých členů. Právě takovéto aspekty mohou ovlivňovat výši příjmů, kterou domácnost dostává. Zhodnocení této problematiky souvisí i s ohrožením domácností příjmovou chudobou. Tato problematika je také do dnešní doby zkoumána z řad mnoha expertů, kteří se podílí na tvorbě návrhů, jenž by měly přispět ke snížení počtu domácností žijících právě takovýmto způsobem. Vzhledem ke složitosti, úspěšnosti a nevyrovnanosti dnešní doby, stojí proto za zmínku příjmy zkoumat, zhodnocovat a sledovat je z hlediska jejich vývoje, množství a rozdělení.

Nespokojenost domácností s příjmovým ohodnocením a příjmovou nerovnoměrností je aktuálním problémem, na který by měla vláda, ale i ostatní činitelé, kteří mohou tuto skutečnost ovlivnit reagovat a přizpůsobovat ho aktuálnímu cenovému systému na trhu nastaveném tak, aby se domácnosti mohly snadno změnám přizpůsobit a nedostávat se do příjmových potíží. Problémy spojené s chudobou a nemožností dosáhnout na veškeré podněty na trhu by měly být v popředí každé společnosti. Snaha o její eliminaci by neměla být podceněna.

2 Cíl práce

Cílem této práce je s využitím dat Českého statistického úřadu zhodnotit rovnost příjmového rozdělení domácností v České republice celkem a dle vybraných skupin. Ke zhodnocení příjmového rozdělení bude využit Giniho index, graf Lorenzovy křivky, mediál a vybrané kvantily. Srovnání příjmů dle vybraných faktorů bude zkoumáno v rámci zvolených let 2008, 2012 a 2016. Zároveň dojde k identifikaci domácností, které jsou ohroženy příjmovou chudobou s navržením opatření ke snížení příjmové chudoby. Tento cíl je rozdělen na tři dílčí cíle, jejichž výčet je uvedený následovně:

- Dílčí cíl č. 1: Zhodnotit rovnoměrné rozdělení příjmů domácností z hlediska postavení osoby v čele, počtu dětí, věku, velikosti obce, vzdělání a kraje prostřednictvím statistických ukazatelů, a to Giniho koeficientem, grafem Lorenzovy křivky, mediálem a vybranými kvantily v letech 2008, 2012 a 2016.
- Dílčí cíl č. 2: Identifikovat skupiny domácností ohrožených příjmovou chudobou.
- Dílčí cíl č. 3: Navrhnout opatření ke snížení příjmové chudoby.

Získané výsledky budou doplněny odbornou literaturou zabývající se problematikou příjmů domácností.

V závěru práce budou shrnuty nejdůležitější poznatky, které byly při zkoumání této problematiky dosaženy se splněním cílů, které jsou na začátku této práce stanoveny.

3 Příjmy domácností

Příjmy domácností můžeme definovat jako hotovostní či bezhotovostní důchod, který její členové získali. K nejobvyklejším příjmům můžeme zařadit čisté příjmy plynoucí ze zaměstnání a čisté příjmy plynoucí z podnikání. Jako další zdroj příjmů můžeme uvést sociální dávky, stipendia, důchody z pronájmu a úroky plynoucí z vkladů. V případě, že domácnosti čerpají úvěr, považujeme i tuto možnost za příjem (Balabán, Novenský, 2009, s. 336).

Ke zjištění životních podmínek domácností slouží dvě kritéria, a to jednak příjmy a spotřeba. Kromě příjmů, které domácnosti získají za provedenou práci, jsou rovněž důležité i sociální příjmy, které tvoří více než čtvrtinu jejich celkových čistých příjmů. Příjmy ze samostatné výdělečné činnosti se na velikosti celkového čistého příjmu odráží přibližně ve výši dvou třetin (Tichá, 2015, s. 139). Příjem tvoří pro jedince rovněž důležitý aspekt, který ovlivňuje velikost jejich vydání. Toufarová, Ondrášková (2008, s. 173) zkoumaly, jak je velikost výdajů ovlivněna příjmy domácností. V případě nárůstu příjmů budou domácnosti zvyšovat své výdaje na kulturní a rekreační činnosti. Zvýšení výdajů by bylo provedeno rovněž v položkách týkajících se bydlení, oblečení a obuvi. V opačném tempu vývoje příjmů, čili v jejich poklesu o 20 %, by bylo toto snížení příčinou poklesu vydání v oblasti kulturních a rekreačních činností, alkoholických nápojů, tabáku a výdajů spojených s bydlením, ošacením a obuví. Právě tyto zmíněné výdajové položky jsou velice náchylné na změny příjmů, jelikož nepatří mezi nezbytné statky potřebné k životu.

Turčínková, Gandelová (2003, s. 240-241) se zabývaly zhodnocením výdajových položek dle jednotlivých skupin domácností, které uvádějí, že největší rozptýlení výdajů od průměrné domácnosti je spojeno s domácnostmi důchodců. Složení výdajových položek má podobný charakter pro domácnosti zaměstnanců, osob samostatně výdělečně činných a zemědělců, kde nejvyšší výdaje činí na potraviny a nealkoholické nápoje ve výši 22 %, dále bydlení 18 %, dopravu 11 %, rekreační a kulturní činnost 11 % a ostatní 9 %. U domácnosti důchodců je pak výše výdajů připadající na spotřebu potravin a nápojů 31 %, bydlení 27 % a zdraví více než 60 %. Toufarová, Ondrášková (2008, s. 170) odhalily ze svého výzkumu, že 60 % účastníků jejich šetření nemá problém s velikostí příjmu přitékajícího do jejich domácnosti a využijí ho bez problémů k uhrazení svých nezbytných potřeb.

Spotřeba domácností, která je odrazem velikosti příjmů, se podílí na velikosti hrubého domácího produktu, kterou daná země dosahuje. Touto problematikou se zabývá Palát, Kunc (2011, s. 217), kteří zdůrazňují, že nejvyšší podíl na hrubém domácím produktu má právě spotřeba domácností a to v míře, která se pouze v ojedinělých případech sníží pod 50 %.

Příjmy nám rovněž vytváří podklad pro zhodnocení míry chudoby a blahobytu v nacionálním i světovém měřítku. Výběr vhodných metod zvolených ke zkoumání rozdílnosti v příjmovém rozdělení a zkoumání jejich propojenosti s ostatními faktory domácností, jsou základem pro tvorbu nových poznatků, které poskytují

zprávy o životní situaci obyvatel, o jejich kupních schopnostech a informacích zhodnocujících sociální zabezpečení populace (Bartošová, 2013, s. 31).

Velikost příjmů domácností se každoročně zkoumá z důvodu nárazových diferenciací v jejich vývoji, které často neodpovídají jejich finančním schopnostem a také kvůli snaze o zmírnění sezónního rozptylu domácností (Bartošová, 2013, s. 32). Atkinson (2016, s. 43) však neopomíná dodat skutečnost, že některé odchylky zaznamenané v hospodářských výsledcích, ještě nemusí znamenat existenci nepříslušné nerovnosti. Někteří dosáhnou vyššího výdělku oprávněně z důvodu výkonu práce přesčas, z realizace neatraktivní činnosti či vyšší zodpovědnosti.

Člověk může své bohatství získávat v různých formách, které Balabán, Novenský (2009, s. 336) rozdělují do následujících kategorií, a to na příjmy získané ze zaměstnání, příjmy generované od státu, dále příjmy mimořádné a příjmy pasivní, které člověk může získat například z pronájmu.

Příjmy může domácnost uspořít, zároveň se však může kvůli jejich nedostatku zadlužit a za zboží, které na trhu získají, mohou zaplatit v jiném časovém okamžiku, než byl realizován nákup (Bartošová, 2013, s. 32). Stávková, Antošová (2013, s. 17) připomínají, že pro lepší zhodnocení příjmového vývoje, je třeba zkoumat vývoj parametrů, jež se nachází uvnitř zkoumané jednotky. U jednotlivých domácností je vhodné sledovat vývoj příjmů dle různých charakteristik, jedná se například o počet jednotlivců v domácnosti, ekonomické aktivity, vzdělání příslušníků domácnosti či dle sektoru ekonomické činnosti.

K zajímavému poznatku došli Večerník, Mysíková, (2017, s. 67-68) ve své literatuře. Příjem, kterého domácnosti skutečně dosáhnou, převyšuje minimální odhadovanou hodnotu příjmu, kterou domácnosti ke svému životu potřebují, a to o 38 %. Zároveň platí, že jejich odstup je se zvyšujícím se příjmem vyšší. V případě nejnižší hodnoty příjmového decilu domácnosti získaly o 27 % nižší příjem, než ten, který je měsíčně k živobytí potřebný. U nejvyšší hodnoty příjmového decilu je jejich měsíční příjem o 136 % vyšší než odhadovaný potřebný měsíční příjem.

3.1 Vývoj příjmové situace domácností

Od období roku 1989 vykazují roční čisté peněžní příjmy připadající na osobu nominální rostoucí tendenci, a to až do období roku 2008. Po tomto období tempo růstu nominálních příjmů nepřevýšilo v každoročním vývoji výši 2,4 %. Důvodem byla probíhající hospodářská recese (Tichá, 2015, s. 92).

Rozmezí let 2002-2007 se vyznačuje rostoucím tempem příjmů. Toto období je charakteristické zvyšujícím se hrubým domácím produktem, snižující se nezaměstnaností a zvyšující se nominální i reálnou mzdou. Na velikost příjmů měla však vliv i řada legislativních změn. Rušily se překážky snižující možnost přivýdělku u osob získávajících příspěvky na rodičovskou dovolenou a i důchodci, kteří vykonávali pracovní činnost a zároveň pobírali starobní či částeční invalidní důchod, mohli vykonávat pracovní činnost bez jakýchkoliv překážek. Nezaměstnaní dosáhli taktéž možnosti získávat limitovaný výdělek. Hodnota minimální mzdy

se v tomto ročním rozmezí navýšila o 40 %, zhodnocovaly se důchody, zvyšovaly se příspěvky na rodičovskou dovolenou, v rámci zákona o sociálních službách vznikla nová možnost využívat příspěvek na péči. Snižovala se i velikost daňového zatížení fyzických osob (Cenový vývoj, 2010, s. 29).

Vývoj příjmů mezi roky 2002-2007 měl rostoucí trend, avšak jejich odlišnost se zmírňovala. V roce 2007 byla míra diferenciací mezd nižší než v roce 2002. Tato zmírněná odlišnost v příjmech se týkala všech typů domácností. Odlišný vývoj byl však zaznamenán u domácností důchodců tvořenou nepracujícími osobami, kde byly zvyšující se příjmové diferenciací popohnány změnami ve velikosti získaných důchodů, které mají zpravidla rostoucí charakter. Na základě údajů získaných Giniho koeficientem bylo zjištěno, že domácnosti osob samostatně výdělečně činných dosáhly nejvyšších příjmových odlišností a rovněž se vyznačují nejnižším poklesem příjmových diferenciací v porovnání s rokem 2002 (Cenový vývoj, 2010, s. 33).

Rostoucím tempem příjmů se rovněž vyznačuje období roku 2005-2011, jež popisuje Stávková, Antošová (2013, s. 16-17), avšak se jejich zvyšující tempo v jednotlivých letech lišilo. Při zkoumání příjmových rozdílů bylo prostřednictvím krajních bodů Giniho koeficientu zjištěno, že za celé sledované období, a to od roku 2005 do roku 2011, se jeho hodnota snížila. Příjmová odlišnost mezi jednotlivými domácnostmi se tedy zlepšila. Výsledek Giniho koeficientu se od období roku 2009 do sledovaného období roku 2011 opět zvyšuje, což nám naznačuje, že se domácnosti více odlišují ve svých příjmech. Zároveň je toto období charakteristické zvyšujícím se počtem domácností zasažených chudobou.

Vývoj čistých příjmů se od roku 2010 do roku 2013 téměř neměnil. V některých případech byl však zaznamenán i jejich meziroční reálný pokles, který je doprovázen klesající poptávkou ze strany spotřebitelů, což více potvrdilo ekonomickou krizi. Počátek 90. let je spojen s nejnižším poklesem reálných příjmů, kdy byl přírůstek nominálních příjmů domácnosti nižší, než přírůstek cen, které domácnosti za zboží a služby platily. Oproti již zmíněnému roku 1990 se čisté peněžní příjmy domácností reálně navýšily do roku 2013 o 28 %, po zohlednění zvýšených životních nákladů (Tichá, 2015, s. 92).

Poklesem reálných příjmů v období začínající ekonomické recese byly nejvíce poznamenány domácnosti s dětmi. Čistý peněžní příjem těchto domácností v roce 2009 nevykazoval žádné změny a v průběhu dalších 3 let měl jejich vývoj klesající tendenci. Největší pokles o 2,8 % nastal v roce 2012. Nižší pokles příjmů byl zaznamenán u domácností důchodců a u domácností bez dětí. Nejvyšší čisté příjmy na osobu dosahují domácnosti s nejméně jednou pracující osobou bez dětí, opačný jev je evidován u nezaměstnaných domácností. Příjmy na osobu u domácností důchodců mají dlouhodobě vyšší hodnotu než příjmy domácností se dvěma dětmi. V období let 2004-2013 byly tyto příjmy vyšší o 14-23 %. Od roku 2004 do roku 2013 je nejvyššího tempa růstu příjmu dosaženo u domácností nezaměstnaných, a to o 29 % a dále u domácností důchodců bylo zaznamenáno reálné navýšení o 22 %. Nejnižšího 16% navýšení čistého peněžního příjmu je dosaženo u domácností s 1 dítětem (Tichá, 2015, s. 94-95).

Příjmovou situaci pro rok 2016 shrnuje Kamenický, Sukupová (2017, s. 5) následovně. Hlavní položky, které se nejvíce podílí na příjmech domácností, jsou mzdy a platy, které se v reálné hodnotě v tomto roce navýšily o 5,4 %, nominální navýšení dosahovalo 6 %. Mezi velikost nominálního a reálného příjmu nejsou v jejich hodnotách dosaženy velké odlišnosti. Tento fakt je způsoben vývojem spotřebitelských cen, které se v roce 2016 neměly příliš velkou rostoucí tendencí. Nižších hodnot však dosáhly příjmy plynoucí s vlastnictvím, kvůli nižším úrokovým sazbám z vlastnictví plynoucí. Růst byl však zaznamenán na straně výdajů, které se zvýšily reálně o 3,6 %. Spotřeba se navyšovala zejména u předmětů dlouhodobé spotřeby, kde byl zaznamenán přírůstek o 10,4 %. Taktéž rostl zájem o výdaje na oděv, obuv a dopravu. Vyšší zájem z hlediska spotřeby byl zaznamenán i u výdajů, které domácnosti realizovaly do kulturních činností, sportu a rekreace.

Přikrylová (2010) se pomocí dat z šetření EU SILC z roku 2008 zabývala zhodnocením skupin domácností s nízkými příjmy. Bylo zjištěno, že právě takovéto domácnosti dosahují v průměru měsíčního příjmu 8 099 Kč na osobu. V čele se nachází převážně muž či ovdovělý člen s nižším stupněm středoškolského vzdělání, mnohdy se jedná o domácnost, ve které se nachází člen ve věku okolo 65 let. Většinou jsou tyto domácnosti bez dětí, popřípadě jsou jejich součástí maximálně dvě nezaopatřené děti. Autorka dále zjistila, že až v 60 % se na řízení těchto domácností podílí důchodce, se kterým jsou v domácnosti i další osoby bez ekonomické aktivity. Převážná část osob však nemá potíže se zajištěním bydlení a rovněž si tito respondenti mohou dovolit využívat záležitosti dlouhodobého charakteru.

3.1.1 Peněžní příjmy domácností 2008-2016

Roky 2008 a 2009 jsou období probíhající ekonomické recese, která způsobila změny v příjmech i spotřebě domácností. Průměrný hrubý příjem v nominální hodnotě v roce 2008 činil 164 000 Kč na osobu, což je o zhruba 10 000 korun více oproti předchozímu roku. V roce 2009 se průměrný hrubý příjem zvýšil nominálně na částku 166 000 Kč na osobu. Nižší přírůstek hrubých příjmů byl zaznamenán v roce 2010, kdy se důsledky ekonomické krize více projeví. Příjmy se navyšovaly nepatrně a rovněž se navýšil i počet domácností, u kterých příjmy klesly. Hodnota hrubého příjmu v nominální hodnotě se navýšila jen na částku 167 000 Kč na osobu (Horáková, 2013, s. 23-24).

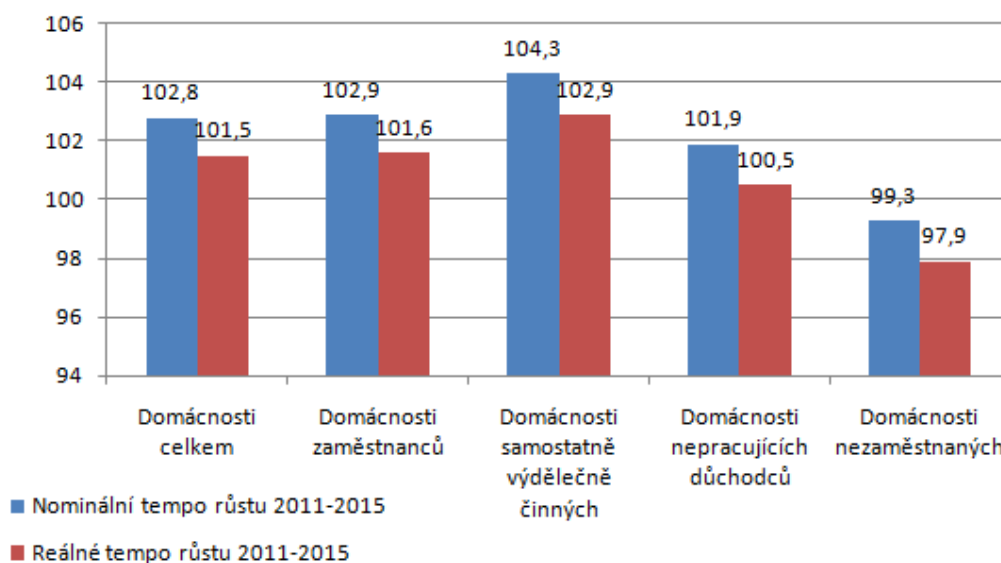
Rok 2008 je charakteristický negativním vývojem makroekonomických činitelů, které se projevovaly snižujícím se vývojem hrubého domácího produktu, klesající spotřebou domácností, zvyšující se cenovou hladinou. Počátkem roku 2008 se míra nezaměstnanosti snižovala, avšak v průběhu tohoto roku se další zvyšování zaměstnanosti neprojevovalo. Velikost průměrné hrubé mzdy měla sice rostoucí tendenci, ale její reálné zvyšování bylo od roku 2000 minimální. V tomto období se současně projeví i další legislativní změny v podobě zavedení 15% daňové sazby aplikované na tzv. superhrubou mzdu, zvyšovala se hodnota slev uplatněných na dani, ze kterých si vylepšily příjmovou situaci zejména rodiny bez vysokých příjmů, především domácnosti s nezaopatřenými dětmi, a rovněž

domácnosti důchodců, kteří vykonávali pracovní aktivitu, jelikož si mohli nově snížit základ daně o slevu na poplatníka (ČSÚ, 2010).

Průměrně hrubý roční příjem na osobu dosáhl v tomto období navýšení o 6,7 %, a to na částku 164 100 korun. Čistý roční příjem činil 139 700 korun na osobu za rok. V roce 2008 činil roční příjem domácností osob samostatně výdělečně činných 167 700 korun, u zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním pak 164 700 korun a u zaměstnanců bez vysokoškolského vzdělání 122 600 korun na osobu. Příjem důchodců s nepracujícími členy se navýšil o 8,5 %. Toto navýšení převážilo domácnosti důchodců se zaměstnanými jednotlivci, u kterých dosáhlo navýšení 6,7 %. U domácností nezaměstnaných a u rodin, kde je hlavní člen na rodičovské dovolené, velikost nárůstu rovněž nepřevážila tuto skupinu domácností (ČSÚ, 2010).

Vývoj ekonomické situace v předchozích letech nejvíce poznamenalo chování domácností v roce 2010. Některé z nich nebyly schopny uhradit své výdaje. Velikost průměrných příjmů vzrostl jen nepatrně, naopak rostl počet domácností, kterým příjem poklesl. V období roku 2010 se průměrný hrubý roční příjem domácností navýšil na 167 400 korun na osobu, čistý příjem pak na 144 600 korun. Čistý příjem domácností důchodců byl na úrovni 134 600 korun na osobu, což je o 2,6 % více než v předchozím roce. Kategorie domácností s vysokoškolským vzděláním dosáhly nižšího tempa růstu oproti roku 2009 a to o 1,2 % v částce 172 500 korun připadající na jednu osobu za rok. U zaměstnanců bez vysokoškolského vzdělání čisté roční příjmy činily 124 800 korun. Tyto příjmy oproti předchozímu roku zaznamenaly mírný pokles, což vykazalo vyšší příjmovou rozdílnost mezi různými profesemi (ČSÚ, 2012).

Čisté příjmy rovněž poklesly i u domácností osob samostatně výdělečně činných, a to na částku 161 300 korun na osobu za rok. Další snížení čistých příjmů připadající na jednu osobu za rok bylo registrováno i u nezaměstnaných domácností, a to o 2,2 % oproti předchozímu roku, na částku 76 900 korun. Důvodem byl průměrný pokles měsíčně vyplácených podpor pro osoby bez zaměstnání (ČSÚ, 2012).

Obr. 1 Nominální a reálné tempo růstu čistých příjmů na osobu v %.
Zdroj: Brázdilová, 2017

Mezi roky 2011-2015 se příjmové ohodnocení českých domácností zlepšuje. Za toto časové rozmezí dosáhl meziroční koeficient růstu výše 102,8 %. Česká domácnost si tedy průměrně polepšila s růstem nominálních příjmů o 2,8 %, reálných pak o 1,5 %. Rozdílné přírůstky mezd můžeme však sledovat u různých skupin domácností. U domácností, kde v čele stojí osoba samostatně výdělečně činná, dosáhl přírůstek ročních příjmů průměrného navýšení o 4,3 %, reálné příjmy se pak navýšily o 2,9 %. U skupin domácností zaměstnanců se roční příjmy zvýšily nominálně o 2,9 %, reálné navýšení bylo zaznamenáno o 1,6 %. U skupin nepracujících důchodců se nominální příjmy každý sledovaný rok navýšily v průměru o 1,9 %, reálné příjmy o 0,5 %. U nezaměstnaných byl ve vývoji příjmu zaznamenán dokonce pokles, a to konkrétně v roce 2011, od roku 2012 se jejich příjmy opět zvyšovaly (Brázdilová, 2017).

V roce 2012 došlo ke změně daňového zatížení zaměstnaných osob, což mělo příznivý vliv na vývoj jejich příjmů a zároveň se diference těchto příjmů snížila, s čímž souvisí i pokles výskytu příjmové chudoby. Čistý příjem v tomto období činil průměrně 149 700 korun na osobu za rok. U všech typů domácností došlo v tomto roce k navýšení příjmů, odlišná vývojová situace se však týkala nezaměstnaných domácností. Domácnosti s vysokoškolským vzděláním dosahovaly čistého příjmu 176 500 korun za rok a domácnosti osob samostatně výdělečně činných příjmu 162 400 korun, kdy velikost jejich příjmů přibližně odpovídala hodnotě roku 2009. Domácnosti s nižším dosaženým vzděláním zaznamenaly růst svých čistých příjmů o 2 % oproti roku 2011, a to částkou 130 300 korun připadající na jednu osobu za rok. U domácností nepracujících důchodců se čisté příjmy průměrně zvýšily na 138 300 korun za rok (ČSÚ, 2014).

Rok 2014 je obdobím, ve kterém se příjmy zvyšovaly ve všech skupinách domácností. Nejvyšší růst byl evidován u skupiny zaměstnanců, naopak nejnižší u domácností osob samostatně výdělečně činných, který stál v jejím čele. Čistý příjem z roku 2013 ve výši 12 772 Kč připadající průměrně na osobu za měsíc se následující rok navýšil na částku 13 135 Kč. Medián těchto příjmů v roce 2014 dosahoval 12 250 Kč (Bedřichová, 2016).

Příjmy českých domácností se v roce 2014 navýšily průměrně o 2,8 %. Zaměstnancům se jejich roční čistý příjem navýšil o 5 300 Kč. V případě vyššího vzdělání zaměstnanců se jejich roční čistý příjem navýšil o 5 000 Kč, u nižšího vzdělání došlo k nárůstu o přibližně 4 000 Kč. Nižší tempo navyšování příjmů bylo evidováno u důchodců s nepracujícími členy, kde průměrný roční příjem činil 142 800 korun a u skupiny nezaměstnaných s čistým příjmem 76 700 korun připadající na jednu osobu. Příjmy těchto skupin se navýšili o 2,5 %. Nejnižší tempo růstu příjmů bylo evidováno u již zmíněných domácností, kde v čele stála osoba samostatně výdělečně činná. Těmto typům domácností narůstaly příjmy v předešlém roce nejrychlejším tempem. Jejich příjem v roce 2014 vzrostl o 1,2 % a dosahoval 172 500 korun na osobu za rok (Bedřichová, 2016).

V roce 2015 se výše čistého příjmu průměrně navýšila na částku 164 900 korun a v roce 2016 na částku 172 200 korun na osobu za rok. Nominální i reálný nárůst meziročního příjmu činil navýšení o 3,8 %. Domácnosti tedy mohly vynaložit více prostředků na nákup zboží. V tomto období se navýšily příjmy všem typům domácností. Čisté příjmy domácností, ve které mají její členové vyšší dosažené vzdělání, byly 198 100 korun, což je o 6 000 korun více než v předchozím roce. U domácností bez vysokoškolského vzdělání se roční čistý příjem navýšil na částku 154 400 korun na jednu osobu. Tento příjem je o 5,4 % vyšší než příjem, kterého tyto domácnosti dosahovaly v roce 2015. Domácnosti samostatně výdělečně činné docílily ročního čistého příjmu 194 000 korun na osobu, což je o přibližně 8 000 korun více v předchozím roce. U skupiny nepracujících důchodců se příjmy navýšily vyšším tempem než v předchozím roce, a to o 2,9 %, na částku 150 700 korun. Významné změny ve vyplacených dávkách a sociálních podporách nebyly v průběhu roku 2015 a 2016 provedeny. O něco lépe si však od tohoto období mohou vést rodiny s dětmi, díky mírným legislativním změnám v oblasti daňových úlev na děti (ČSÚ, 2018a).

3.2 Faktory ovlivňující příjem domácnosti

Faktory, které působí na změnu příjmů domácností, můžeme vymezit z hlediska vzdělání, aktivity v rámci pracovního zařazení, věku a taktéž jejich vzájemným propojením. Jako nejvýznamnější činitel působící na příjmy domácností se jevila ekonomická aktivita a vzdělání. V roce 2011 došlo ke zvýšení odlišnosti mezi příjmy v odvětvích, proto v tomto roce můžeme jako významný faktor působící na příjmy označit faktor odvětví, avšak jeho projevení v roce 2005 nebylo žádné. V letech 2005 a 2011 se faktor věk jako významný činitel neprojevil. Na odlišnou velikost příjmů měla zejména vliv ekonomická činnost domácností, která

se významně lišila na různých stupních ekonomické aktivity. Nejvyššího navýšení příjmů bylo dosaženo u osob nezaměstnaných a to o zhruba 55 %, naopak nejmenší navýšení bylo zaznamenáno u osob samostatně výdělečně činných a to o přibližně 19 %. Tento jev je vysvětlen tak, že příjmy osob samostatně výdělečně činných jsou odrazem vývoje hospodářství (Stávková, Antošová, 2013, s. 22-23).

Další vysvětlení můžeme nacházet v nesprávně zavedených zákonodárných či organizačních vymezeních. Již zmíněné dosažení nejvyššího nárůstu příjmu u nezaměstnaných může být hnacím motorem pro nastartování trendu dlouhodobé nezaměstnanosti, která v roce 2011 dosáhla hodnoty přesahující 40 % (průměr v zemích Evropy v roce 2011 byl přibližně 42 %). Skupiny lidí v důchodovém věku se proto vývojem svých příjmů, aniž by to mohly ovlivnit, přibližují k hodnotě, kterou jsou obohaceny osoby nezaměstnané (Stávková, Antošová, 2013, s. 23-25).

Vyšší vzdělání je současně spojeno i s vyšším příjmem. Nárůstem příjmů však středoškolsky vzdělaní lidé převládají vysokoškolsky vzdělané. Možným důvodem může být práce nedostatečného množství pracujících obyvatel na nižších pozicích, které vede k prudšímu růstu příjmů (Stávková, Antošová, 2013, s. 25).

Nejnižší množství peněžních prostředků je charakteristické pro domácnosti s nejnižším dosaženým vzděláním, a to základním, či u domácností bez vzdělání. Těchto domácností v České republice však není mnoho. Příjmy domácností taktéž odpovídají dosaženému vzdělání. Nejvyššího nárůstu příjmů se však může pyšnit domácnost s vysokoškolským vzděláním na úrovni doktorském, dále domácnosti se vzděláním středoškolským, následuje domácnost, jejíž vzdělání není ukončeno maturitní zkouškou a dále domácnost se vzděláním vysokoškolským (Stávková, Antošová, 2013, s. 22).

Roli vzdělání zdůrazňuje zejména Večerník, Mysíková (2017, s. 101), na jejíž důležitost upozorňuje už od roku 1989. V tomto období rostl zejména zájem o osoby s vysokoškolským titulem. Stejný trend nastal i v ostatních sousedících zemích. V současné době je odměna vysokoškolsky vzdělaných osob vyšší ve státech postkomunistických než v západních zemích. Západní země jsou již nasyceny množstvím osob s vysokoškolským vzděláním a jejich zvyšování by mohlo vést ke snižování jejich odměňování. Odlišnost výdělků vysokoškolsky vzdělaných osob tak může vést k vyššímu tempu růstu.

Příjmová odlišnost se rovněž projevuje různě v jednotlivých odvětvových strukturách. Mezi žádaná odvětví v roce 2005 patřily aktivity spojené s nemovitostmi, informačními systémy a peněžními odvětvími. V roce 2011 se příjmová odlišnost mezi odvětvími prohloubila. Nejvyššího zájmu se pyšnilo odvětví informatiky a peněžních činností. Nejvíce rostoucích příjmů bylo zaznamenáno v odvětvích jako je těžba, průmysl, zdravotnictví, školství, zemědělství i veřejný sektor a zpracovatelská činnost. Nižší růst příjmů byl zjištěn v odvětví dopravy, u maloobchodních a velkoobchodních činností a rovněž v odvětvích s nemovitostmi. Dalším faktorem, který může mít vliv na vývoj příjmů domácnosti je věk. Tento faktor měl však na příjem u všech věkových kategorií nerozdílný vliv.

Nejvíce se ale odlišnost projevila u skupin osob starších 65 let, kde došlo k největšímu zvýšení příjmů, jelikož mohou výši starobního důchodu navýšit o příjem získaný z vykonávání pracovní činnosti (Stávková, Antošová, 2013, s. 25).

Obecně lze říct, že větší příjmové diference jsou více typické pro muže, než pro ženy, a to ve všech krajích. Nejvíce je však tato příjmová odlišnost u mužů patrná v Praze, naopak se nejméně projevuje v Moravskoslezském kraji. V případě obou pohlaví se s nejvyšším převážením průměrné mzdy nad mediánovou mzdou setkáme v Praze a Jihomoravském kraji. Opačný vývoj byl pak shledán v kraji Vysočina, v Olomouckém kraji a v Královéhradeckém kraji (Cenový vývoj, 2010, s. 52-53).

Pokud budeme uvažovat již zmíněné zkoumání odlišných příjmů v rámci věkových kategorií, zachycuje Bartošová, (2013, s. 47) ve svých výpočtech následující informace. V letech 2004-2006 bylo v České republice nejvyšších rozdílů v příjmech dosaženo u nejmladší věkové kategorie. Od roku 2007 však nastal zlom. Nejvyšší odlišnosti v příjmech byly zjištěny u osob, které byly přiřazeny do nejvyšší věkové kategorie, čili u osob v důchodovém věku, jedná se o osoby starší 61 let. Následně se příjmy nejvíce odchýlily od rovnoměrné situace u skupiny osob, kde je věkové rozmezí stanoveno 51 až 60 let. V roce 2004 jsou příjmy nejméně nerovnoměrné u skupiny 51-60 let, ale od roku 2005 se rovnoměrné rozdělení příjmů přiřazuje ke skupině osob ve středních letech, a to ve věkovém rozmezí 31 až 50 let.

3.3 Příjmová nerovnost a míra chudoby

Otázka týkající se příjmových diferencí a míry chudoby byla již od pradávna zkoumána a odpověď na ni se snažili objevit filozofičtí myslitelé, sociologové i představitelé ekonomie (Tichá, 2015, s. 111).

Studie, kterou se zabýval Večerník, Mysíková (2017, s. 101) zkoumala rovnoměrné rozdělování v rámci naší země. V případě zhodnocení rozdílů mezd a platů domácností, se už od doby existence Československa podílela na vyrovnání nerovností řada faktorů z vnější. Mezi ně patřil vliv německý ve formě podpor pro dělnickou třídu a později i vliv sovětský ve formě regulací pro udržení vysoké zaměstnanosti. Od roku 1989 se však mzdové diference zvyšovaly na hladinu západních zemí Evropy. Významný faktor, který mzdové odlišnosti podmiňoval, bylo vzdělání obyvatel.

Spravedlivým příjmovým rozdělením se též zabývá Birčiaková, Stávková, Antošová (2013), které ve svém článku zmiňují okolnosti ohledně příjmového rozdělení. Nejvyšší příjmy jsou rozděleny skupinám osob nezaměstnaných, naopak nejnižší osobám samostatně výdělečně činným. Domácnosti důchodců se s velikostí svých příjmů vyrovnávají domácnostem s minimálními příjmy. Takové rozdělení považují autorky za nespravedlivé, jelikož ti, co nevykonávají žádnou ekonomickou aktivitu, se pyšní vyšším nárůstkem příjmů než lidé pracující. V jiných zemích Evropské unie, příkladem může být Francie či Finsko, rostou příjmy důchodců rychlejším tempem než domácnostem nezaměstnaným.

Záležitost, která není jednoznačně definovaná, je pojem chudoba, ve smyslu jejího vymezení, měření a určení. Její charakter nelze vymezit všeobecně. Je považován za relativní veličinu, která je odvozená dle životních struktur ve zkoumaném souboru jednotek a rovněž má subjektivní charakter ovlivněný preferencemi a hodnotami danou společností (Tichá, 2015, s. 112). ČSÚ (2018a) definuje míru příjmové chudoby jako podíl členů domácností, jejichž příjmy jsou nižší než mez určující míru ohrožení chudobou. Mez tohoto ohrožení je vyjádřena jako 60% medián ekvivalizovaného disponibilního příjmu, který zahrnuje nejen počet, ale i složení členů v domácnosti.

Částka zachycující hranici příjmové chudoby v roce 2017 dosáhla hodnoty čistého příjmu 11 195 korun vztahující se na domácnost obývanou jedním členem za měsíc. U dvoučlenné domácnosti musel být čistý příjem za měsíc vyšší než 16 792 korun. Dospělý s dítětem ve věku mladší 13 let musel dosahovat měsíčního příjmu nad 14 553 korun a v případě dvou dospělých nad 23 509 korun za měsíc (ČSÚ, 2018a). Počet osob ohrožených příjmovou chudobou dosahuje v roce 2017 hranice 9,1 %, což je méně než v roce 2016. Česká republika se tedy řadí mezi státy, které jsou příjmovou chudobou a sociálním vyloučením nejméně ohroženy (Báčová, 2018).

Dlouhodobě míra příjmové chudoby v České republice kolísá na rozmezí spodní hranice 9 % a horní hranice 10 %. Mezi nejvíce ohrožené skupiny domácností patří nezaměstnaní, dále rodina s jedním dospělým a dětmi a domácnosti s více než třemi dětmi (ČSÚ, 2018a).

Přibližně milión obyvatel České republiky se s hodnotou svého příjmu nachází pod hranicí 60% mediánu ekvivalizovaného disponibilního příjmu. V rozmezí let 2005-2014 se dle šetření EU-SILC počet chudých obyvatel pohyboval na 8,6-10,4 %. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán v roce 2005 a naopak nejnižší počet osob ohrožených chudobou byl evidován v roce 2008 a v roce 2010 (Tichá, 2015, s. 113).

Příjmovou situaci můžeme zhodnocovat dle počtu členů, které se v domácnosti nachází. Nejobávanější skupinou jsou dle výsledků domácnosti obývané jednotlivcem s minimálně 1 dítětem. Až čtvrtina těchto domácností se nejvíce přibližuje k životu na hranici příjmové chudoby. Jejich počet se však snižuje. Další skupinou domácností, jež se nejvíce přibližuje k životu na hranici chudoby, jsou domácnosti obývané jedincem věkové kategorie pod 65 let, jejichž počet se udržuje na vysoké úrovni, a to na zhruba 14 %. Nejhorší situace v počtu domácností ohrožených nedostatkem příjmu byl však zaznamenán u osob starších 65 let, kde počet ohrožených domácností nejvíce vzrostl. Mezi další nejvíce ohroženou skupinou domácností patří rodiny se dvěma dospělými a třemi a více dětmi, jejichž zastoupení v naší společnosti není velké, ale počet takovýchto domácností, které jsou ohroženy chudobou, roste. Opačný vývoj je sledován u rodin bez dětí či rodin dvou dospělých, kde alespoň jeden z nich dosahuje věku 65 let nebo párů, kde oba tohoto věku nedosahují (Stávková, Antošová, 2013, s. 20).

Největší počet chudých domácností je zastoupeno skupinami domácností s nezaměstnanými členy a domácnostmi s jedním dospělým a se třemi a více dětmi.

Domácnosti s jedním členem jsou rovněž řazeny mezi domácnosti ohrožené chudobou, právě kvůli nákladům, na jejichž úhradu se podílí sami bez pomoci ostatních. Zhruba 47 % nezaměstnaných domácností bylo v roce 2011 zasaženo životem pod hranicí chudoby. Příjmy, které tyto domácnosti získávají, jsou dány transfery od státu. Domácnost se dvěma dětmi a dvěma dospělými členy se nachází na odpovídající hladině míry chudoby průměrných rodin. Této hladině však neodpovídají domácnosti důchodců, které se už svými příjmy pohybují pod odpovídající hranicí. Nedostatkem příjmů bylo těchto domácností v roce 2011 ohroženo 6,7 % (Tichá, 2015, s. 113).

Problematikou nerovného postavení se zabýval i ekonom Atkinson (2016, s. 316-319), který ve své publikaci upozorňuje na fakt zvyšující se míry nerovnosti. Podle jeho slov je možné nerovnosti zamezit pomocí vládních nástrojů, zásahů firem, prostřednictvím odborových organizací, dále je možné se s touto problematikou vyrovnat pomocí zásahů samotných jednotlivců. Autor vytvořil návrhy pro zajištění nižší úrovně nerovnosti. Vláda by svými nástroji měla zajistit vyšší míru zaměstnanosti vytvořením zaručených veřejných prací na úrovni minimální mzdy, pro osoby, které o takové zaměstnání usilují. Jako jeden z mnoho dalších návrhů neopomíná uvést i změny v sociálním zabezpečení, ve smyslu zvýšení jejího působení a taktéž její výše. Dle jeho názoru je potřebné využít k zajištění vyšší rovnosti výraznější reformy, které by vedly k nebojácným opatřením.

Situaci příjmové nerovnosti v rámci zemí Evropské unie zdůrazňuje i Salverda (2018), který prokazuje, že je nutné se na přerozdělování příjmů zaměřit. Podle jeho názoru je ke zmírnění tohoto problému nutná dohoda v rámci zemí Evropské unie o struktuře minimální mzdy, popřípadě dohoda o výši jejího ekvivalentu a rovněž reforma daňového systému.

Graafland, Lous (2018) považují za nejvýznamnější výsledek plynoucí z jejich zkoumání, že odlišnost v příjmech se negativně projevuje v životní spokojenosti lidí. V rámci zkoumání příjmových odlišností došli k závěrům, že zvyšující se odlišnost v příjmech je zapříčiněna svobodným daňovým nastavením, volným obchodováním a svobodou vládní regulací.

3.3.1 Míra chudoby v zemích Evropské unie

V dlouhodobém mezinárodním porovnání má Česká republika nejnižší podíl obyvatel zasažených chudobou. Tímto jevem se taktéž vyznačují i státy Island, Norsko a Nizozemsko, kde se podíl osob ohrožených chudobou pohybuje pod 12 %. Česká republika má rovněž dobré postavení v množství osob zasažených nepřetržitým rizikem chudoby, čili podílem osob pohybujících se pod 60% mediánem ekvivalizovaného disponibilního příjmu ve zkoumaném období a minimálně v uplynulých dvou případně třech letech. Vysoký podíl osob ohrožených chudobou je evidován ve státech, jako jsou Bulharsko, Rumunsko, Španělsko, Řecko, Chorvatsko, Itálie, Portugalsko, pobaltské státy a také Polsko. Stupeň chudoby neodpovídá ekonomickému postavení (hrubého domácího produktu na obyvatele) dané země, ale je odrazem přerozdělování důchodů, z čehož vyplývá i daná úroveň příjmové odlišnosti. Česká republika se v rámci států Evropské unie zařazuje mezi

země, které jsou charakteristické nízkou příjmovou diferenciací (Tichá, 2015, s. 114-116).

Chudoba může v různé míře zasáhnout každou část společnosti v dané zemi. Míra ohrožení chudobou je u mužů a žen dle evropského šetření provedeného v roce 2016 poměrně stejná bez vysokých odlišností. U mužů se procento ohrožení chudobou pohybuje na 16,6 % a u žen na 17,9 %. Vysoká odlišnost byla v tomto roce naměřena v zemích Pobaltí, na Slovinsku a Německu. V naší zemi byly ženy o více než 2,0 procentního bodu ohroženy nedostatkem příjmů než muži. Podobně tomu tak bylo i ve Švédsku, Bulharsku, Belgii, Kypru a také Norsku (Eurostat, 2018).

Nejvíce ohroženou skupinou lidí v oblasti nedostatku příjmů jsou nezaměstnaní. V období roku 2016 byla přibližně polovina těchto osob v rámci Evropské unie zasažena nedostatkem příjmů. Nejvíce se tento jev projevil v Německu. Každý sedmý důchodce byl dle výsledku zkoumajících míru ohrožení chudobou v rámci států Evropské unie v roce 2016 ohrožen životem na hranici chudoby. Nejméně ohroženou skupinu osob tvoří zaměstnanci, kde se podíl lidí zasažených chudobou pohyboval v roce 2016 na 9,6 % v rámci celé Evropské unie. Nejvíce se tento jev projevil v Rumunsku, kde se počet osob ohrožených nedostatkem příjmů vyšplhal na 18,9 % (Eurostat, 2018).

I přesto, že si Česká republika dlouhodobě udržuje v této problematice dobrou pozici v porovnání se zeměmi Evropské unie, nemusí mít mnoho domácností dostatečné množství finančních prostředků. Tyto domácnosti nejsou schopny uskutečnit vydání spojená s bydlením a základními potřebami. Tento fakt může vyvolat důsledky v podobě sociálního vyloučení. Proto by i přes dobré vnímané postavení naší země v oblasti chudoby, neměl být tento problém opomíjen (Stávková, Birčiaková, Turčínková, 2012).

Longford, Pittau aj. (2010) zkoumali odlišnost příjmů a životní úrovně napříč zemí Evropské unie. Skupiny zemí, které dosahují nízkých mediánových příjmů, jsou typické vysokou mírou chudoby. Tento jev byl zjištěn v Lotyšsku. Existují však i státy jako Česká republika nebo Slovensko, které i přes vyšší mediánový příjem dosahují nízké míry chudoby. Při zkoumání Giniho koeficientu bylo zjištěno, že země s nízkými mediánovými příjmy, kam patří Portugalsko, Lotyšsko nebo Litva, dosahují nejvyšší hodnoty tohoto koeficientu, naproti tomu Česká republika a Slovinsko mají hodnoty tohoto koeficientu nízké. Nejvyšší míru nerovnoměrného postavení a nejvyšší míru chudoby zaujímá Itálie a Španělsko. Stejné postavení z hlediska těchto charakteristik má také Anglie a Irsko, i přesto, že dosahují vysokých mediánových příjmů.

3.3.2 Míra chudoby a materiální deprivace

Míra příjmové chudoby v České republice je nejnižší v rámci států Evropské unie. Dobré postavení má naše země i z hlediska velikosti pracovní intenzity, avšak svým postavením se Česká republika přibližuje k průměrné hodnotě Evropské unie v oblasti materiální deprivace (Večerník, Mysíková, 2017, s. 64). Materiální deprivaci vysvětluje Stávková, Antošová (2013, s. 35, 37) jako situaci, kdy si do-

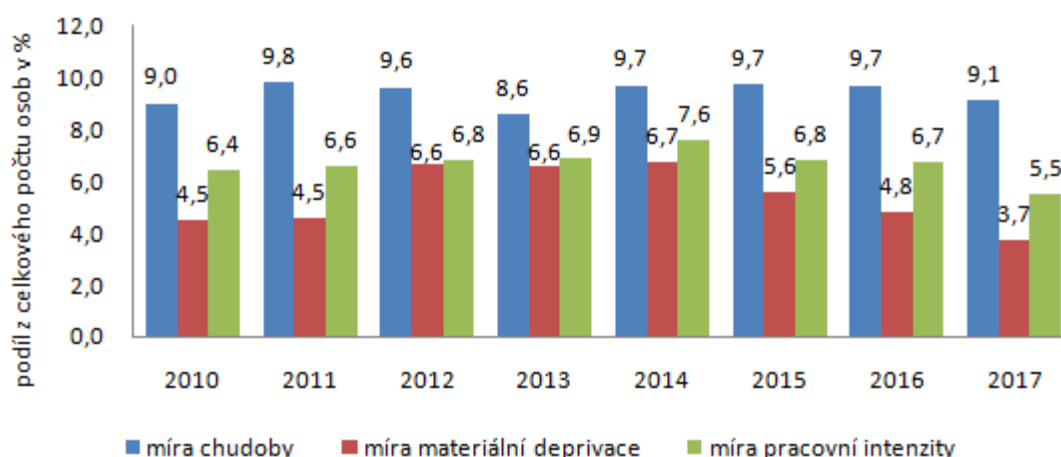
mácnost nemůže dovolit tři a více položek z devíti stanovených komisí Evropské unie. V případě, že si domácnost nemůže dovolit 4 a více definovaných položek, je taková domácnost vážně materiálně deprivovaná. Z jejich studie vyplývá, že zhruba 16,5 % domácností je materiální deprivací zasaženo. Nejvíce se materiální deprivace týká osob ohrožených chudobou, a to 72 % těchto domácností.

Materiální deprivací se zabývaly i Stávková, Birčiaková, Turčínková (2012), výsledky jejich zkoumání uvádí, že největší mírou materiální deprivace je zasažena Anglie, kde se tato problematika týká až jedné pětiny domácností. Nejlepší situace byla zjištěna ve Finsku, kde znevýhodněním trpí jedna desetina domácností. V České republice trpělo v roce 2005 materiální deprivací 25,7 % domácností, kdy průměr v Evropě činil 22,4 %. Za následujících 5 let, hodnota materiální deprivace pro Českou republiku klesla na 16,2 %.

Silnou materiální deprivací, kdy domácnostem chybí 4 a více položek z 9 vymezených shrnuje i Sirovátka, Šimíková, Jahoda, aj. (2015, s. 42-44), kteří evidují její vývoj v letech 2008-2013. V tomto období se její výše snížila na 6,6 %, kdy je její hodnota vyšší u žen, než u mužů. Vysoký nárůst materiální deprivace je rovněž zachycen u domácností se 4 a více dětmi, kdy je jejich podíl na 22,3 %, v neúplných rodinách s dětmi se podíl domácností ohrožených materiální deprivací pohybuje na 14 %, u osob samostatně žijících do věku 65 let je to 12,2 % a u domácností, které mají alespoň 3 děti 10,4 %.

Večerník, Mysíková (2015, s. 7-8) ve své literatuře zmiňují, že vedle ukazatele, který zachycuje příjmovou chudobu domácností a materiální deprivaci, je využíván i ukazatel pracovní intenzity. Pracovní intenzita domácností zahrnuje údaje o ekonomické aktivitě osob žijících v dané domácnosti v měsíčních rozmezích roku, který uběhl před daným šetřením EU-SILC. V tomto ukazateli jsou brány v úvahu osoby ve věkovém rozmezí 18-59 let, přičemž studenti do 24 let věku nejsou do tohoto ukazatele zahrnuti. Měsíce, ve kterých tyto osoby vykonávaly pracovní činnost, jsou vyděleny množstvím měsíců, ve kterých pracovní činnost vykonávat mohli, jedná se tedy o součin počtu členů v domácnosti a počtem měsíců v roce. V případě podílu nepřesahujícího hodnotu 0,2 je dosaženo velmi nízké pracovní intenzity.

Tito tři zmíněné ukazatelé slouží k odhalení míry rizika chudoby a také rizika sociálního vyloučení. V případě, že se jeden člen v domácnosti nachází pod mezí jednoho z výše zmíněných indikátorů, je chudobou či sociálním vyloučením zasažen. V roce 2014 bylo příjmovou chudobou ohroženo 9,7 % populace, materiální deprivací 6,7 % a nízkou pracovní intenzitou 5,7 % obyvatel. Všechny 3 ukazatelé se pak projeví u 2 % osob České republiky (Večerník, Mysíková, 2015, s. 8).

Obr. 2 Míra chudoby, míra materiální deprivace a míra pracovní intenzity v České republice
Zdroj: ČSÚ, 2011, 2012, 2014, 2015, 2017, 2018a

Sirovátka, Šimíková, Jahoda, aj. (2015, s. 44) zdůrazňují postavení osob v čele domácností na pracovním trhu, která má na její chod vliv. Rostoucí tendence výrazné materiální deprivace se projevuje u domácností nezaměstnaných a také u osob s nižším vzděláním. Opačná situace je shledána u domácností důchodů. Materiální deprivace se nejvíce projevuje v kraji Moravskoslezském, dále Karlovarským a Ústeckém.

Dle údajů Brázdilové (2017) k poklesu míry materiální deprivace napomohl zejména pokles osob, které si nyní mohou dovolit uhradit neočekávané výdaje, jejíž hodnota v roce 2016 činila 9 900 Kč a vyšší možnosti využití týdenních dovolených. V roce 2011 si takového výdaje nemohlo připustit více než 42 % obyvatel, v roce 2016 se tento počet změnil o třetinu. I přesto však existuje mnoho domácností, které jsou ohroženy vysokým rizikem materiální deprivace, jelikož si nemohou tyto dvě položky dovolit. O něco nižší vliv na snížení materiální deprivace má také fakt, že se více domácností podílí na platbách svých splátek v termínech a množství finančních prostředků jim umožňuje topit v jejich obydlích. Jak dále uvádí ČSÚ, (2018a) míra materiální deprivace se v roce 2017 v porovnání s rokem 2016 snížila a i v dalších obdobích můžeme očekávat její pokles.

Báčová (2018) i přesto, že převážná část domácností nemá s vyjitím svých prostředků problémy nebo s nimi vychází poměrně snadno, 23,2 % domácností má s velikostí svých příjmů potíže. Tento jev se týká především matek samoživitelek s dětmi a dále samostatně žijících žen nad 65 let. Rovněž je zde opět zmíněna skutečnost klesajícího počtu domácností, které si nemohou dovolit uhradit náhlé výdaje přesahující 10 000 korun. V roce 2017 bylo touto problematikou ohroženo 28,1 % obyvatel. Klesá i počet domácností, které si nemohly dovolit týdenní dovolenou. V roce 2016 se to týkalo čtvrtiny osob.

Kromě těchto ukazatelů se v rámci šetření životních podmínek využívají i další ukazatelé, které pomáhají zachytit počet osob ohrožených chudobou vycházející z českého zákonodárství. Jedná se o domácnosti s příjmem nižším než je částka životního minima a dále domácnosti, které mají nárok na získávání příspěvků

v hmotné nouzi (Večerník, Mysíková, 2015, s. 8). V České republice je minimální stanovená velikost příjmů zachycena pomocí životního minima, která v roce 2018 činí pro jednotlivce 3 410 korun za měsíc. Tato hodnota příjmu by měla jednotlivci stačit k zajištění obživy a dalších základních potřeb (MPSV, 2018).

Výše životního minima je určena pro všechny hospodařící domácnosti z hlediska jejího složení, stáří dětí a vymezených částek. V případě, že částka čistého příjmu snížena o sumu nákladů vynaložených na bydlení, nepřesahuje sumu danou propočtem, jedná se o domácnosti, jejíž příjmy nedosahují částky životního minima. Pokud příjem domácností nepostačuje k uhrazení základních potřeb, má taková domácnost nárok na příspěvky v hmotné nouzi. V roce 2014 dosahovalo 4,3 % domácností nižšího příjmu, než bylo dáno částkou životního minima a zároveň 2,7 % domácností získávalo příspěvky v hmotné nouzi. Rovněž můžeme zmínit, že z domácností, jejichž příjmy nepřesahovaly částku životního minima, spadalo 95 % osob do skupiny lidí ohrožených příjmovou chudobou a 42 % osob pak bylo zasaženo materiální deprivací. U osob, které pobíraly pravidelné dávky v hmotné nouzi, bylo 76 % osob ohrožených příjmovou chudobou a 60 % osob materiální deprivací (Večerník, Mysíková, 2015, s. 8-9).

Domácnosti, jejichž příjmy se pohybují pod hranici životního minima, jsou dle údajů Tiché (2015, s. 114) v největším počtu zastoupeny v krajích s nejvyšší nezaměstnaností a to v kraji Ústeckém, kde se počet těchto domácností pohyboval v roce 2013 na úrovni 7,8 %, dále je do této skupiny zařazen i kraj Moravskoslezský a Karlovarský. Opačný vývoj byl zaznamenán v kraji Plzeňském, kde se počet těchto domácností pohyboval na 1,8 %, dále v kraji Středočeském a v kraji Vysočina. V hlavním městě České republiky žilo v roce 2013 4,8 % obyvatel pod hranicí životního minima, a to i přes nízkou míru nezaměstnanosti. Tento fakt, je vysvětlen vysokými cenami, které domácnosti musí zaplatit za bydlení.

Rovněž MPSV (2018) definuje výši existenčního minima jako částku, která by měla jednotlivci stačit k zajištění obživy a základních potřeb postačující k jeho přežití, jeho výše se pohybuje na hranici 2 200 korun za měsíc. Toto minimum nesmí být použito u nezaopatřených dětí, u osoby pobírající starobní důchod, rovněž u osob ve věku nad 68 let a u osob pobírající invalidní důchod třetího stupně.

4 Materiál a metodika

V této práci je s využitím dat Českého statistického úřadu zhodnocena rovnoměrnost příjmového rozdělení domácností v České republice celkem a dle vybraných skupin. Ke zhodnocení příjmového rozdělení bude využit Giniho index, graf Lorenzovy křivky, mediál a vybrané kvantily. Srovnání příjmů dle vybraných faktorů bude zkoumáno v rámci zvolených let 2008, 2012 a 2016. Zároveň dojde k identifikaci domácností, které jsou ohroženy příjmovou chudobou s navržením opatření ke snížení příjmové chudoby.

Nejprve je v této práci rozpracována rešeršní část, kde je zachycen přehled o příjmové situaci domácností České republiky dle různých faktorů, kde bude brán v úvahu například věk, kraj, ve které domácnost žije, vývoj příjmové situace je popsán i z hlediska osoby, která stojí v čele domácnosti, počtu dětí nebo i pohlaví. Tato část zmiňuje informace vztahující se k příjmovým situacím domácností v uplynulých letech a vysvětluje nejen její vývojový směr růstu, ale i důvody, které mohly vést ke kolísání jejího pohybu. Nastínění příčin, které měly vliv na ekonomickou situaci, jenž ovlivnil příjmové podmínky domácností, umožní lépe pochopit důvody, které k odlišnému tempu růstu příjmů vedly. Tato část rovněž neopomíná uvést i zmínku o domácnostech, které žijí na hranici chudoby a i poznatek o domácnostech zasažených materiální deprivací. Zároveň jsou zde i zmíněné informace o míře pracovní intenzity. Příjmová nerovnost a míra chudoby České republiky je zde porovnána i s ostatními zeměmi, kterých se tato problematika týká.

Následně dojde k vypracování materiálu a metodiky, kde bude shrnutý nejen přehled o postupu, který bude použit pro vypracování této práce, ale i informace o statistických ukazatelích, které budou pro výpočet použity, jako je Giniho koeficient nebo sestavení Lorenzovy křivky. Další ukazatelé, kteří v této práci budou zjištěni, jsou vybrané kvantily a výpočet mediálu.

Další část bude věnována výsledkům, které zachytí nejdůležitější poznatky této práce. Budou zde vypočteny a interpretovány hodnoty, kterých bude prostřednictvím statistických ukazatelů dosaženo. Tato část bude vypracována za pomoci programu Excel. Výsledky, které budou dosaženy, nám pomohou nastínit příjmovou situaci domácností dle vybraných faktorů. Rovněž dojde k identifikaci domácností ohrožených příjmovou chudobou s návrhem opatření k jejímu snížení.

V diskuzi dojde ke shrnutí dosažených výsledků, které budou interpretovány a doplněny odbornou literaturou.

Na konci této diplomové práce bude uvedeno závěrečné shrnutí nejdůležitějších zjištění, kterých bylo dosaženo, dodržení cílů práce.

4.1 Zkoumaná data

Data, která budou v rámci této práce použita, jsou získána od Českého statistického úřadu.

Český statistický úřad eviduje tyto data za účelem zjištění informací nejen o aktuálních příjmech domácností, ale i o jejich bytové situaci z hlediska kvality a financování, také o tom, zda domácnost využívá věci dlouhodobého charakteru či o jiných zaměstnaneckých, hmotných a zdravotních poměrech, ve které se dospělá osoba v domácnosti nachází. Informace o peněžních příjmech domácnosti zachycují průměrnou hodnotu vztahující se na osobu nebo také na domácnost. Pro porovnání těchto příjmů jsou zjištěny průměrné hodnoty spotřební (ekvivalentní) jednotky. Tato spotřební jednotka se využívá zejména z důvodu jejího lepšího zahrnutí počtu a složení domácnosti (ČSÚ, 2017).

Již od roku 2005 činí Český statistický úřad výběrové šetření životních podmínek EU-SILC. Tento průzkum je realizován v dalších 28 zemích Evropské unie, a také ve státech jako je Island, Norsko, Švýcarsko, Makedonie, Srbsko či Turecko. Nastavení stejného principu pro provádění průzkumů umožňuje srovnat domácnosti těchto států z hlediska ekonomické i sociální situace (ČSÚ, 2018b). Hodnoty, které jsou díky tomuto šetření získány, mohou sloužit jako základ pro zjištění výše materiální i peněžní chudoby, ekonomické aktivity i míry sociálního vyloučení. Získané informace slouží rovněž jako podklad pro zacílení státní sociální politiky v oblasti nezaměstnanosti, daňového nastavení nebo sociální pomoci. Rovněž zachycuje důsledky vyvolené odsouhlasenými ustanoveními (ČSÚ, 2018b).

Za výběrovou jednotku je považován byt. Do tohoto šetření jsou zařazeny veškeré kraje, kde je velikost výběru odvozena počtem osob, které v daném kraji žijí. Zjišťovací jednotkou je hospodařící domácnost, která je složena z členů žijících v daném bytě. Přitom je za hospodařící domácnost považována ta, kde obyvatelé, kteří společně bydlí, se rovněž společně podílejí na hospodaření. Hradí společně náklady vynaložené na potraviny, bydlení a chod domácnosti. Údaje jsou realizovány prostřednictvím osobního rozhovoru mezi dvěma stranami, kde jsou zjištěné odpovědi zaneseny do dotazníkových formulářů (ČSÚ, 2018b). Data, která jsou v této práci využita, jsou uvedena v Příloze A, B, C.

ČSÚ (2017) vysvětluje charakteristiky rozdělení domácnosti následujícím popisem:

Počet členů – vychází z počtu osob, které mají v dané domácnosti trvalé bydliště. Zároveň jsou do dané skupiny započítané osoby krátkodobě nepřítomné a také osoby, které studují nebo pracují mimo své trvalé bydliště, ale podílejí se na jejím financování. Členové, kteří se v domácnosti dlouhodobě nenacházejí a nemají k ní žádnou vazbu a osoby, které mají domácnost v jiném obydlí, avšak se v dané rodině v době průzkumu vyskytovaly, nejsou součástí tohoto šetření.

Pracující osoba – za pracující osobu se považují lidé, kteří mají uzavřený pracovní poměr. Do této skupiny zařazujeme také osoby, které mají členství v družstvech, osoby podnikající samostatně nebo i v rodinných firmách, kde za svůj pracovní výkon nezískávají odměnu. Do této skupiny započítáváme i osoby pobírající dávky například za dobu nemoci. Součástí jsou i studující osoby, kteří při studiu vykonávají pracovní činnost, obyvatelstvo v důchodovém věku a osoby, získávající rodičovský příspěvek s periodickým důchodem z činnosti podnikání či jiné závislé činnosti.

Osoba samostatně výdělečně činná – je osoba, která vykonává svoji pracovní činnost na základě získání živnostenského oprávnění, jiného nařízení nebo i po sepsání smlouvy s jinými účastníky, se kterými bude vykonávat podnikatelskou činnost. Řadíme sem i osoby, které vykonávají pracovní úkony samostatně nebo na základě honoráře.

Vyživované dítě – je dítě ve věku nepřesahující 25 let. Jedná se o studující děti, které mohly získávat své příjmy. Patří sem i děti, které studovat z duševních či fyzických důvodů nemohou nebo si nejsou schopny zabezpečit příjmy pro živobytí a doposud nezískávaly invalidní příjem.

Nepracující důchodce – do této skupiny zařazujeme osoby, které získávají důchod, (výjimkou je důchod sirotčí) anebo osoby, jejichž věk odpovídá věku důchodovému a možnost na získání určitého typu důchodu jim nevznikl. Jedná se o osoby, které vykonávaly dočasnou pracovní činnost nebo jejich pracovní činnost nenastala vůbec.

Nezaměstnaná osoba – jedná se o osoby, které většinu sledovaného roku nevykonávaly žádnou pracovní činnost, ale o zaměstnání by měly zájem.

Ostatní – tuto skupinu tvoří osoby, které se starají o domácnost, pečují o nemocného člena rodiny či jinou osobu sobě blízkou. Jedná se o osoby, které žijí z majetku a osoby, které nemají svůj příjem. Nebylo, je možné přiřadit do jiné výše uvedené skupiny.

Osoba v čele domácnosti – v rodinách, kterou tvoří 2 členové, je za osobu, která stojí v čele domácnosti považován muž. Přitom se nebere v úvahu jeho ekonomická aktivita. U ostatních typů domácností, jako rodin, které tvoří jeden člen s dítětem nebo rodin, které nemají uzavřené manželství či jiný svazek, se osoba v čele určovala podle ekonomické aktivity nebo podle velikosti příjmu každého člena.

Druh domácnosti – vyplývá z informací týkajících se členů domácností. Úplné domácnosti, které tvoří dvě dospělé osoby s dětmi či bez dětí i domácnosti, kde se nachází jeden rodič s alespoň jedním dítětem, tvoří čistou rodinu. Pro toto tvrzení však musí platit, že se jedná o děti vyživované a jiné osoby se v domácnosti nenachází. Pokud by se v domácnosti nacházely i další osoby, hovoříme o smíšené úplné domácnosti. Smíšenou neúplnou domácnost pak tvoří jeden dospělý člen, který je rodičem vyživovaného dítěte a domácnost současně sdílí s další osobou nebo s dítětem, které není považováno za vyživované. Současně se můžeme setkat i s nerodinnými domácnostmi, kterou tvoří minimálně dva členové, kteří mohou být v příbuzenském či přátelském vztahu.

Vzdělání – tato kategorie je složena ze 4 etap. Člení se na základní vzdělání, vyučení, úplné středoškolské vzdělání a vzdělání vysokoškolské.

Podle postavení osoby v čele vyplývají skupiny domácností, které ČSÚ (2017) popisuje následovně:

Domácnosti celkem – které vyobrazují průměrný stav domácností v České republice.

Zaměstnanci – osoba, která stojí v čele domácnosti, vykonává pracovní nebo služební činnost. Rovněž může realizovat pracovní činnost, do které byla zvolena či jmenována. Může se jednat o osobu s nižším či s vyšším vzděláním.

Osoby samostatně výdělečně činné – osoba, která stojí v čele domácnosti, vykonávala podnikatelskou nebo jinou nezávislou činnost.

Důchodci – v čele domácnosti stojí nepracující osoba. Můžeme je dále rozčlenit na domácnosti s pracujícími nebo s nepracujícími členy, podle ekonomické aktivity ostatních členů.

Nezaměstnaní – osoba, která stojí v čele domácnosti je nezaměstnaná. Avšak v případě rodin s dětmi, mohla manželka i děti vykonávat pracovní činnost.

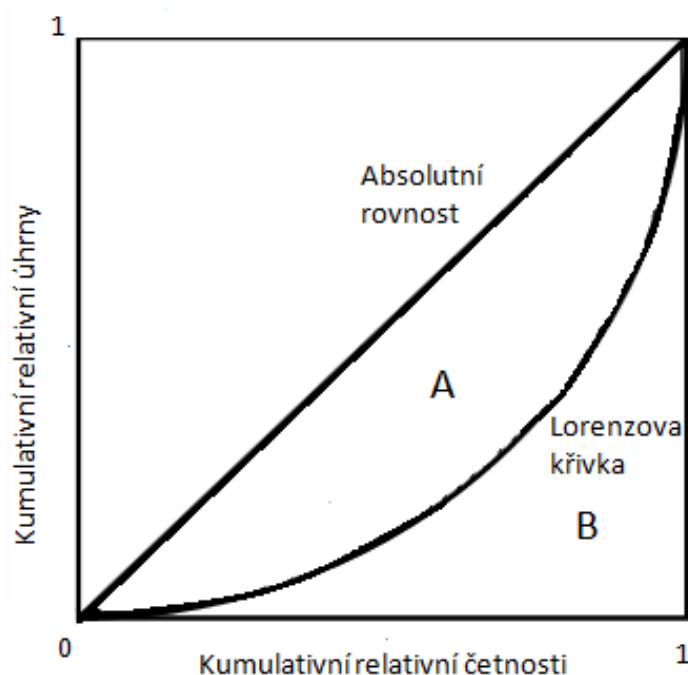
Ostatní – v čele domácnosti stojí nepracující osoba nepobírající důchod. Do této skupiny zařazujeme studenty, osoby, které mají nárok na pobírání rodičovského příspěvku, a dále osoby, které žijí z majetku.

4.2 Statistické metody

Odlišný vývoj příjmů je často zachycován prostřednictvím Lorenzovy křivky, ze které jsou odvozeny další důležité statistické parametry pro zkoumání příjmové, ale i výdajové nerovnoměrnosti, které vychází z poznatků Giniho, Paretova principu, Brescianoho či z poznatků Pietra. Další nové pokroky ve vývoji a zkoumání příjmových diferenciací byly rozvinuty v roce 1975 Gastwirthem, jež doplnilo mnoho dalších autorů, mezi které patřil i Dagum. Základem je zkoumání rozdílů mezi různými populacemi, které se odlišují v sociálních, ale i ekonomických aspektech a rovněž svým geografickým působením. Příjmová nebo také výdajová diference vychází rovněž z odhadu hustoty empirického rozdělení a z něj vycházejících vlastností popisující variabilitu a tvar šikmosti či špičatosti (Bartošová, 2013, s. 44).

K zachycení výsledků příjmových nerovnoměrností se často používají metody, které Bartošová (2013, s. 45) uvádí v následujícím pořadí. Patří sem Giniho koeficient, index Robina Hooda, Atkinsonův index nerovnosti, Theilovy index nesouladu, koeficient příjmové nerovnosti, podíl mediánu a průměru, variační koeficient a kvantilový koeficient šikmosti a špičatosti.

Příjmovou odlišnost lze graficky zachytit prostřednictvím Lorenzovy křivky. Lorenzova křivka slouží ke grafickému znázornění nerovnoměrnosti rozdělení příjmů (Jílek, Moravová, 2007, s. 91). Osa y zachycuje kumulativní relativní úhrny a osa x znázorňuje kumulativní relativní četnosti (Bartošová, 2013, s. 45).

Obr. 3 Lorenzova křivka
Zdroj: Charles Coll (2011)

Slovy Charlese Coll (2011) lze tuto křivku vysvětlit následovně. Úhel 45° vypovídá o absolutní rovnoměrnosti, v případě odchýlení se rovnoměrnosti příjmů nedosahuje. Grafické znázornění nám umožní zjistit hodnotu Giniho koeficientu jako poměr odchýlení Lorenzovy křivky od křivky zachycující absolutní rovnost a to vzorcem, který Charles Coll (2011) zmiňuje následovně

$$\text{Giniho koeficient} = \frac{A}{(A + B)}$$

Čím větší nerovnoměrnost bude zaznamenaná, tím více se křivka bude svým tvarem oddalovat od hlavní diagonály (Jílek, Moravová, 2007, s. 92).

Bartošová (2013, s. 46) připomíná, že výsledky Giniho koeficientu, nám přináší informace o tom, jak se příjmy, které jsou mezi domácnostmi rozděny, oddalují od stejnoměrného rozdělení. Výsledek Giniho koeficientu je dosažen vydělením hodnot nacházející se mezi linkou absolutní rovnosti a plochou Lorenzovy křivky $L(p)$ a celkové části nacházející se pod diagonálou. Giniho koeficient můžeme určit pomocí numerické integrace odhadnuté z výše zmíněné křivky, který je možný dle Bartošové (2013, s. 46) vypočítat tímto uvedeným vzorcem

$$G = 1 - 2 \int_0^1 L(p) dp.$$

Výsledek Giniho koeficientu se pohybuje v rozmezí $<0;1>$. Čím větší mírou se koeficient bude přibližovat k 0, tím bude jeho hodnota reprezentovat výsledek o tom, že rozdělení příjmů ve vymezené skupině osob je rovnoměrné (Bartošová, 2013, s. 46). Wikinson, Pickett (2013, s. 34) doplňují, že pokud by hodnota Giniho koeficientu dosáhla 1, znamenalo by to, že všechen příjem by získala jedna osoba, zatímco ostatní by nezískali nic. Jednalo by se tak o výskyt maximální nerovnosti. Pokud by však Giniho koeficient dosáhl 0, každá osoba by získala stejnou část příjmů jako ostatní. Panovala by tak absolutní rovnost.

Jílek, Moravová (2007, s. 93) zachycují další možný způsob výpočtu Giniho koeficientu. V případě, že jsou známy pouze intervaly rozdělení příjmů, kde se hodnota koeficientu zjišťuje prostřednictvím velikosti těchto intervalů, používá se následující vzorec

$$G = \frac{\sum_{j=1}^r [M_j(h) - M_j(d)] \cdot k(p_j) \cdot [1 - k(p_j)]}{\sum_{j=1}^{r-1} [M_j(h) - M_j(d)] \cdot [1 - k(p_j)]},$$

$M_j(h)$ zachycuje výši horního intervalu, kde $j=1,2,\dots,r$,

$M_j(d)$ zachycuje výši dolního intervalu, kde $j=1,2,\dots,r$,

P_j zachycuje výši relativní četnosti j -tého intervalu, kde $j=1,2,\dots,r$,

$k(p_j)$ zachycuje výši kumulativních relativních četností do výše j -tého intervalu.

Pokud kromě intervalového příjmového rozdělení známe i velikost průměrných příjmů jednotlivých intervalů, lze Giniho koeficient vypočítat prostřednictvím průměrných příjmů intervalů, kde Jílek, Moravová (2007, s. 93-94) uvádí vzorec

$$G = \frac{\Delta}{2\bar{M}} = \frac{\sum_{j=1}^{r-1} M_{j+1} - M_j \cdot k(p_j) \cdot [1 - k(p_j)]}{\bar{M}},$$

M_j zachycuje výši průměrného příjmu j -tého intervalu, kde $j=1,2,\dots,r$,

\bar{M} zachycuje sumu průměrných příjmů všech intervalů,

$M_{j+1} - M_j$ zachycuje diferenciaci průměrných příjmů v intervalech.

Lapáček (2007) poskytuje informace o dalších možných způsobech výpočtu Giniho koeficientu. V případě opomenutí Lorenzovy křivky, lze tento koeficient vypočítat průměrem příjmových rozdílů mezi veškerými páry jedinců a to vzorcem

$$G = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n |x_i - x_j|}{2 \cdot n^2 \cdot \bar{x}},$$

x_{ij} prezentuje výši příjmů párů jednotlivců náhodně zvolených

n prezentuje počet jedinců

\bar{x} prezentuje průměrnou výši příjmů jednotlivce

Nejčastěji se však můžeme setkat s tzv. Brownovým vzorcem, který Lapáček, (2007) uvádí následovně

$$G = |1 - \sum_{i=1}^n (x_i - x_{i-1}) \cdot (y_i + y_{i-1})|,$$

x_i prezentuje kumulativní relativní četnost tříd příjemců

y_i prezentuje kumulativní relativní úhrny

Giniho koeficient slouží ke zkoumání nerovnoměrného rozdělení příjmů, proto se často používá nejen ke zkoumání příjmových nerovností v daném státě dle regionu, vzdělání či věku obyvatel, ale i v mezinárodním měřítku (Bartošová, 2013, s. 47).

V této práci bude rovněž proveden výpočet vybraných kvantilů a mediálu, jejichž bližší popis a vysvětlení je uvedeno následovně.

V případě, že máme hodnoty utříděné v tabulce, hovoříme o tabulce rozdělení četností, která zachycuje poznatek o tom, jaká je v souboru dat četnost zachycení uvedených variant údajů daného znaku. Vedle absolutní četnosti hovoří dále Hindls, Arltová, Hronová, aj. (2018, str. 21-22) o četnosti relativní, která usnadňuje porovnání výskytu variant údajů daného znaku v souboru dat různorodého množství a usnadnit tak vysvětlení dosažených hodnot. Výsledek relativní četnosti získáme podílem absolutní četnosti a sumy souboru dat. Vedle těchto dvou zmíněných rozdělení četností se rovněž pracuje i s kumulativní absolutní a kumulativní relativní četností, jejíž výsledky poskytují údaje o tom, jaká část souboru dat má hodnotu daného znaku nižší nebo přímo odpovídající zvolené hodnotě.

Další statistický ukazatel, který Hindls, Arltová, Hronová, aj. (2018, str. 29-30) ve své knize zmiňují je kvantil, který vysvětlují jako ukazatel, jenž ve statistickém souboru dat odděluje hodnoty daného znaku na dvě poloviny, a to na část, která je svými hodnotami nižší nebo rovna kvantilu a na část, která je naopak vyšší nebo rovna pro tento kvantil. V případě, že kvantil bude rozdělovat soubor dat na stejně velké části, dosáhneme hodnoty zvané medián. Hindls, Hronová, Seger, aj. (2007, s. 27) označují medián jako hodnotu, která je v případě lichého souboru dat prostřední hodnotou daného souboru. V případě sudého počtu jednotek v souboru dat, je tato hodnota dána průměrem dvou prostředních hodnot. Vždy však musíme mít data uspořádaná ve vzestupném pořadí.

Kromě mediánu se však používají i další kvantily, jako kvartily, decily a percentily. Kvartily můžeme charakterizovat jako hodnoty, které rozdělují soubor dat na čtyři úseky, z nichž každá zachycuje 25 % hodnot (Hindls, Arltová, Hronová, aj. 2018, str. 30). Rozlišujeme 3 druhy kvartilů. Dolní kvartil 25 %, zachycuje v souboru jednu čtvrtinu nejmenších hodnot daného znaku. Prostřední kvartil – medián 50 %, dělí hodnoty v souboru na dvě shodné poloviny. Horní kvartil 75 %, zachycuje v souboru ostatní nejmenší hodnoty znaku ze zbylých 25 % (Hindls, Hronová, Seger, aj. 2007, s. 27).

Minařík (2006, s. 42) uvádí vzorec pro výpočet kvartilů následovně

$$x_p = d_p + \frac{p - kp_{p-1}}{p_p} \cdot h,$$

p je 0,5; 0,25 nebo 0,75,

kp_{p-1} prezentuje kumulativní relativní četnost předchozí třídy,

p_p prezentuje relativní četnost příslušné třídy pro daný kvartil

h prezentuje šířku třídy,

d_p prezentuje dolní hodnotu příjmového intervalu.

Minařík (2006, s. 44) kromě mediánu uvádí zmínku o dalším faktoru, kterým je mediál. Mediál je hodnota znaku, který u sčitatelných znaků dělí sumu hodnot souboru daného znaku na dva shodné celky. Hodnota mediálu by měla vždy přesahovat hodnotu mediánu. Čím větší rozdílnost bude mezi hodnotami existovat, tím vyššího nerovnoměrného rozdělení sumy úhrnů bude v rámci jednotlivých situací dosaženo, a tím vyšší bude rozdílnost mezi množstvím jednotek, které se o oba celky dělí.

Výsledek mediálu lze dle Minaříka, Borůvkové, aj. (2013, s. 83) určit jednak pomocí grafu koncentrační křivky nebo lze tuto hodnotu zachytit jako jednotku, která rozděluje úhrn hodnot daného znaku na dva celky anebo také prostřednictvím vzorce, který Minařík, Borůvková, aj. (2013, s. 83) uvádí následovně

$$x_m = d_M + \frac{50 - 100kq_{M-1}}{100 \frac{x_M n_M}{\sum_{i=1}^k x_i n_i}} \cdot h,$$

d_M = dolní hodnota mediálového intervalu,

$100kq_{M-1}$ = kumulativní relativní úhrny,

h = šíře intervalu,

$\frac{x_M n_M}{\sum_{i=1}^k x_i n_i}$ = podíl relativních úhrnů se sumou údajů.

V této práci bude rovněž zhodnocena problematika příjmové chudoby v České republice. Večerník, Mysíková (2015, s. 5) připomínají, že se Česká republika řadí mezi státy, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti problematiky příjmové chudoby. Pro stanovení hranice příjmové chudoby vysvětluje Večerník, Mysíková (2015, s. 7) to, že jsou příjmy přepočítané prostřednictvím 60% národního mediánu. Jedná se o veličinu, která zachycuje příjmovou odlišnost v daném státě. Jde tedy o zachycení příjmové nerovnováhy pod střední hodnotou jejich rozdělení, lépe řečeno pod mediánem jejich rozdělení.

5 Rozdělení příjmů v České republice

Pro posouzení rovnoměrného rozdělení příjmů v České republice je v této části pracováno s údaji získanými od Českého statistického úřadu, kde je zhodnoceno rozdělení příjmů domácností na základě zvolených faktorů, a to podle postavení osoby v čele domácnosti, počtu dětí, věku, velikosti obce, vzdělání, kraje a také pro Českou republiku jako celek. Posouzení této problematiky je aplikováno na roky 2008, 2012 a 2016 a zhodnoceno prostřednictvím statistických výpočtů.

5.1 Postavení osoby v čele

První pohled, který nám umožní zhodnotit příjmovou situaci domácností je její rozdělení z hlediska postavení osoby v čele. V rámci této charakteristiky se jedná o rozdělení na domácnosti zaměstnanců, kteří se dále odlišují z hlediska nižšího či vyššího vzdělání. Další zmíněné členění je na domácnosti osob samostatně výdělečně činných a domácnosti důchodců, které se rovněž blíže člení z hlediska pracovní aktivity, a to na domácnosti s pracujícími či nepracujícími členy. V čele domácnosti může taktéž stát osoba nezaměstnaná, která je rovněž v této problematice zmíněna. V tab. 1 jsou zaneseny základní popisné statistiky zkoumaných dat, kterými jsou průměr, směrodatná odchylka a variační koeficient.

Tab. 1 Průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient podle postavení v čele domácnosti

	2008			2012			2016		
	\bar{x}	S_x	V_x	\bar{x}	S_x	V_x	\bar{x}	S_x	V_x
Zaměstnanci celkem	12 321	6 214	50,4	14 476	7 849	54,2	15 951	8 023	50,3
Zaměstnanci s nižším vzděláním	10 591	4 550	43,0	11 751	5 039	42,9	13 366	5 588	41,8
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	14 061	7 160	51,0	16 491	8 819	53,5	17 661	8 847	50,1
Samostatně činní	13 681	9 625	70,4	14 501	9 255	63,8	16 898	10 064	59,6
Důchodci celkem	9 568	3 730	39,0	12 011	3 881	32,3	12 881	3 668	28,5
Důchodci s pracujícími členy	10 903	4 813	44,1	13 313	4 971	37,3	14 528	4 740	32,6
Důchodci bez pracujících členů	9 346	3 503	37,5	11 868	3 736	31,5	12 723	3 515	27,6
Nezaměstnaní	6 091	4 496	73,8	7 073	4 668	66,0	7 291	4 467	61,3

V tab. 2 můžeme vidět výsledky Giniho koeficientu pro jednotlivé roky. Nejvyšších hodnot bylo dosaženo u domácností, kde v čele stojí nezaměstnaná osoba. Její hodnoty jsou z hlediska porovnání ostatních rozdělení nejvyšší v každém roce. Nejvyšší hodnota, kde v čele stojí nezaměstnaná osoba je k vidění v roce 2008, kdy výše Giniho koeficientu dosáhla 0,350551, což je zároveň i nejvyšší výsledek z hlediska porovnání jednotlivých let v rámci ostatních typů. Velikost Giniho koeficientu je v roce 2012 nižší než v roce 2008 a v roce 2016 dosahuje dokonce nejnižší hodnoty oproti předchozím obdobím. Vyšší hodnota Giniho koeficientu je k vidění i u osob samostatně výdělečně činných. Tyto skupiny se rovněž řadí k domácnostem, ve kterých se výrazněji projevuje nerovnoměrné rozdělení příjmů.

Další skupinou, ve které se projevují vyšší hodnoty koeficientu je u domácností zaměstnanců, zejména u těch, které ukončily vysokoškolské vzdělání. V případě zhodnocení zaměstnanců jako celku je v roce 2012 dosaženo v porovnání s roky 2008 a 2016 nejvyšší hodnoty 0,265844. U domácností, kde v čele stojí osoba zaměstnaná s nižším vzděláním, jsou hodnoty nižší než u domácností se vzděláním vyšším. Nejvyšší rozdíl je shledán v roce 2012, kdy u domácností s nižším vzděláním dosahuje hodnota Giniho koeficientu 0,219720 a v případě vyššího vzdělání 0,270353.

Opačný jev je z hlediska velikosti Giniho koeficientu shledán u domácnosti důchodců, kde jeho hodnota nepřekročila 0,2. Při porovnání domácností důchodců můžeme vidět, že nižších hodnot je dosaženo u skupin s nepracujícími členy. Zejména v roce 2016 její výše mírně překročila hodnotu 0,1. Velikost výsledných hodnot nepřekročila, ani v jednou z uvedených let hodnotu 0,4.

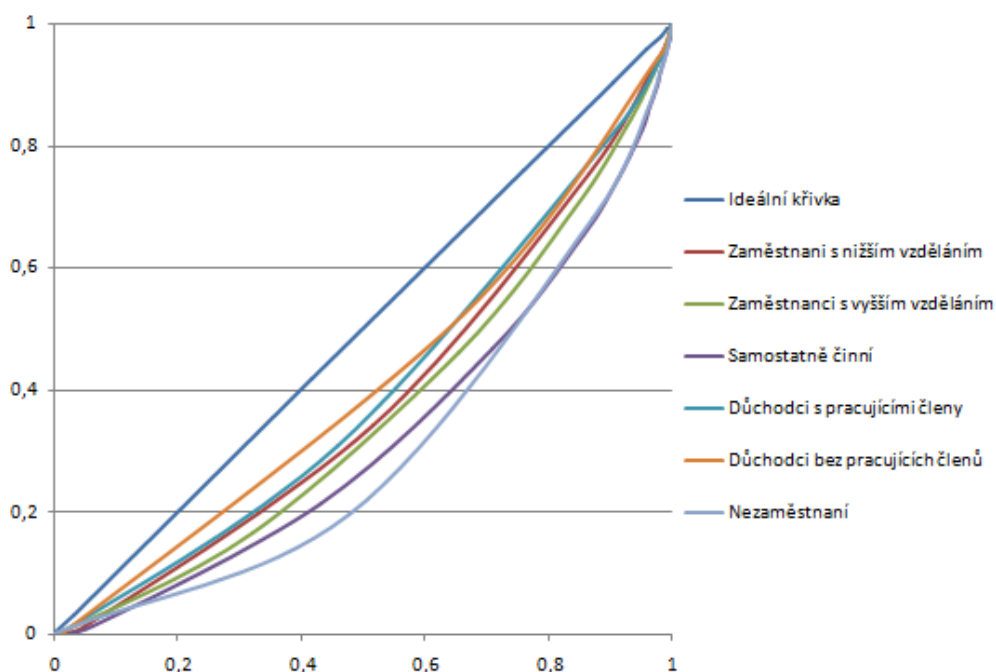
Tab. 2 Hodnoty Giniho koeficientu podle postavení osoby v čele domácnosti

	2008	2012	2016
Zaměstnanci celkem	0,250388	0,265844	0,252627
Zaměstnanci s nižším vzděláním	0,216583	0,219720	0,216484
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	0,258407	0,270353	0,257562
Samostatně činní	0,330016	0,313964	0,307774
Důchodci celkem	0,160804	0,144179	0,124455
Důchodci s pracujícími členy	0,188606	0,182150	0,157868
Důchodci bez pracujících členů	0,152919	0,136875	0,117360
Nezaměstnaní	0,350551	0,336174	0,310644

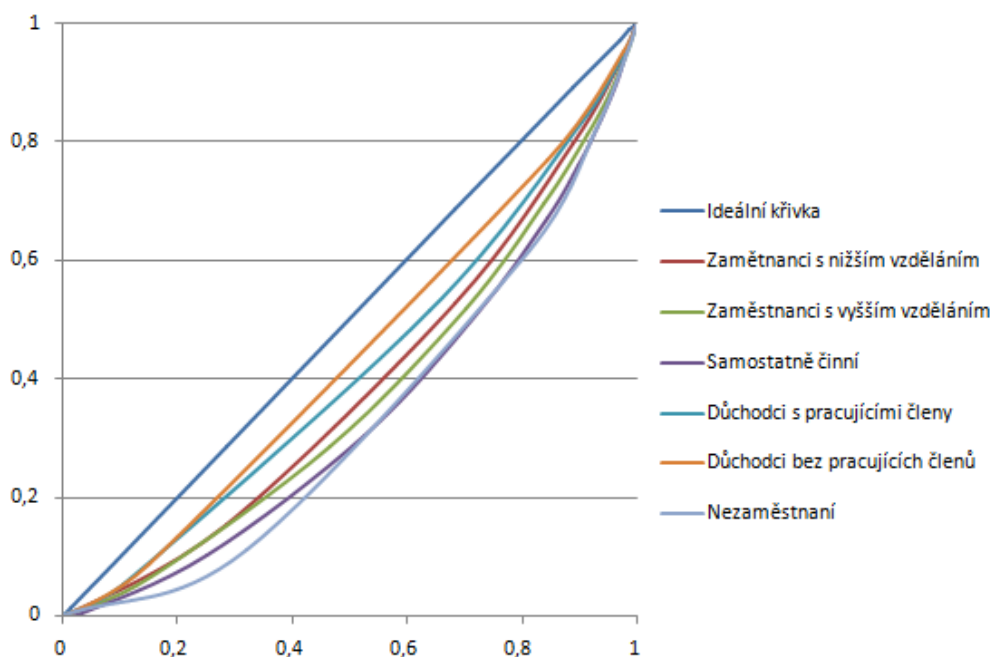
Na obr. 4 a obr. 5 jsou znázorněny Lorenzovy křivky pro skupiny domácností z hlediska postavení osoby, která stojí v jejím čele. Obr. 4 je vztažen k roku 2008, kde si můžeme všimnout, že nejvyšší nerovnoměrné rozdělení příjmů je patrné u domácností nezaměstnaných a také u domácností, kde v čele stojí osoba samostatně výdělečně činná. Oddálení této křivky od hlavní diagonály je v tomto případě nejvíce patrné. Naopak rovnoměrnější rozdělení příjmů je prostřednictvím Lorenzovy křivky k vidění u domácností důchodců.

Na obr. 5 je tento vývoj zachycen pro rok 2016. Oddálení Lorenzovy křivky u domácností nezaměstnaných a u domácností osob samostatně výdělečně činných

od ideálního stavu je o něco menší, avšak svým příjmovým rozdělením jsou tyto skupiny stále považovány za nejvíce nerovnoměrné. Skupina důchodců, zejména těch bez pracujících členů je k rovnoměrnému rozdělení příjmů více přiblížena, než tomu bylo v roce 2008. Hodnota Giniho koeficientu dosáhla v tomto období nejnižšího výsledku. Rozdělení příjmů v této skupině domácností je nejvíce přiblížené k hlavní diagonále značící absolutní rovnost. Každá taková domácnost získává velikost příjmů přibližující se ke shodné výši. V případě domácností zaměstnanců můžeme v roce 2008 i v roce 2016 shledat velmi podobnou situaci v oblasti rozdělení příjmů. V každém případě je v rámci této skupiny větší nerovnoměrné rozdělení příjmů shledáno u domácností s vyšším stupněm vzdělání, a to v každém zkoumaném období.

Obr. 4 Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle postavení osoby v čele v roce 2008

Obr. 5 Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle postavení osoby v čele v roce 2016

Pro zhodnocení rozdělení příjmů byl vypočten medián i mediál, jehož výsledky jsou zaneseny v tab. 3. Na základě těchto údajů můžeme vidět, že od roku 2008 se hodnoty mediánu u všech typů domácností zvyšují. Polovina domácností tedy v rámci uplynulých let přesahuje velikostí svých příjmů neustále se zvyšující hranici mediánu.

U zaměstnanců celkem můžeme vidět, že v roce 2008 dosáhlo 50 % domácností na příjem nižší nebo roven než 11 202,3 Kč a zároveň 50 % domácností na příjem vyšší než 11 202,3 Kč. V roce 2016 se tato hodnota navýšila na 14 183,4 Kč. U osob samostatně výdělečně činných dosáhlo 50 % domácností na větší příjem než 11 227,4 Kč. Rovněž můžeme konstatovat, že polovina domácností osob samostatně výdělečně činných dosáhla na příjem nižší nebo roven částce 11 227,4 Kč. V roce 2016 se tato částka navýšila na 14 545,5 Kč, což je více než v případě domácností zaměstnanců celkem. Nižší hodnota mediánu byla zjištěna u domácností důchodců. V roce 2008 měla polovina takovýchto domácností příjmy nižší či rovny částce 8 903,2 Kč, v případě domácností důchodců bez pracujících členů se jedná o částku 8 746,1 Kč. V opačném případě 50 % domácností svými příjmy přesahovaly tuto hodnotu. Nejnižší mediánové příjmy byly v roce 2016 zjištěny u osob nezaměstnaných, kdy 50 % domácností dosáhlo na příjem shodný nebo nižší než 6 835,7 Kč a 50 % nezaměstnaných domácností dosahovalo příjmu vyššího.

Nejvyšší mediánové příjmy, které polovina domácností svým příjmem přesáhne je odhalena u domácností zaměstnanců, zejména těch s vyšším vzděláním a dále u domácností, kde v čele stojí osoba samostatně výdělečně činná. Velikostí mediánových příjmů se k těmto domácnostem, nejvíce v roce 2012 přiblížila i domácnost důchodců s pracujícími členy.

Nejvíce se k rovnoměrnému rozdělení příjmů přibližují domácnosti důchodců, zejména takové, které nejsou složeny z pracujících členů. Každým rokem se k rovnoměrné distribuci příjmů více přibližují. V roce 2016 dosahovaly tedy tyto skupiny domácností nejlepších výsledků v oblasti rovnoměrného rozdělení, což značí o situaci charakterizující velmi podobné příjmové rozdělení v rámci této skupiny. Velikost mediánových příjmů však na rok 2016 nezaznamenala přílišné navýšení, než tomu bylo u skupiny zaměstnanců celkem nebo u skupiny osob samostatně výdělečně činných.

Vyšší nerovnoměrné rozložení příjmů se vyskytuje u domácností, kde v čele stojí osoba samostatně výdělečně činná. Tato skutečnost nebyla změněna ani v dalších letech. Domácnosti zaměstnanců mají oproti domácnostem osob samostatně výdělečně činných o něco lepší postavení z hlediska příjmového rozdělení. Avšak při porovnání domácností důchodců nedosahují takových výsledků. U domácností zaměstnanců, kde v čele stojí osoba s vyšším vzděláním, je tato rozdílnost oproti domácnostem s nižším vzděláním více patrná, a to v každém období. V roce 2016 byla však u domácností s vyšším vzděláním, oproti roku 2012, situace v oblasti příjmového rozdělení rovnoměrnější.

Rovnoměrné rozložení příjmů v rámci zkoumaných skupin je zjištěno u domácností důchodců. V roce 2016 je rozdělení příjmů u těchto typů domácností v rámci zkoumaných let nejvíce rovnoměrné. Tato situace je především patrná u skupiny s nepracujícími členy.

Domácnosti nezaměstnaných se rovněž řadí ke skupinám s nerovnoměrným příjmovým rozdělením, avšak z časového hlediska je tento závěr nejméně projevený v roce 2016 v porovnání s předchozími obdobími, kdy dosáhly hodnoty Giniho koeficientu vyšších hodnot.

Tab. 3 Medián a mediál příjmů na osobu podle postavení osoby v čele domácnosti

	2008		2012		2016	
	Medián	Mediál	Medián	Mediál	Medián	Mediál
Zaměstnanci celkem	11 202,3	13 728,3	12 917,9	16 176,5	14 183,4	17 673,5
Zaměstnanci s nižším vzděláním	9 839,1	11 917,5	11 209,7	13 181,8	12 681,7	14 624,7
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	12 687,7	15 815,5	14 509,5	18 495,8	15 720,3	19 572,6
Samostatně činní	11 227,4	15 882,4	12 424,7	16 938,8	14 545,5	19 826,7
Důchodci celkem	8 903,2	10 115,7	11 989,0	12 651,1	12 618,0	13 168,7
Důchodci s pracujícími členy	10 467,7	11 864,1	12 738,3	13 874,5	13 691,6	14 847,8
Důchodci bez pracujících členů	8 746,1	9 787,6	11 910,6	12 529,2	12 521,6	13 026,3
Nezaměstnaní	5 279,9	8 140,5	6 483,3	9 142,2	6 835,7	8 856,0

Pro lepší přehlednost byly vypočteny i horní a dolní kvartily, které jsou k vidění v tab. 4. V případě obou kvartilů můžeme vidět, že nejnižší výše byla v každém roce vypočtena u domácností, kde v čele stojí osoba nezaměstnaná. V tomto případě 25 % domácností získá v roce 2008 příjem nižší nebo roven částce 2 099,2 Kč,

75 % domácností pak příjem vyšší než je výše tohoto kvartilu. V roce 2012 se tato částka navýšila na 3 492,8 Kč a v roce 2016 na 4 300,2 Kč. V roce 2012 získá 75 % domácností částku nižší nebo rovno 9 473,7 Kč a 25 % těchto domácností částku vyšší než je hodnota horního kvartilu. V roce 2016 došlo ke snížení této částky na 9 371,2 Kč.

Při srovnání domácností se zaměstnanci, důchodci i domácnostmi osob samostatně výdělečně činných dosahuje z hlediska velikostí poměrových kvartilů nejvyšších hodnot domácnost zaměstnanců s vyšším vzděláním a to jak v roce 2008, tak i za následující 4 roky. V roce 2016 se k této skupině přibližuje domácnost důchodců s pracujícími členy, ale také domácnost se samostatně činnou osobou v čele.

Tab. 4 Dolní a horní kvartil příjmů na osobu podle postavení osoby v čele domácnosti

	2008		2012		2016	
	25 %	75 %	25 %	75 %	25 %	75 %
Zaměstnanci celkem	7 536,7	14 868,0	9 252,2	16 583,6	10 601,7	17 765,0
Zaměstnanci s nižším vzděláním	7 156,7	12 521,5	7 849,5	14 569,9	9 548,9	15 814,5
Zaměstnanci s vyšším vzděláním	8 933,9	16 441,4	10 553,8	18 465,2	10 423,7	21 016,9
Samostatně činní	6 714,8	15 740,1	8 244,1	16 605,4	10 000,0	19 090,9
Důchodci celkem	6 887,1	10 919,4	10 023,6	13 954,4	10 774,3	14 461,7
Důchodci s pracujícími členy	7 683,7	13 251,7	10 401,9	15 074,8	11 355,1	16 028,0
Důchodci bez pracujících členů	6 811,1	10 681,1	9 984,6	13 836,7	10 725,6	14 317,5
Nezaměstnaní	2 099,2	8 460,6	3 492,8	9 473,7	4 300,2	9 371,2

5.2 Počet dětí

Další faktor, který je pro zhodnocení příjmového rozdělení použit, je počet dětí. V tab. 5 můžeme vidět vypočtenou základní popisnou statistiku pro tyto skupiny domácností, kterými je průměr, směrodatná odchylka a variační koeficient.

Tab. 5 Průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient podle počtu dětí v domácnosti

	2008			2012			2016		
	\bar{x}	S_x	V_x	\bar{x}	S_x	V_x	\bar{x}	S_x	V_x
1 dítě	10 336	5 365	51,9	11 953	6 953	58,2	13 046	6 639	50,9
2 děti	8 493	4 935	58,1	9 508	4 648	48,9	10 903	5 564	51,0
3 a více dětí	6 678	4 818	72,1	7 491	4 674	62,4	8 718	5 294	60,7
Bez dětí	12 326	6 500	52,7	14 648	7 125	48,6	15 983	7 495	46,9

V tab. 6 je nastíněná situace panující v domácnostech s jedním, dvěma, více než třemi dětmi a také domácnostmi bez dětí. Na základě údajů získaných Giniho

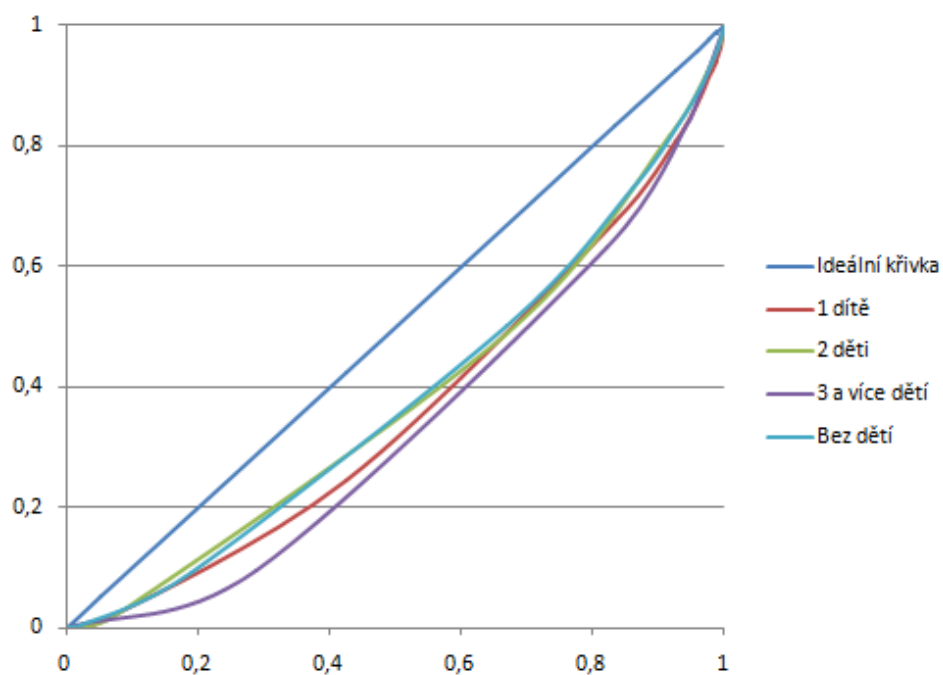
koeficientem je patrné, že nejvíce jsou příjmy vzdálené od rovnoměrného rozdělení u domácností s více než třemi dětmi, a to v každém z uvedených let. Zejména v roce 2012, kdy koeficient dosáhl 0,300623. V roce 2008 a v roce 2012 dosahovala nejnižších hodnot Giniho koeficientu domácnost se dvěma dětmi. V roce 2016 byla však jeho hodnota oproti předchozím obdobím vyšší. V tomto roce byla naopak nejnižší hodnota koeficientu zjištěna u domácností bez dětí a dále u domácností s jedním dítětem.

Tab. 6 Hodnoty Giniho koeficientu podle počtu dětí

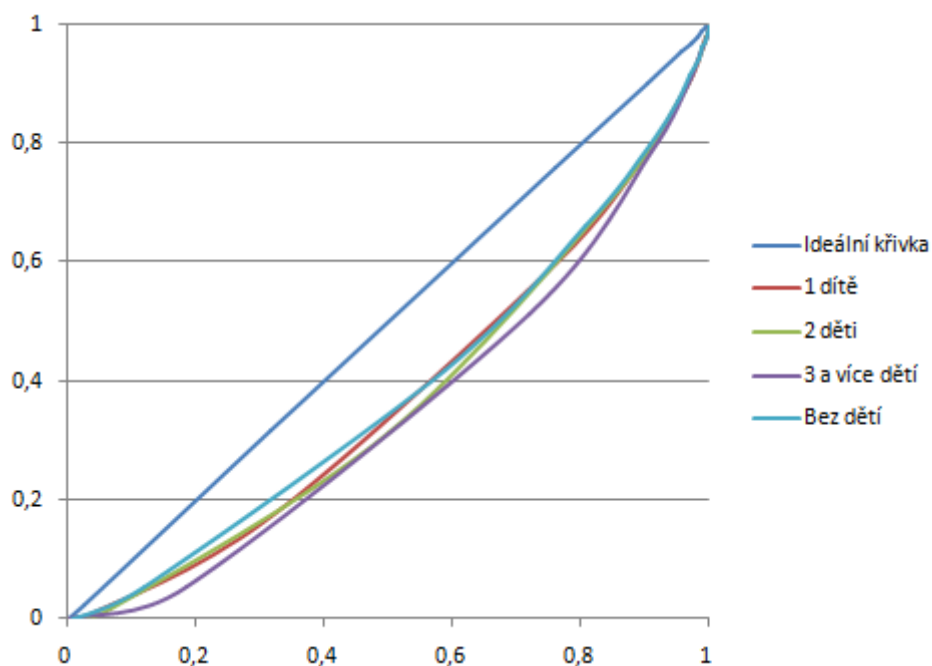
	2008	2012	2016
1 dítě	0,238887	0,258014	0,238145
2 děti	0,220345	0,219024	0,244272
3 a více dětí	0,285616	0,300623	0,282869
Bez dětí	0,247332	0,227362	0,222815

Na obr. 6 můžeme vidět grafické zachycení skupiny domácností s jedním, dvěma, více než třemi dětmi a také situaci pro domácnosti bez dětí pro rok 2012. V tomto případě byla vypočtena nejnižší hodnota Giniho koeficientu pro domácnost se 2 dětmi v porovnání s jinými roky i členěními. Takovéto domácnosti v tomto roce dosahují rovnoměrného rozdělení oproti jiným skupinám. K této skupině se nejvíce svými výsledky přibližuje domácnost bez dětí. Opačný jev je k vidění u domácností se třemi a více dětmi, kde se Giniho koeficient naopak pohybuje na nejvyšší úrovni, a to 0,3, oproti všem skupinám a jiným obdobím.

Na obr. 7 je znázorněn vývoj příjmového rozdělení u těchto skupin pro rok 2016, kdy je největší přiblížení Lorenzovy křivky k ideální křivce patrné u domácností bez dětí. I u domácností se třemi a více dětmi byla vypočtena nižší hodnota koeficientu, což značí rovnoměrnější rozdělení příjmů, než tomu bylo v roce 2012 nebo i v roce 2008.

Obr. 6 Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle počtu dětí v roce 2012

Obr. 7 Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle počtu dětí v roce 2016

V tab. 7 jsou zaneseny výsledky mediánu a mediálu. V každém roce je rostoucí velikost mediánu patrná u všech skupin, avšak polovina domácností přesáhne nejvyšší hranici mediánových příjmů v případě, že součástí jejich členů nejsou děti.

Nejnižší mediánové příjmy, které 50 % domácností svoji velikostí přesáhne, je pak k vidění u skupiny 3 a více dětí. Vyšší nerovnoměrné rozdělení příjmů je patrné zejména u této skupiny v roce 2012.

V roce 2016 je vyšší nerovnoměrné rozdělení příjmů oproti roku 2012 dosažené u domácností se dvěma dětmi. Ostatní skupiny evidují v roce 2016 rovnoměrnější situaci v oblasti rozdělení příjmů, než tomu bylo v roce 2012.

Tab. 7 Medián a mediál příjmů na osobu podle počtu dětí

	2008		2012		2016	
	Medián	Mediál	Medián	Mediál	Medián	Mediál
1 dítě	9 281,5	11 563,3	10 929,1	12 979,0	12 065,5	13 856,1
2 děti	7 796,5	8 855,7	8 593,0	10 153,4	9 988,5	12 285,0
3 a více dětí	6 414,0	7 845,2	7 003,7	8 785,0	7 947,8	9 848,2
Bez dětí	11 145,6	13 404,3	13 232,8	14 987,8	14 059,8	16 659,8

V tab. 8 se nachází vypočtené dolní a horní kvartily, jejichž výše v uplynulých letech vzrostla. V případě domácností se třemi a více dětmi v roce 2008 dosáhne 25 % domácností na příjem shodný nebo nižší než 4 284,5 Kč, naopak 75 % domácností na příjem vyšší než je tato částka. V roce 2012 se pak jedná o částku 4 662,9 Kč a v roce 2016 pak 5 615,7 Kč. Tyto typy domácností dosáhly nejnižších hranic hodnot obou kvartilů v každém roce. Nejvyšší výše horního i dolního kvartilu je k vidění u domácností bez dětí, kdy v roce 2016 dosáhlo 75 % těchto domácností na příjem nižší nebo roven 16 730,8 Kč a 25 % na příjem vyšší než 16 730,8 Kč. Zároveň 25 % domácností dosáhne na příjem roven nebo nižší částce 11 388,9 Kč a 75 % na příjem vyšší než je výše tohoto horního kvartilu.

Tab. 8 Dolní a horní kvartil příjmů na osobu podle počtu dětí

	2008		2012		2016	
	25 %	75 %	25 %	75 %	25 %	75 %
1 dítě	6 820,9	11 742,1	7 872,9	13 985,3	9 243,8	14 887,1
2 děti	5 966,3	9 626,6	6 499,2	10 686,8	7 108,3	12 868,7
3 a více dětí	4 284,5	8 543,4	4 662,9	9 344,6	5 615,7	10 279,9
Bez dětí	7 776,3	14 514,8	10 634,1	15 831,6	11 388,9	16 730,8

5.3 Věk

Faktor věk je rozdělen do několika kategorií podle stáří osoby, která stojí v čele domácnosti, jež je složená z pracujících členů. Věkové rozmezí je rozděleno do těchto skupin. Osoby do 29 let, dále 30-39, 40-49, 50-59 a 60 a více let. V tab. 9 je vypočten průměr, směrodatná odchylka a variační koeficient pro tyto věkové skupiny.

Tab. 9 Průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient podle věku

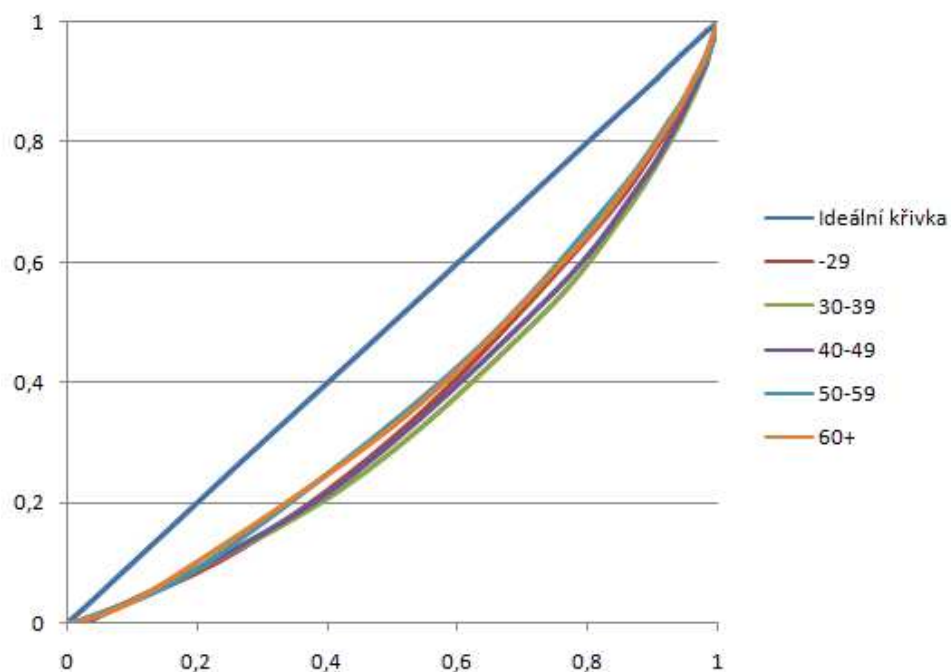
	2008			2012			2016		
	\bar{x}	S_x	V_x	\bar{x}	S_x	V_x	\bar{x}	S_x	V_x
-29	12 916	7 100	55,0	15 398	8 029	52,1	16 881	8 326	49,3
30-39	11 696	7 182	61,4	13 393	8 317	62,1	15 246	8 890	58,3
40-49	11 086	6 358	57,4	12 981	7 686	59,2	14 691	8 201	55,8
50-59	13 541	6 683	49,4	15 033	7 294	48,5	16 243	7 176	44,2
60+	14 053	7 258	51,6	16 806	8 228	49,0	18 691	8 508	45,5

Při rozebrání tohoto faktoru, můžeme v tab. 10 vidět, že se hodnoty Giniho koeficientu pohybují na téměř stejné úrovni. Žádné věkové rozmezí v rámci zvolených let nepřesáhlo hodnotu 0,3. Nejvíce se však k této hodnotě přibližuje věková kategorie 30-39 let, a to jak v roce 2008, 2012, tak i v roce 2016. Nejnížší hodnoty Giniho koeficientu jsou pak patrné ve věkové kategorii 50-59 let a věku 60+. V rámci těchto věkových skupin se ve srovnání s ostatními kategoriemi příjmy nejvíce přibližují k rovnoměrnému rozložení. U věkové kategorie do 29 let dosahuje hodnota Giniho koeficientu v roce 2016 nejnížší hodnoty, než tomu bylo v roce 2008 nebo v roce 2012. Rozdělení příjmů je tak v tomto období rovnoměrnější než v předchozích dvou zkoumaných letech. V ostatních věkových skupinách je nejvzdálenější vztah k rovnoměrnému rozdělení shledán v roce 2012. Po dalších 4 letech opět dochází ke snížení hodnoty tohoto koeficientu, a to ve všech skupinách.

Tab. 10 Hodnoty Giniho koeficientu podle věku

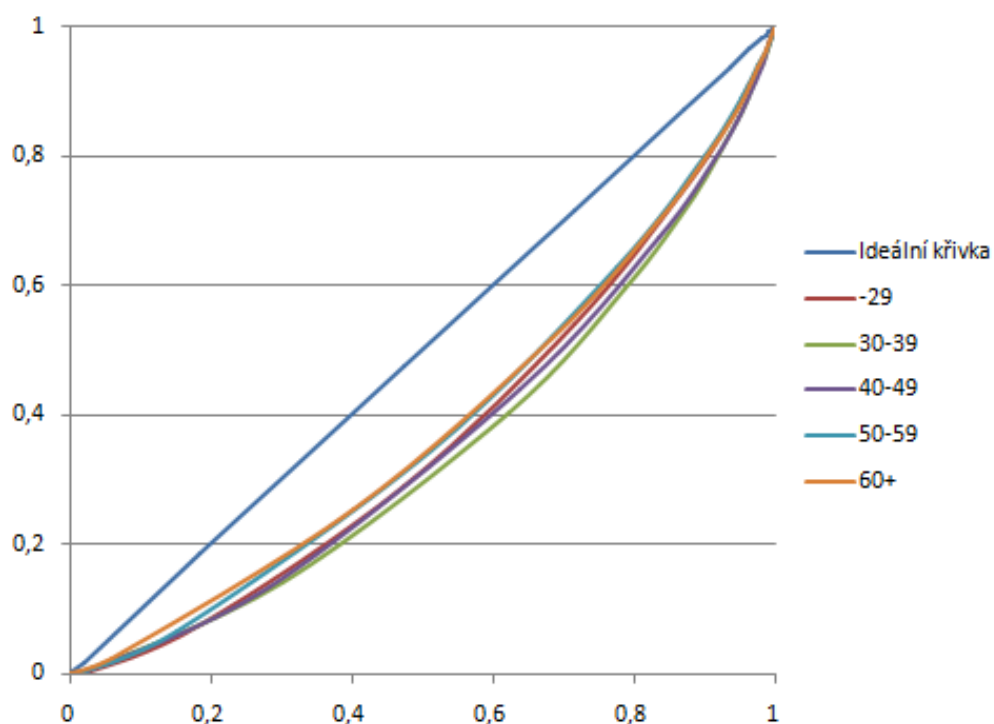
	2008	2012	2016
-29	0,279815	0,264475	0,257110
30-39	0,288705	0,297706	0,290823
40-49	0,257642	0,280944	0,271752
50-59	0,233687	0,236372	0,227244
60+	0,239584	0,241597	0,227700

Lorenzova křivka, která je graficky zachycena na obr. 8 znázorňuje stav v roce 2012 pro všechny skupiny věkových kategorií. V tomto roce dosáhly téměř všechny věkové kategorie nejvyšší hodnoty Giniho koeficientu oproti jiným sledovaným obdobím. Zejména věková skupina 30-39 let svými výsledky přesahuje ostatní věkové kategorie a příjmové rozdělení v této skupině je nejvíce nerovnoměrné. Podobně je na tom i skupina 40-49 let. Rovnoměrné rozdělení příjmů oproti jiným skupinám je patrné u domácností, kde v čele stojí osoba ve věku 50-59 let a 60 a více let, kdy se Lorenzova křivka nejvíce přibližuje k ideální křivce.

Obr. 8 Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle věku v roce 2012

Na obr. 9 můžeme vidět grafické zachycení příjmového rozdělení pro rok 2016. Oproti roku 2012 byly naměřeny nižší hodnoty Giniho koeficientu u všech skupin. Stále ale platí, že největší nerovnoměrné rozdělení příjmů panuje u skupiny 30-39 let a dále u skupiny 40-49 let. Největší přiblížení k ideální křivce je k vidění u skupin 50-59 let a také skupiny 60 a více let.

Obr. 9 Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle věku v roce 2016

Následující tab. 11 zachycuje výši mediánu i mediálu. I v tomto případě jsou veškeré mediánové příjmy rostoucí, avšak nejvyšší hodnoty mediánu jsou naměřeny v poslední věkové kategorii 60 a více let. Jejich výše přesahuje ostatní skupiny ve všech obdobích. V roce 2016 dosáhne 50 % domácností s pracujícími členy a s osobou v čele starší 60 let příjmů nižšímu nebo odpovídajícímu částce 16 732,1 Kč a 50 % domácností příjmu vyššímu než je tato částka. Rozdělní příjmů je více oddálené od rovnoměrné skutečnosti u věkové kategorie 30-39 let, a to v každém z uvedených let.

Osoby do 29 let věku dosahují taktéž vysoké rozdílnosti v rámci těchto naměřených hodnot, ale svoji výši nepřesahují zmíněnou věkovou kategorii. Vyšší nerovnoměrný příjmový stav byl také naměřen u věkové kategorie 60+ a to v roce 2012. Rovnoměrné rozdělení příjmů je v každém roce zjištěno u věkové kategorie 50-59 let.

Tab. 11 Medián a mediál příjmů na osobu podle věku

	2008		2012		2016	
	Medián	Mediál	Medián	Mediál	Medián	Mediál
-29	11 683,2	14 965,9	14 360,9	17 523,7	15 520,8	19 176,7
30-39	9 568,8	13 384,6	11 369,6	14 964,7	13 111,5	17 486,8
40-49	9 591,8	12 336,3	11 437,0	14 314,0	13 053,2	16 293,1
50-59	12 511,7	14 405,1	13 762,9	16 395,8	14 820,9	17 740,2
60+	12 663,7	14 581,2	14 842,1	18 026,3	16 732,1	19 694,7

Velikost kvartilových poměrů můžeme vidět v tab. 12, kde u skupiny starších 60 let dosahuje 75 % domácností příjmu nižšímu nebo odpovídajícímu částce 15 485,3 Kč a 25 % domácností příjmů vyššímu než 15 485,3 Kč. V roce 2016 se pak jedná o částku 21 196,4 Kč, což je zároveň nejvyšší z hlediska porovnání ostatních skupin v rámci let. U skupiny 50-59 let se jedná o částku 18 264,5 Kč a u skupiny 30-39 let pak 16 554,6 Kč. Nejnižší výše horního kvartilu byla v roce 2016 zjištěna u skupiny ve věkovém rozmezí 40-49 let, v případě dolního kvartilu se jedná o skupinu 30-39 let. To znamená, že 75 % těchto domácností má příjem vyšší než 9 241,5 Kč, zatímco v případě ostatních věkových kategorií je tato hranice uvedena ve vyšší hodnotě.

Tab. 12 Dolní a horní kvartil příjmů na osobu podle věku

	2008		2012		2016	
	25 %	75 %	25 %	75 %	25 %	75 %
-29	7 557,8	15 808,6	9 661,7	19 060,2	10 312,5	20 729,2
30-39	7 002,1	12 135,5	7 244,2	15 495,0	9 241,5	16 981,4
40-49	7 040,8	12 142,9	7 771,3	15 102,6	9 551,8	16 554,6
50-59	9 591,1	15 432,2	10 541,2	16 984,5	11 377,4	18 264,5
60+	9 842,0	15 485,3	11 552,6	18 131,6	12 267,9	21 196,4

5.4 Velikost obce

Dalším zkoumaným faktorem je velikost obce, ve které domácnost žije. Velikost obce je zde rozložena dle počtu obyvatel do několika skupin. Na obce s méně než 999 obyvateli, dále na skupiny 1 000-4 999, 5 000-9 999, 10 000-49 999, 50 000-999 999 a obce, kde žije více než 1 000 000 obyvatel. Údaje se vztahují k domácnostem s pracujícími členy. V tab. 13 je i v tomto případě naznačen průměr, směrodatná odchylka a výše variačního koeficientu.

Tab. 13 Průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient podle velikosti obce

	2008			2012			2016		
	\bar{x}	S_x	V_x	\bar{x}	S_x	V_x	\bar{x}	S_x	V_x
-999	11 301	6 298	55,7	12 451	5 874	47,2	14 566	6 761	46,4
1 000-4 999	11 073	5 415	48,9	12 751	6 636	52,0	14 953	7 463	49,9
5 000-9 999	11 623	5 853	50,4	14 316	7 646	53,4	14 476	6 203	42,9
10 000-49 999	12 086	6 588	54,5	13 888	7 742	55,7	14 991	7 352	49,0
50 000-999 999	12 413	6 953	56,0	13 968	7 264	52,0	15 328	8 533	55,7
1 000 000+	15 058	8 441	56,1	17 496	9 984	57,1	19 043	10 193	53,5

V tab. 14 zkoumáme rozložení příjmů z hlediska velikosti obce, ve které domácnost žije. Hodnoty Giniho koeficientu ani v tomto případě nepřesáhly výši 0,3. V roce 2008 se k rovnoměrnému rozložení nejvíce přibližuje obec s 1 000-4 999 obyvateli s koeficientem 0,234587. V roce 2012 pak obec s méně než 999 obyvateli, kde koeficient dosáhl 0,239239. Pro rok 2016 je to obec s 5 000-9 999, kdy bylo zároveň dosaženo nejnižší hodnoty v rámci všech let a to 0,216225. Nejvzdálenější vztah k rovnovážnému rozložení příjmů mají obce s více než 1 000 000 obyvatel, a to ve všech uvedených letech, kdy bylo nejvyšší hodnoty dosaženo v roce 2012.

Vyšší hodnota Giniho koeficientu je taktéž patrná v obci s 50 000-999 999 obyvateli, kde v roce 2016 dosáhla jeho hodnota v porovnání s předchozími obdobími nejvyššího výsledku a to i přesto, že v roce 2012 byla výše tohoto koeficientu nižší než v roce 2008. Ve všech obcích do 49 999 obyvatel je Giniho koeficient k rovnoměrnému rozdělení nejvíce přiblížen v roce 2016, než tomu bylo v roce 2012, kdy u většiny těchto skupin dosáhl tento koeficient nejvyšší hodnoty. Výjimku však tvoří obec s méně než 999 obyvateli, kde je každým rokem naměřena nižší hodnota tohoto koeficientu.

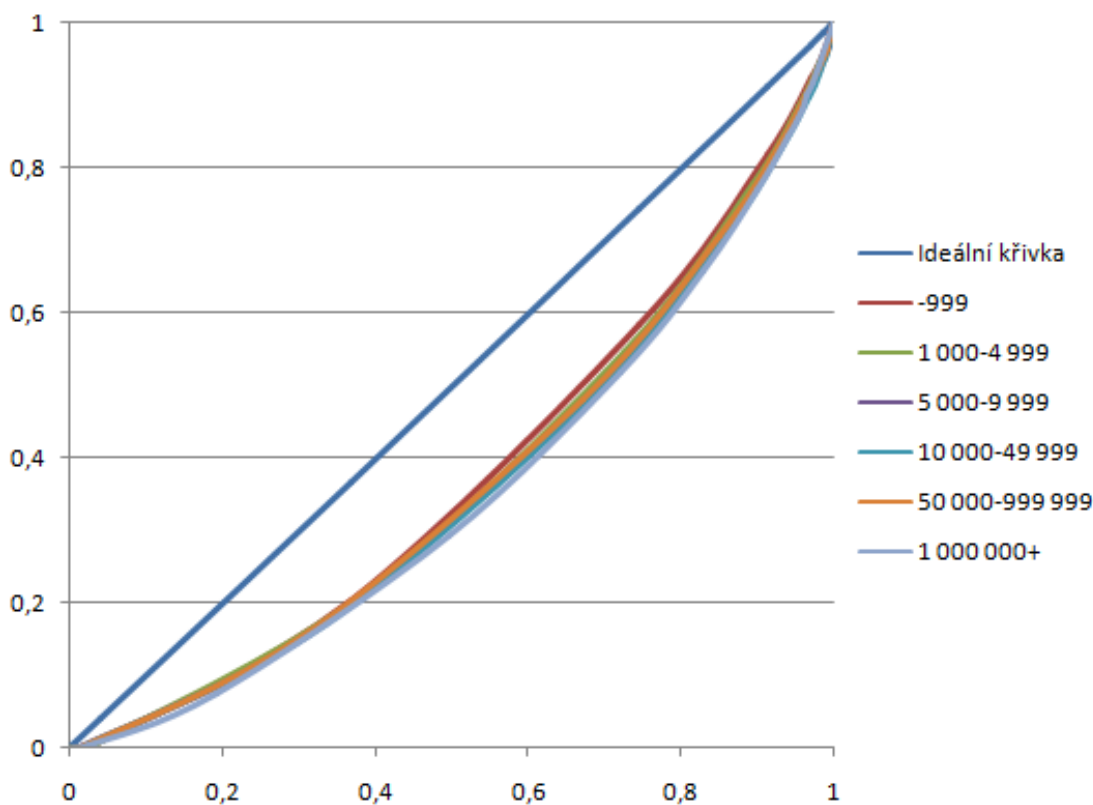
Tab. 14 Hodnoty Giniho koeficientu podle velikosti obce

	2008	2012	2016
-999	0,242569	0,239239	0,238340
1 000-4 999	0,234587	0,256036	0,245015
5 000-9 999	0,241595	0,264670	0,216225
10 000-49 999	0,257327	0,269559	0,249911
50 000-999 999	0,268677	0,257816	0,277590
1 000 000+	0,282749	0,289766	0,280868

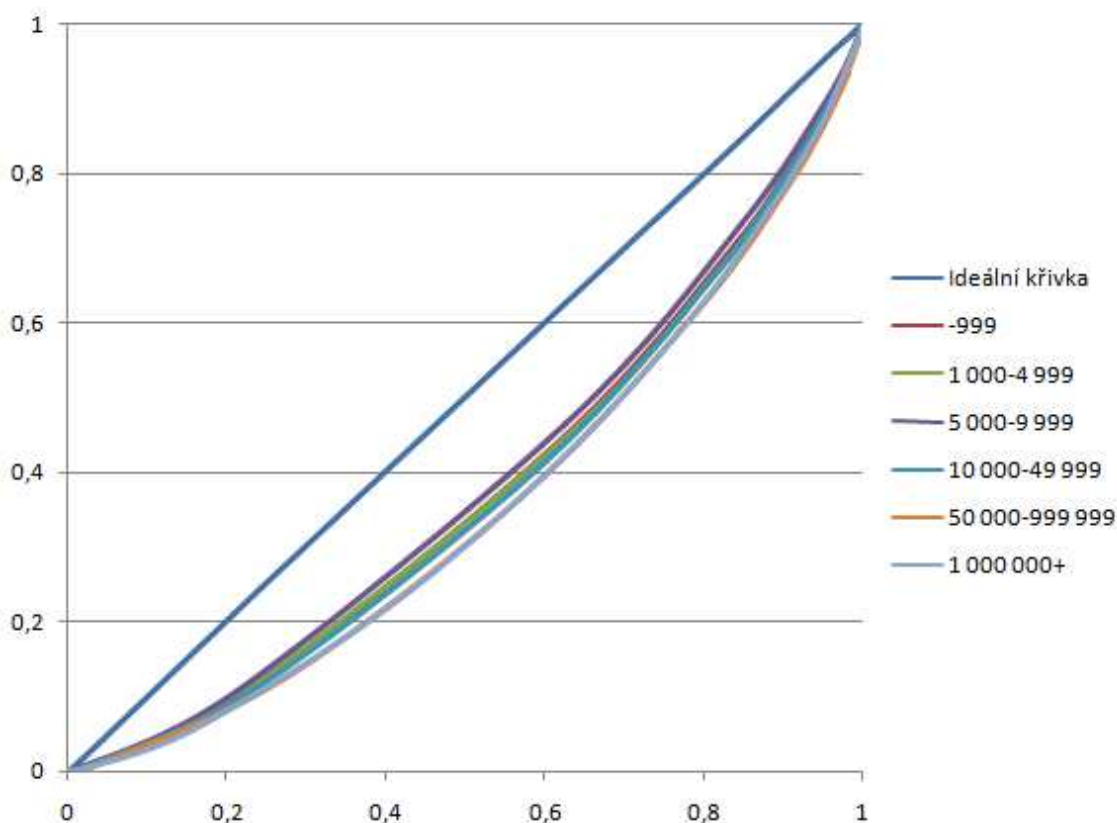
Prostřednictvím sestavených Lorenzových křivek můžeme vidět mírnou odlišnost příjmového rozdělení mezi jednotlivými skupinami. Na obr. 10 je zachycen stav pro rok 2012, kdy většina skupin dosáhla nejvyšších hodnot Giniho koeficientu oproti předchozímu zkoumanému období roku 2008. Největší výše zkoumaného koeficientu byla vypočtena oproti jiným skupinám u obcí s 10 000-49 999

obyvateli a také u skupiny s 5 000-9 999 obyvateli. Nejvyšší nerovnoměrné příjmové rozdělení však panuje v obcích nad 1 000 000 obyvatel, kdy v roce 2012 přesáhla jeho hodnota výši 0,28.

Na obr. 10 můžeme tedy vidět, že nejbližše se k ideální křivce přibližuje skupina obcí do 999 obyvatel. Za ní následuje skupina 1 000-4 999 a dále skupina obcí s 50 000-999 999 obyvateli. Jak už bylo řečeno, nerovnoměrné rozdělení příjmů panuje v obcích nad 1 000 000 obyvatel, kdy je Lorenzova křivka nejvíce oddálená od křivky absolutní rovnosti, a to v každém roce, což je patrné i na obr. 11, kde je zanesen stav příjmového rozdělení pro rok 2016. Vyšší nerovnoměrné rozdělení panuje i u skupiny obcí s 50 000-999 999 obyvateli. Nejvyšší úroveň rovnoměrného rozdělení v tomto roce byla dosažena u obcí s 5 000-9 999 obyvateli, což vypovídá o větším rovnoměrném rozdělení příjmů, než v roce 2012, kdy se tato skupina řadila k obcím s nerovnoměrně rozdělenými příjmy. Velikost Giniho koeficientu byla v tomto případě nejnižší v rámci všech zkoumaných let i skupin.

Obr. 10 Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle velikosti obce v roce 2012

Obr. 11 Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle velikosti obce v roce 2016

V následující tab. 15 můžeme vidět, že v roce 2008 dosáhla polovina domácností žijící v obci nad 1 000 000 obyvatel příjmů vyšších než 13 338,6 Kč, v roce 2016 pak 17 174,9 Kč. V porovnání s obcí o velikosti 1 000-4 999 obyvatel se v roce 2008 jednalo o příjem 9 935,9 Kč a v roce 2016 tento příjem vzrostl na 13 453,9 Kč, kdy 50 % těchto domácností dosáhlo příjmů vyšších, než jsou tyto částky. Nejvíce vzdálená od rovnoměrné příjmové situace v každém z uvedených let je obec s více než 1 000 000 obyvatel.

Obce s 50 000-999 999 obyvateli se rovněž svými výsledky řadí k obcím s více nerovnoměrným příjmem proti ostatním, avšak v roce 2012 byla vyšší nerovnoměrná situace patrná u obcí s 5 000-9 999 obyvateli. Naopak v roce 2008 a 2016 se tato skupina, dle vzdálenosti mezi mediánem a mediálem, řadila ke skupinám obcí, které se nejvíce přibližovaly k rovnoměrnému rozložení příjmů. Zvýšené nerovnovážné rozdělení příjmů je taktéž v roce 2012 zaznamenané u obcí s 10 000-49 999 obyvateli.

Tab. 15 Medián a mediál příjmů na osobu podle velikosti obce

	2008		2012		2016	
	Medián	Mediál	Medián	Mediál	Medián	Mediál
-999	10 028,9	12 415,1	11 759,3	13 881,6	13 350,8	15 980,8
1 000-4 999	9 935,9	12 307,7	11 661,8	14 294,3	13 453,9	16 161,8
5 000-9 999	10 653,4	12 968,3	12 785,9	15 978,7	13 474,6	15 671,6
10 000-49 999	10 963,2	13 438,4	12 434,4	15 452,6	13 619,7	16 705,9
50 000-999 999	10 922,3	13 987,1	12 605,0	15 418,5	13 729,4	17 490,2
1 000 000+	13 338,6	17 241,4	15 088,9	19 600,0	17 174,9	21 934,7

Dolní a horní kvartily v tab. 16 nám ukazují, že v obci nad 1 000 000 obyvatel dosáhlo v roce 2008 25 % domácností na příjem nižší nebo odpovídající částce 9 382,9 Kč, v roce 2016 se pak jednalo o hodnotu 11 569,5 Kč. Nejvyšší velikost obou kvartilů je vypočtena právě u této skupiny. Nejnižší jsou patrné v obci o velikosti do 999 obyvatel, kdy byla z roku 2008 částka 6 416,2 Kč navýšena v roce 2016 na 10 078,5 Kč. 75 % těchto domácností dosáhne na vyšší příjem než je hodnota tohoto dolního kvartilu a naopak 25 % domácností dosáhne na příjem nižší nebo roven této částce.

Tab. 16 Dolní a horní kvartil příjmů na osobu podle velikosti obce

	2008		2012		2016	
	25 %	75 %	25 %	75 %	25 %	75 %
-999	6 416,2	13 641,6	8 452,4	15 066,1	10 078,5	16 623,0
1 000-4 999	7 265,0	12 606,8	7 985,3	15 338,2	10 336,7	16 571,1
5 000-9 999	7 102,3	14 204,5	9 120,2	16 451,6	10 447,9	16 501,2
10 000-49 999	7 422,1	14 504,2	8 790,1	16 078,7	10 098,6	17 140,8
50 000-999 999	6 877,0	14 967,6	9 103,6	16 106,4	9 604,0	17 854,8
1 000 000+	9 382,9	17 294,3	9 533,3	20 644,4	11 569,5	22 780,3

5.5 Vzdělání

Další faktor, který je pro zhodnocení rovnoměrného rozdělení příjmů v České republice použit, je faktor vzdělání. Toto hledisko je zde rozčleněno podle nejvyššího ukončeného vzdělání, kterého bylo v úplných rodinách dosaženo. Vzdělání je rozděleno na základní, střední a vysokoškolské z hlediska obou pohlaví. V tab. 17 jsou vypočteny průměry, směrodatné odchylky a variační koeficienty pro jednotlivé skupiny.

Tab. 17 Průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient podle vzdělání

Muž	Žena	2008			2012			2016		
		\bar{x}	S_x	V_x	\bar{x}	S_x	V_x	\bar{x}	S_x	V_x
ZŠ	ZŠ	9 933	4 848	48,8	10 638	4 327	40,7	12 491	5 946	47,6
ZŠ	SŠ	11 153	4 711	42,2	11 551	4 950	42,9	13 646	5 623	41,2
SŠ	ZŠ	11 153	6 415	57,5	11 856	4 894	41,3	13 523	6 032	44,6
SŠ	SŠ	12 301	6 736	54,8	13 658	6 750	49,4	14 989	6 899	46,0
SŠ	VŠ	14 186	8 419	59,4	15 243	7 784	51,1	16 746	8 500	50,8
VŠ	SŠ	14 516	7 212	49,7	17 466	9 493	54,4	18 358	9 193	50,1
VŠ	VŠ	16 666	8 702	52,2	19 293	10 951	56,8	19 858	10 475	52,8

Z výsledků Giniho koeficientu vypočtených v tab. 18 je patrné, že v roce 2008 se nejvíce od rovnoměrného rozdělení oddalují domácnosti, kde muž dosáhl středního a žena vysokoškolského vzdělání. V roce 2012 dosáhla hodnota koeficientu nižší výše, což naznačuje rovnoměrnější příjmové rozdělení u těchto skupin domácností. V roce 2012 byla nerovnoměrná příjmová situace nejvíce patrná u domácností, kde oba páry dosáhly vysokoškolského vzdělání. Giniho koeficient se téměř blíží k hodnotě 0,3. V posledním zkoumaném období se tyto domácnosti rovněž potýkají s nejvyšší hodnotou Giniho koeficientu v porovnání s jinými skupinami, ale v nižší výši. V celkovém porovnání se nejnižší hodnota Giniho koeficientu objevila u domácností, kde obě pohlaví dosáhly základního vzdělání. Tato situace je patrná v roce 2012. V roce 2008 a 2016 bylo z hlediska těchto koeficientů dosaženo rovnoměrnějšího příjmového rozdělení u domácností, kde muž dosáhl základního a žena středoškolského vzdělání.

Při celkovém srovnání jsou vysoké hodnoty vidět u skupin, kde oba páry ukončily minimálně středoškolské vzdělání. V případě, že alespoň jeden z páru ukončil základní vzdělání, jsou příjmy rozprostřeny více rovnoměrně, než je tomu v případě vyšších stupňů vzdělání, které jsou odměňovány širším rozpětím příjmů.

Tab. 18 Hodnoty Giniho koeficientu podle vzdělání

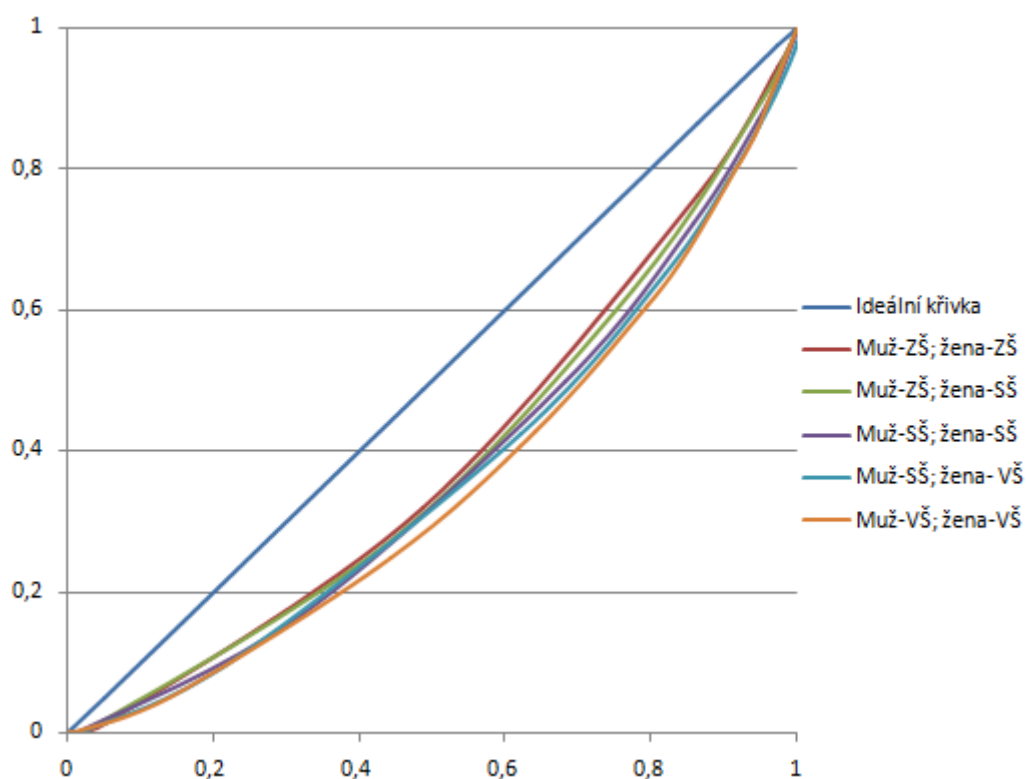
Muž	Žena	2008	2012	2016
Základní	Základní	0,219188	0,210037	0,232945
Základní	Střední	0,214863	0,224315	0,211584
Střední	Základní	0,243207	0,215341	0,227700
Střední	Střední	0,262599	0,250065	0,240207
Střední	Vysokoškolské	0,283589	0,253079	0,261595
Vysokoškolské	Střední	0,254456	0,283886	0,263085
Vysokoškolské	Vysokoškolské	0,267841	0,292557	0,274562

Na obr. 12 můžeme vidět grafické znázornění Lorenzových křivek, kde byly pro větší přehlednost zvoleny vybrané skupiny domácností. Na tomto grafu je zachycena situace pro rok 2012. Můžeme vidět, že nejbližší k hlavní diagonále má skupina domácností, kde oba členové ukončili základní vzdělání. V případě,

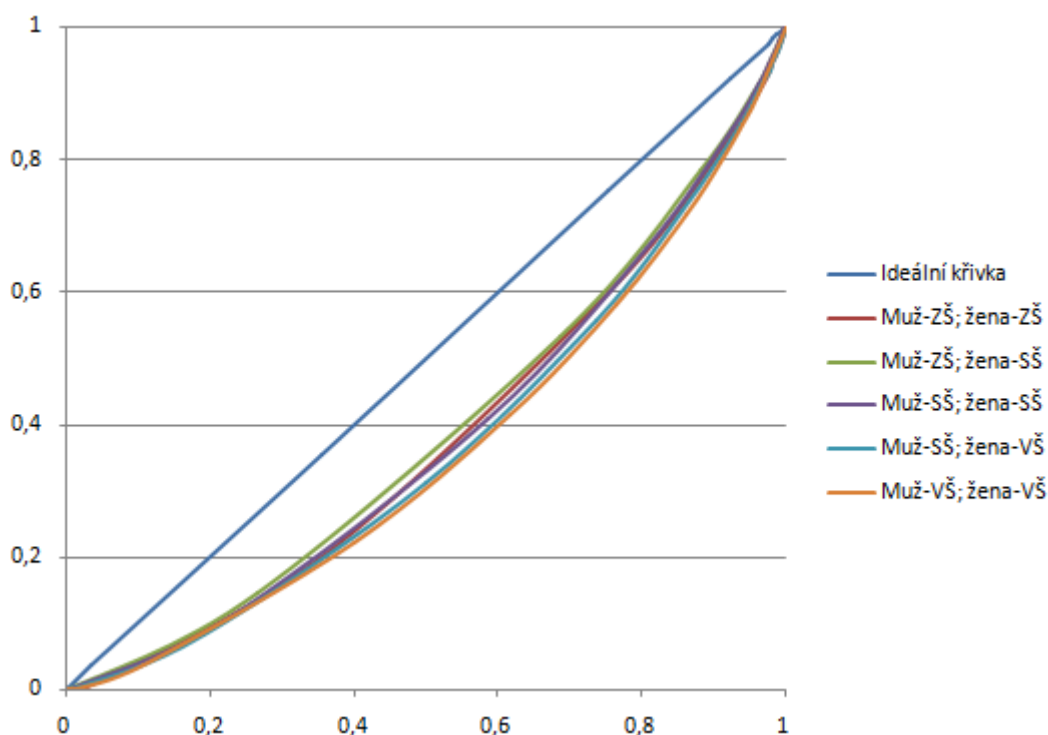
že základního vzdělání dosáhl jeden z páru, je tento jev taktéž patrný. V těchto skupinách je oproti ostatním dosaženo rovnoměrné situace z hlediska rozdělení příjmů. Lorenzova křivka je od ideální křivky nejvíce odchýlená u skupiny s vysokoškolsky vzdělanými členy, konkrétně v tomto roce dosáhla hodnoty přibližující se k 0,3.

Na obr. 13 je pro tyto skupiny graficky znázorněná situace pro rok 2016. I v tomto případě, se nejvíce od hlavní diagonály oddalují domácnosti s jedním či oběma vysokoškolskými členy. Naproti tomu vyšší rovnoměrné rozdělení panuje u skupiny, kde muž dosáhl základního a žena středoškolského vzdělání.

U domácností, kde je dosažen nejnižší stupeň vzdělání, je křivka více přiblížena k hlavní diagonále, což naznačuje lepší rovnoměrnou situaci z hlediska rozložení příjmů.

Obr. 12 Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle vzdělání v roce 2012

Obr. 13 Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle vzdělání v roce 2016

V tab. 19 je k vidění nejvyšší výše mediánu, která byla zjištěna u domácností, kde oba členové dosáhli vysokoškolského vzdělání. V takovém případě to znamená, že v roce 2008 má polovina těchto domácností vyšší příjmy než 14 355,3 Kč a naopak, 50 % domácností má příjmy nižší nebo rovny této částce. Do roku 2016 se výše mediánu posunula na částku 17 328,8 Kč. Nejnižší velikost mediánu je v každém roce zaznamenána u domácností se základním vzděláním. Za touto skupinou v roce 2008 následuje domácnost, kde muž dosáhl středoškolského a žena základního vzdělání. V roce 2012 se pak přiblížila domácnost, kde muž dosáhl základního a žena středoškolského vzdělání. V posledním sledovaném období se pak jedná o domácnost s opačnou situací v oblasti vzdělání.

Nerovnoměrná situace panuje z hlediska příjmového rozdělení u domácností s vysokoškolskými vzdělanými členy či alespoň jedním členem, a to ve všech obdobích. Opačná situace nastává u skupin, kde minimálně jeden z členů ukončil základní vzdělání, a to ve všech letech. V roce 2016 se konkrétně jedná o skupinu, kde kromě základního vzdělání dosáhla žena vzdělání středoškolského.

Tab. 19 Medián a mediál příjmů na osobu podle vzdělání

Muž	Žena	2008		2012		2016	
		Medián	Mediál	Medián	Mediál	Medián	Mediál
ZŠ	ZŠ	9 103,8	11 050,6	10 172,4	12 031,6	11 825,0	13 762,5
ZŠ	SŠ	10 238,8	12 466,7	10 756,2	13 148,1	12 789,6	14 587,6
SŠ	ZŠ	9 626,0	12 255,2	11 098,3	13 287,7	12 606,5	14 661,2
SŠ	SŠ	10 913,3	13 765,2	12 472,1	15 066,4	13 788,7	16 782,9
SŠ	VŠ	12 300,0	15 477,4	13 461,5	16 652,0	15 042,2	18 830,6
VŠ	SŠ	13 313,8	16 403,8	14 983,6	21 005,4	16 699,2	20 476,2
VŠ	VŠ	14 355,3	18 636,4	16 428,6	22 078,7	17 328,8	22 559,5

U vysokoškolsky vzdělaných osob můžeme v každém roce vidět nejvyšší vypočtené hodnoty zachycené v tab. 20. V roce 2008 dosahovalo 25 % domácností příjmu nižšího nebo stejného částce 10 773,6, naopak 75 % domácností tuto částku svým příjmem přesáhlo. V roce 2012 můžeme vidět, že 75 % domácností mělo příjem vyšší než 10 051 Kč (v roce 2016 pak 11 621 Kč) a zároveň horní kvartil naznačuje, že 25 % domácností mělo příjem vyšší než 22 806,1 Kč (v roce 2016, pak 23 036,5 Kč). Zbývající domácnosti dosáhly příjmu shodného nebo nižšího u domácností, kde muž ukončil středoškolské a žena vysokoškolské vzdělání, dosáhlo 25 % těchto domácností na příjem nižší nebo shodný 9 767,9 Kč. 75 % pak na příjem vyšší. U středoškolsky vzdělaných členů se částky, při srovnání s ostatními skupinami a obdobími, pohybuji v průměrné výši.

Tab. 20 Dolní a horní kvartil příjmů na osobu podle vzdělání

Muž	Žena	2008		2012		2016	
		25 %	75 %	25 %	75 %	25 %	75 %
ZŠ	ZŠ	6 745,3	11 462,3	6 856,8	13 488,1	8 700,0	14 950,0
ZŠ	SŠ	6 507,5	13 970,1	6 898,1	14 614,2	9 834,5	15 744,7
SŠ	ZŠ	7 165,4	12 086,6	7 485,5	14 711,0	9 473,7	15 739,3
SŠ	SŠ	7 043,3	14 783,3	8 980,4	15 963,7	10 267,6	17 309,9
SŠ	VŠ	8 728,6	15 871,4	10 256,4	16 666,7	9 767,9	20 316,5
VŠ	SŠ	9 648,1	16 979,5	10 885,2	19 082,0	11 816,4	21 582,0
VŠ	VŠ	10 773,6	17 937,0	10 051,0	22 806,1	11 621,0	23 036,5

5.6 Kraje

Poslední faktor, který je v rámci této práce zmíněn, je kraj. V České republice rozlišujeme 14 krajů, jejíž výčet je i s hodnotami průměrů, směrodatných odchylek a variačních koeficientů zachycen v tab. 21. Kromě hodnot získaných v rámci jednotlivého členění, jsou v tabulce zmíněné i údaje připadající na domácnosti jako celek.

Tab. 21 Průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient dle kraje

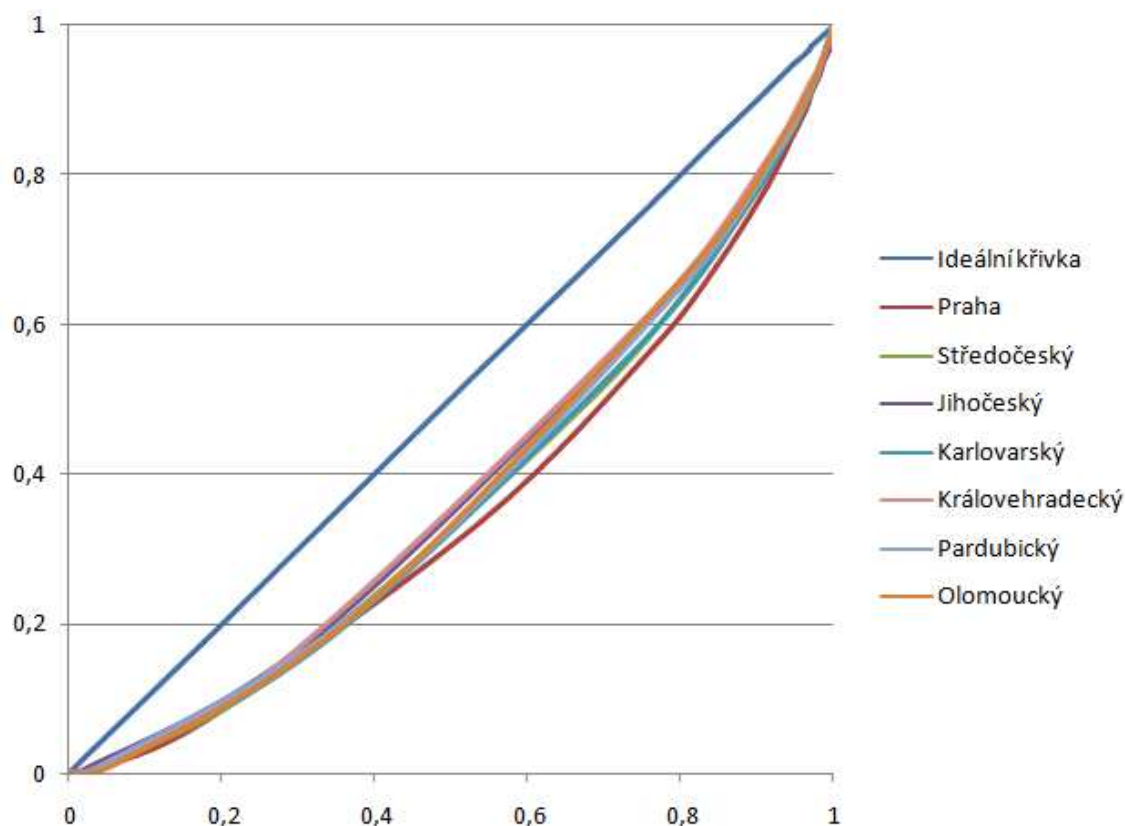
Kraj	2008			2012			2016		
	\bar{x}	S_x	V_x	\bar{x}	S_x	V_x	\bar{x}	S_x	V_x
Praha	14 948	8 334	55,8	16 933	9 754	57,6	18 696	9 892	52,9
Středočeský	11 848	7 210	60,9	14 056	7 339	52,2	15 351	7 442	48,5
Jihočeský	10 793	5 113	47,4	12 636	6 131	48,5	13 668	5 928	43,4
Plzeňský	11 656	4 971	42,6	13 458	6 299	46,8	14 831	7 251	48,9
Karlovarský	10 276	5 523	53,7	12 893	6 827	53,0	14 461	5 957	41,2
Ústecký	10 708	6 703	62,6	11 733	5 911	50,4	13 343	6 226	46,7
Liberecký	10 663	5 127	48,1	12 836	5 954	46,4	14 413	6 871	47,7
Královehradecký	10 736	5 437	50,1	12 866	5 890	45,8	14 441	6 891	47,7
Pardubický	10 321	4 577	44,3	12 151	6 203	51,1	13 161	5 279	40,1
Vysočina	10 713	5 392	50,3	13 296	6 493	48,8	13 753	6 724	48,9
Jihomoravský	10 381	5 411	52,1	13 063	6 793	52,0	14 211	6 247	44,0
Olomoucký	9 986	5 182	51,9	11 783	5 610	47,6	13 693	7 444	54,4
Zlínský	10 378	5 359	51,6	12 466	6 740	54,1	12 951	5 775	44,6
Moravsko-slezský	10 113	5 360	53,0	11 686	5 446	46,6	12 748	6 444	50,5
Celkem	11 323	6 449	57,0	13 243	7 040	53,2	14 588	7 347	50,4

Z výsledků zachycených v tab. 22 můžeme vidět, že extrémní rozdíl v rámci rovnoměrnosti rozdělení příjmů není z hlediska výpočtu Giniho koeficientu příliš patrný. Téměř ve všech případech bylo dosaženo hodnoty vyšší než 0,2. Výjimku nacházíme v roce 2016, kdy v Karlovarském kraji dosáhla hodnota Giniho koeficientu 0,199554 a v Pardubickém dokonce 0,187608. V Praze naopak v tomto roce nacházíme nejvyšší výsledek 0,272119. V roce 2012 dosáhl v Praze tento koeficient hodnoty dokonce o něco vyšší 0,283533, což je zároveň i nejvyšší velikost koeficientu z hlediska všech období v rámci českých krajů. V roce 2012 nacházíme nejnižší hodnotu v Jihočeském a Královehradeckém kraji a taktéž na Vysočině nebo v kraji Plzeňském. V roce 2008 pak v Plzeňském, Pardubickém, Jihočeském či Jihomoravském. Nejvyšší pak v tomto roce v kraji Ústeckém, kde hodnota přesahovala výši 0,28. Při srovnání domácností jako celku vyplývá, že výše Giniho koeficientu je v roce 2016 nižší, než tomu bylo v roce 2012 nebo v roce 2008.

Tab. 22 Hodnoty Giniho koeficientu podle kraje

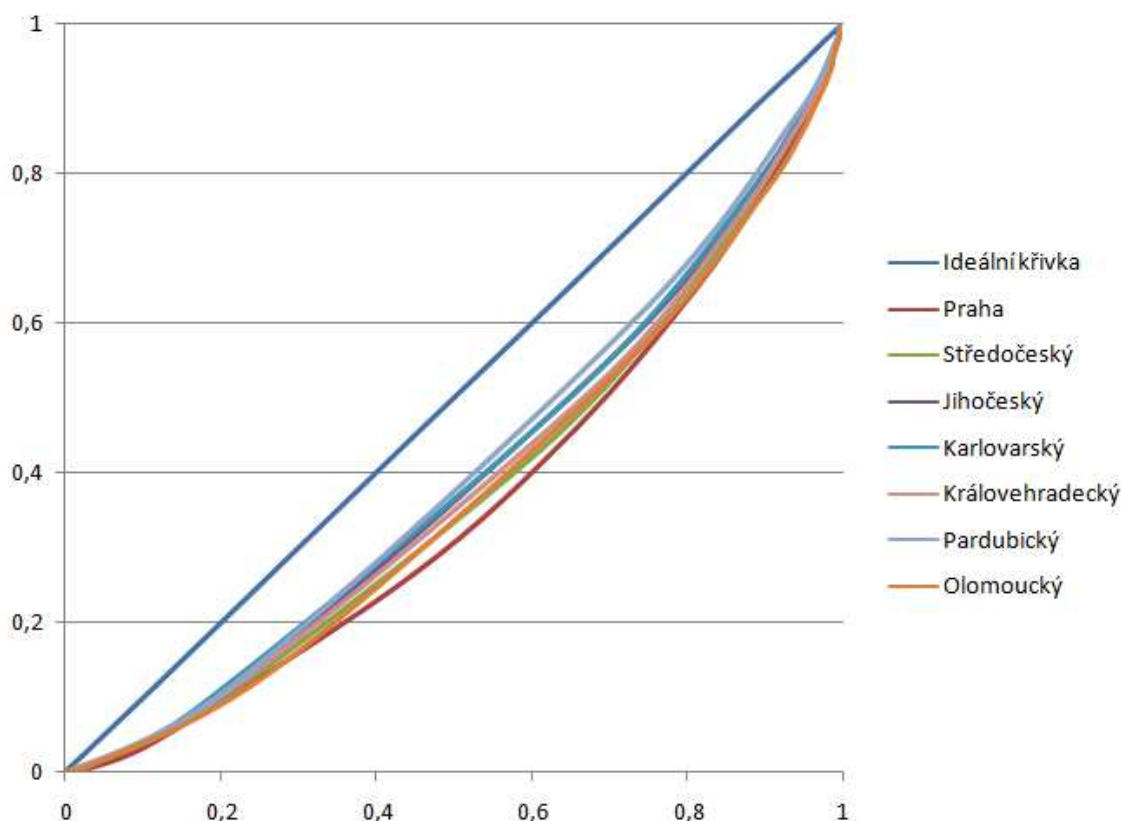
Kraj	2008	2012	2016
Praha	0,277530	0,283533	0,272119
Středočeský	0,267184	0,252539	0,242482
Jihočeský	0,218845	0,218925	0,207629
Plzeňský	0,213742	0,224116	0,234887
Karlovarský	0,250961	0,256875	0,199554
Ústecký	0,281311	0,245744	0,241989
Liberecký	0,229102	0,223563	0,229723
Královehradecký	0,236671	0,218106	0,225478
Pardubický	0,214992	0,239318	0,187608
Vysočina	0,237225	0,224757	0,222585
Jihomoravský	0,227872	0,246718	0,214828
Olomoucký	0,246163	0,233652	0,244542
Zlínský	0,233823	0,246334	0,211806
Moravskoslezský	0,253846	0,235034	0,243369
Celkem	0,260456	0,251839	0,242872

Na obr. 14 jsou zachyceny Lorenzovy křivky pro vybrané kraje z roku 2012. Nejnížší hodnota Giniho koeficientu byla v tomto roce vypočtená pro kraj Jihočeský a Královehradecký, ve kterém je rozdělení příjmů nejvíce rovnoměrné oproti jiným skupinám. Z grafu je patrné, že jsou jejich křivky nejvíce přiblíženy k hlavní diagonále. Největší vzdálenost od ideální křivky je pak patrná v Praze, Středočeském kraji a v kraji Karlovarském. Zde je rozdělení příjmů v porovnání s ostatními kraji nejvíce nerovnoměrné.

Obr. 14 Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle kraje v roce 2012

Grafické znázornění Lorenzových křivek pro rok 2016 je k vidění na obr. 15. Zde je situace jiná než na předchozím znázornění. Nejnižší oddálení od křivky absolutní rovnosti je shledáno v kraji Pardubickém a Karlovarském. Tyto kraje dosáhly nejnižších hodnot Giniho koeficientu v rámci všech skupin i zkoumaných let. Jejich příjmové rozdělení je tedy nejvíce rovnoměrné. Stejně jako v předchozích zkoumaných obdobích je největší nerovnoměrnost v oblasti rozdělení příjmů patrná v Praze a Středočeském kraji nebo v kraji Olomouckém.

Obr. 15 Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle kraje v roce 2016

Nejvyšší hodnota mediánu je v roce 2008, dle tab. 23 patrná v Praze, dále v Plzeňském a Středočeském kraji. V roce 2012 je tato skutečnost rovněž patrná v Praze s částkou 14 436,8 Kč, za kterou následuje kraj Středočeský 12 781,9 Kč a dále kraj Plzeňský. Největší hodnota mediánu je i po dalších 4 letech patrná v Praze, kde 50 % domácností dosáhne na příjem vyšší než 16 285,7 Kč a naopak nižší nebo shodný této výši. Nejnižší hodnota mediánu je v tomto roce zaznamenána v Moravskoslezském kraji, kde se jedná o částku 12 013,9 Kč. V roce 2008 je tato skutečnost evidovaná v Olomouckém kraji s částkou 8 963,5 Kč, což je zároveň nejnižší částka, která pólí domácnosti na dvě části z hlediska příjmů v rámci všech krajů. Za tímto krajem následuje s nízkou hodnotou mediánu kraj Moravskoslezský. V roce 2012 se pak jedná o Ústecký kraj a rovněž o kraj Moravskoslezský.

Největší nerovnoměrná situace v oblasti rozdělení příjmů je shledána v Praze, a to ve všech zkoumaných obdobích, kdy je i z výše Giniho koeficientu rovněž patrné, že z hlediska srovnání všech krajů je zde dosaženo nejnižšího rovnoměrného rozdělení příjmů mezi domácnostmi. Stejná situace i z hlediska oddálení mediánu od mediálu, panuje v kraji Středočeském. V roce 2008 se jedná rovněž o kraj Ústecký, v roce 2012 kraj Karlovarský a v roce 2016 kraj Plzeňský, Ústecký nebo Olomoucký. V případě Plzeňského kraje nastává opačná situace v roce 2008, kdy je v tomto kraji z hlediska výsledků vypovídajících o rozdělení příjmů situace

rovnoměrnější. Stejně nízkých výsledků je dosaženo i v kraji Pardubickém a Jihomoravském i Jihočeském. V období roku 2012 je pak nejvíce rovnoměrné příjmové rozdělení patrné v kraji Královehradeckém, Jihočeském na Vysočině, a dále v kraji Plzeňském. V roce 2016 pak v kraji Pardubickém, Jihočeském, Karlovarském nebo také Zlínském.

Tab. 23 Medián a mediál příjmů na osobu podle kraje

Kraj	2008		2012		2016	
	Medián	Mediál	Medián	Mediál	Medián	Mediál
Praha	13 031,6	16 715,7	14 436,8	18 521,7	16 285,7	21 141,3
Středočeský	10 077,6	12 955,9	12 781,9	15 065,8	13 641,8	16 538,5
Jihočeský	9 681,9	11 855,7	11 809,6	13 308,7	12 777,8	14 216,3
Plzeňský	11 076,1	12 958,4	12 421,4	14 018,1	13 388,5	15 533,6
Karlovarský	9 145,6	11 480,4	11 900,7	13 975,0	13 370,2	14 872,1
Ústecký	9 297,7	12 170,7	11 200,0	13 180,8	12 623,5	14 598,0
Liberecký	9 648,8	11 897,4	12 040,8	13 752,9	13 080,2	14 829,7
Královehradecký	9 611,5	11 909,1	12 255,7	13 725,9	13 111,6	14 888,3
Pardubický	9 292,4	11 377,4	11 341,5	13 246,4	12 656,3	13 868,3
Vysočina	9 422,0	11 845,9	12 398,0	13 926,2	12 726,3	14 340,3
Jihomoravský	9 292,5	11 417,5	12 077,6	13 937,9	13 160,7	14 807,7
Olomoucký	8 963,5	11 326,2	11 315,2	13 002,1	12 494,4	14 396,6
Zlínský	9 346,5	11 574,8	11 508,3	13 424,2	12 306,1	13 710,4
Moravskoslezský	9 144,6	11 547,9	11 241,0	13 051,8	12 013,9	13 867,9
Celkem	9 848,5	12 600,0	12 171,4	14 179,1	13 159,1	15 381,2

Následující tab. 24 vyobrazuje velikosti dolních a horních kvartilů jednotlivých krajů i domácností celkem. Můžeme vidět, že například v Praze byl v roce 2016 u 75 % domácností dosažen příjem nižší nebo shodný částce 22 238,1 Kč a zároveň u 75 % těchto domácností příjem vyšší než 10 333,3 Kč. Na rozdíl od Moravskoslezského kraje, kde bylo u 75 % domácností dosaženo nižšího příjmu než 14 907,4 Kč a vyššího než 9 120,4 Kč. V celkovém porovnání dosahoval dolní kvartil v roce 2016 hodnoty 10 318,2 Kč, což značí, že 25 % domácností má příjem nižší nebo shodný s hodnotou tohoto kvartilu a 75 % domácností naopak vyšší. Zároveň 75 % domácností má příjem shodný nebo nižší než 16 000 Kč a ostatních 25 % příjem vyšší než je tato částka.

Tab. 24 Dolní a horní kvartil příjmů na osobu podle kraje

Kraj	2008		2012		2016	
	25 %	75 %	25 %	75 %	25 %	75 %
Praha	9 439,7	16 623,6	11 002,7	17 870,9	10 333,3	22 238,1
Středočeský	6 195,7	13 959,6	9 718,1	15 845,6	10 637,0	16 646,6
Jihočeský	7 196,8	12 167,0	9 194,6	14 424,7	10 252,5	15 303,0
Plzeňský	7 795,3	14 357,0	9 800,8	15 041,9	10 629,1	16 147,9
Karlovarský	6 718,4	11 572,8	8 874,1	14 927,4	10 855,1	15 885,3
Ústecký	6 677,1	11 918,2	8 075,0	14 325,0	9 682,4	15 564,7
Liberecký	7 066,1	12 231,4	9 206,3	14 875,3	10 443,0	15 717,3
Královehradecký	7 055,2	12 167,7	9 657,0	14 854,5	10 429,2	15 794,0
Pardubický	6 964,6	11 620,1	8 292,7	14 390,2	10 214,8	15 097,7
Vysočina	7 013,5	11 830,4	9 846,9	14 949,0	10 094,7	15 357,9
Jihomoravský	6 902,5	11 682,6	9 223,7	14 931,5	10 518,0	15 803,4
Olomoucký	6 564,3	11 362,8	8 480,7	14 149,7	9 685,4	15 303,4
Zlínský	6 871,3	11 821,8	8 539,2	14 477,4	9 755,1	14 857,1
Moravskoslezský	6 598,8	11 690,4	8 228,9	14 253,0	9 120,4	14 907,4
Celkem	7 142,9	12 554,1	9 237,1	15 105,6	10 318,2	16 000,0

Výsledky, které jsme prostřednictvím statistických výpočtů získali, nám potvrzují, že Česká republika dosáhla optimistických hodnot z hlediska rovnoměrného příjmového rozložení. Výše Giniho koeficientu pro Českou republiku jako celek dosáhla v roce 2016 nižší hodnoty, než tomu bylo v roce 2012 nebo v roce 2008. Žádný z faktorů rovněž nepotvrdil extrémní nerovnoměrnou příjmovou situaci, která by v českých domácnostech panovala. Z výsledků tedy nevyplývá situace, která by vyvolala přílišné příjmové odlišnosti napříč naší zemí.

Další část této práce se věnuje zhodnocením České republiky v oblasti příjmové chudoby. Pro posouzení této problematiky v České republice je vypočten 60% medián. V tab. 19 můžeme vidět vypočtenou hranici stanovenou prostřednictvím 60% mediánu pro celou Českou republiku. V případě, že se domácnost bude s velikostí svého příjmu ocitat pod touto vypočtenou hranicí, je příjmovou chudobou zasažena.

Tab. 25 Hranice příjmové chudoby

	2008	2012	2016
Medián ČR celkem	9 848,5	12 171,4	13 159,1
60% medián	5 909,1	7 302,8	7 895,5

Mezi domácnostmi, které mohou být příjmovou chudobou zasaženy, můžeme z hlediska postavení osoby v čele zařadit právě ty, které ukončily nižší stupeň vzdělání. Svými příjmy se výrazně odlišují od těch, které vyššího vzdělání dosáhly. Rovněž může být příjmovou chudobou ohrožena i skupina důchodců, zejména těch bez pracujících členů a skupina, kde v čele stojí osoba nezaměstnaná. Tyto domác-

nosti mají větší zastoupení v nižších příjmových skupinách oproti ostatním. Zároveň se může příjmová chudoba projevit i u domácností s více dětmi. S rostoucím počtem dětí dosáhnou tyto domácnosti na stále nižší velikost příjmů, jelikož musejí vynakládat více prostředků na nákup nezbytných statků. Zastoupení domácností s větším počtem dětí ve skupinách s nižším příjmem je podstatně vyšší než v případě domácností bez dětí.

Největší zastoupení v nízké příjmové skupině z hlediska věku je patrné u věkové kategorie 30-39 let a také 40-49 let, a to v každém zkoumaném období. V případě faktoru velikost obce lze říci, že největší zastoupení ve skupinách s nižším příjmem je zjištěno u obcí s méně než 999 999 obyvateli. Naproti tomu obce s více než 1 000 000 obyvatel se svými příjmy výrazně oddalují od domácností, které žijí v menších obcích.

Z hlediska vzdělání se v nízkých příjmových skupinách nachází domácnosti, kde alespoň 1 z páru ukončil základní vzdělání. Polovina domácností z těchto skupin zároveň přesahuje nejnižší hranici mediánových příjmů, které u jiných skupin dosáhly vyšších hodnot. Tato skutečnost se však týká i domácností, kde oba členové ukončili středoškolské vzdělání. Zastoupení domácností v nízké příjmové skupině je v tomto případě vždy nižší než u skupin se základním vzděláním, avšak se rovněž s výskytem příjmové chudoby mohou potýkat. Při srovnání domácností z hlediska kraje můžeme zjistit, že počet domácností ohrožených příjmovou chudobou může v některých oblastech zasáhnout domácnosti výrazněji než v jiných. Jedná se například o kraj Ústecký, Olomoucký, Zlínský nebo Moravskoslezský. Výjimku však nalezneme například v Praze nebo ve Středočeském kraji, kde je zastoupení domácností v nižších příjmových skupinách menší než v jiných krajích.

Opatření, které by vedlo ke snížení počtu domácností ohrožených příjmovou chudobou je skryto ve správném nastavení sociálního systému v oblasti vyplacených podpor. Příjmovou chudobou jsou nejvíce ohroženy domácnosti nezaměstnaných, důchodců, domácnosti s nižším ukončeným vzděláním nebo také domácnosti s více dětmi. Pokud takovéto domácnosti žijí v obcích s menším počtem obyvatel, nemusí mít k dispozici dostatek pracovních možností, jako mají domácnosti ve větších obcích. Nastavení správné velikosti vyplacených podpor je důležitý nástroj, který ohrožení příjmovou chudobou může ovlivnit. Další možnost, jak napomoci ke snížení této problematiky je skryta ve vzdělání a kvalifikaci. Ohrožení příjmovou chudobou zasahuje především domácnosti s ukončeným základním vzděláním. Středoškolsky vzdělané domácnosti zasahuje tato problematika také, ale v nižší míře. Naopak u vysokoškolsky vzdělaných domácností ohrožení příjmovou chudobou nehrozí. Vzdělání a kvalifikace může vést k tomu, že se počet ohrožených domácností bude snižovat.

6 Diskuse

Cílem této práce bylo s využitím dat Českého statistického úřadu zhodnotit rovnoměrnost příjmového rozdělení domácností v České republice celkem a dle vybraných skupin. Ke zhodnocení příjmového rozdělení byl využit Giniho index, graf Lorenzovy křivky, mediál a vybrané kvantily. Srovnání příjmů dle vybraných faktorů bylo zkoumáno v rámci zvolených let 2008, 2012 a 2016. Zároveň došlo k identifikaci domácností, které jsou ohroženy příjmovou chudobou s navržením opatření ke snížení příjmové chudoby. Tento cíl je rozdělen na tři dílčí cíle, jejichž výsledky jsou uvedeny následovně.

Dílčí cíl č. 1: Zhodnotit rovnoměrné rozdělení příjmů domácností z hlediska postavení osoby v čele, počtu dětí, věku, velikosti obce, vzdělání a kraje prostřednictvím statistických ukazatelů, a to Giniho koeficientem, grafem Lorenzovy křivky, mediálem a vybranými kvantily v letech 2008, 2012 a 2016.

6.1 Osoba v čele

První ukazatel, který byl pro zhodnocení rovnoměrnosti distribuce příjmů v českých domácnostech použit, je postavení osoby v čele domácnosti. Z výsledků, které byly výpočtem Giniho koeficientu získány, se v nerovnoměrné situaci, a to v každém roce z hlediska příjmového rozložení, nachází domácnosti s nezaměstnanou osobou v čele, u kterých byly současně vypočteny i nejnižší mediánové příjmy, na které 50 % domácností dosáhne. Hodnota koeficientu byla v této skupině v roce 2016 na nejnižší hodnotě oproti roku 2012 nebo roku 2008. Domácnosti osob samostatně výdělečně činných rovněž svými výsledky značí vyšší nerovnoměrné příjmové rozdělení oproti jiným domácnostem.

Cenový vývoj (2010, s. 33) zachycuje z výsledků získaných výpočtem Giniho koeficientu nejvyšší úroveň nerovnoměrnosti příjmového rozložení právě u domácností osob samostatně výdělečně činných, kdy byl v roce 2007 zaznamenán i nejnižší pokles v porovnání s rokem 2002 právě u této skupiny. Křížová (2008, s. 31) shledává nejvíce nerovnoměrné rozdělení příjmů u domácností zaměstnanců. Nejvyšší diference v příjmech byla však zjištěna u osob samostatně výdělečně činných, ale její nárůst byl výrazně menší než v případě domácností se zaměstnanci.

Rostoucí propojení příjmů se spotřebou českých domácností komentuje Sedláčková (2012, s. 63-64) a zároveň dodává, že nejvyšší hodnotu příjmů získávají domácnosti složené ze zaměstnanců. Od roku 2009 by se však dalo říct, že přírůstky příjmů domácností jsou oproti předchozím obdobím nižší. U domácností osob samostatně výdělečně činných se velikost příjmů mění stejnou dynamikou dle toho, v jaké vývojové fázi se ekonomika nachází. Od období roku 2008 se proto přírůstky příjmů u těchto domácností nemění, případně se i snižují. V roce 2010 získaly tyto domácnosti i menší příjmy v porovnání s domácnostmi osob

v důchodovém věku, ale i přes tuto skutečnost vkládají do spotřeby více oproti domácnostem zaměstnanců.

Jiná situace v oblasti rovnoměrného příjmového rozdělení, a to v každém roce, je v rámci výsledků k vidění u domácností důchodců, a to zejména u skupiny, která je složena z nepracujících členů. Rovnoměrné rozložení příjmů je u této skupiny v každém uplynulém období více patrné. Brázdilová (2016) potvrzuje, že při zkoumání příjmové nerovnoměrnosti v rámci České republiky, je dle očekávání největší míra rovnoměrně rozdělených příjmů patrná u důchodců, přičemž u skupiny osob samostatně výdělečně činných dosahují příjmy rozdílných hodnot.

Mediánový příjem je u všech skupin v rámci uplynulých let rostoucí. Nejvyšší prostřední hodnota příjmů je však shledána u zaměstnanců s vyšším vzděláním, a to v každém roce. Vyšší mediánové příjmy jsou taktéž patrné i u osob samostatně výdělečně činných a v roce 2012 taktéž u důchodců s pracujícími členy. Cenový vývoj (2010, s. 20) připomíná skutečnost, že počet zaměstnanců, kteří jsou odměňováni za mzdu nižší, než je stanovený průměr, je více než polovina. V roce 2008 jejich počet přesáhl 66 %. Ale i přesto získalo 1 % zaměstnanců v roce 2008 mzdu ve výši přesahující 100 000 Kč. Vysoké mzdy, které získávají nejvýhodněji odměňovaní zaměstnanci, přispívají k nárůstu průměru, jenž je více oddálen od mzdy, za kterou je odměněn běžný zaměstnanec.

U domácností zaměstnanců celkem bylo v roce 2008 dosaženo rovnoměrnějšího rozdělení příjmů, než tomu bylo v roce 2016. Vyšší nerovnoměrnost v rámci rozdělení příjmů je zachycena u domácností zaměstnanců s ukončeným vyšším vzděláním, kteří svými výsledky překračují zaměstnance se vzděláním nižším, a to v každém roce. Brázdilová, Tůmová, aj. (2015, s. 39) poznamenávají, že osoby s terciálním stupněm vzdělání přispívají svým nerovnovázným příjmovým rozdělením k rostoucímu průměru příjmové nerovnoměrnosti v rámci České republiky, ale i přesto se hodnota rovnoměrného rozložení příjmů udržuje na nízké úrovni.

6.2 Počet dětí

Příjmové rozložení bylo rovněž zhodnoceno i podle počtu dětí, které se v domácnostech nachází. Při porovnání jejich počtu v rámci období, bylo prostřednictvím Giniho koeficientu zjištěno, že nerovnoměrná situace z hlediska distribuce příjmů panuje u domácností se třemi a více dětmi. Z časového hlediska je nejvyšší hodnota koeficientu vypočtena v roce 2012, kdy překročila 0,3. Rovněž 50 % těchto domácností dosáhne na nižší nebo shodný příjem, než je nejnižší vypočtená mediánová hranice oproti ostatním skupinám. Velikost kvartilů taktéž vypovídají o nejnižších vypočtených hranicích, na které čtvrtina domácností nedosáhne či naopak její výši přesáhne.

Pro rok 2008 a 2012 je situace z hlediska příjmů rovnoměrnější u domácností se 2 dětmi. V roce 2016 byla však jeho hodnota oproti předchozím obdobím vyšší. Ostatní skupiny dosahují v roce 2016 rovnoměrnější situace v oblasti příjmového rozdělení než v roce 2012. V roce 2016 byla nejnižší hodnota Giniho koeficientu vypočtena u domácností bez dětí a dále u domácností s jedním dítětem.

6.3 Věk

V případě věkového členění je nerovnoměrné příjmové rozdělení zjištěno u prvních třech věkových skupin. Zejména věková kategorie 30-39 let je z hlediska výsledků charakterizována jako nejvíce nerovnostářská, a to ve všech sledovaných letech. V případě věkové kategorie do 29 let dosáhla velikost Giniho koeficientu během sledovaných období nižší hodnoty, což značí o rovnoměrnější distribuci příjmů. U ostatních věkových skupin se nejvíce nerovnoměrné rozdělení projevilo v roce 2012, kdy se za následující 4 roky příjmové rozdělení více přiblížilo k rovnoměrné situaci. Poslední věkové kategorie (50-59 a 60+) dosahují nejnižších hodnot vypočtenými Giniho koeficientem. V roce 2012 byla však vyšší nerovnoměrná situace zjištěna i u osob nad 60 let. U této skupiny byly vypočteny i nejvyšší mediánové příjmy. Nejblíže k rovnoměrné příjmové situaci mají domácnosti s osobou v čele ve věku mezi 50-59 let.

Rozdílnou úroveň mezd u různých věkových kategorií komentuje Křížová (2008, s. 26), kdy osoby ve dvou nejnižších věkových skupinách získávají poměrně nízké mzdy, zatímco poslední dvě věkové skupiny jsou odměňované vyšší mzdou. Tento trend je dán oddalováním doby nástupu do zaměstnání a prodlužováním doby odchodu do důchodu.

Faktor věk má na velikost mzdy v každém státě rozdílný vliv. V průměru se však rostoucí mzda v Evropské unii projevuje se zvyšujícím se věkem. U mladých lidí mzda roste rychleji, zatímco se přibývajícím věkem se růst zpomaluje. V některých zemích se však nejvyšší mzdy projevují mezi 30. a 40. rokem (Cenový vývoj, 2010, s. 24).

6.4 Velikost obce

V rámci faktoru velikost obce panuje nejvyšší příjmová nerovnoměrnost v obcích s nejvyšším počtem obyvatel přesahujícím 1 000 000. V každém roce dosahuje Giniho koeficient vysoké hodnoty právě v této kategorii, nejvyšší bylo vypočteno pro rok 2012. Skupiny domácností nacházející se v této obci dosahují zároveň nejvyšších mediánových příjmů, které polovina domácností velikostí svých příjmů přesáhne. V tomto období byly také vypočteny vyšší hodnoty koeficientu u obcí s 5 000-9 999 obyvateli a také u obcí s 10 000-49 999 obyvateli. Vyšší hodnota Giniho koeficientu byla vypočtena pro rok 2016 i u obce s 50 000-999 999 obyvateli než v předchozích dvou obdobích.

Rovnoměrnější příjmová situace pak nastává v obcích s menším počtem obyvatel. Konkrétně v roce 2008 se do této skupiny řadí obce s 1 000-4 999 obyvateli, v roce 2012 s méně než 999 obyvateli a v roce 2016 s 5 000-9 999 obyvateli. Celkově se dá říct, že v obcích do 49 999 obyvatel byla nejvyšší nerovnoměrná příjmová situace naměřena v roce 2012, kdy za následující čtyři roky byla vypočtena nižší hodnota tohoto koeficientu. Výjimku však tvoří obec s méně než 999 obyvateli, kde je nižší hodnota tohoto koeficientu vypočtena každým rokem.

Při zkoumání spojitosti příjmů domácností s pracujícími členy jako celek k životnímu minimu získala v roce 2007 jedna třetina domácností obývajících největší obce v České republice příjmy přesahující výši 5 násobku částky životního minima. V domácnostech žijících v menších obcích mělo příjmy do 3,5 násobku životního minima tři pětiny domácností. Domácnosti s příjmy do 1,5 násobku hodnoty životního minima, čili domácnosti s nízkými příjmy, nevykazují z hlediska velikosti obce patrné rozdíly. I v největších obcích se zastoupení těchto domácností neodklánělo od hladiny České republiky, z čehož je patrná zvýšená příjmová odlišnost ve větších obcích. V obcích s více obyvateli se nachází větší množství domácností s vysokými příjmy (Cenový vývoj, 2010, s. 68).

6.5 Vzdělání

Při zjišťování odlišností v příjmovém rozdělení z hlediska vzdělání členů v úplných rodinách bylo zjištěno, že největší vzdálenost od rovnoměrného příjmového rozdělení je shledána u domácností, kde minimálně jeden z páru dokončil vysokoškolské vzdělání. Polovina takovýchto domácností zároveň dosahuje vyšších příjmů, než kterých je zachyceno nejvyšší mediánovou hodnotou, oproti jiným domácnostem.

Nejvyšší diference v příjmech je patrná u osob s vysokoškolským stupněm vzdělání. Terciální stupeň vzdělání je spojen jak s vyššími příjmy, tak i s vyšší diferenciací v oblasti těchto příjmů (Brázdilová, Tůmová, aj., 2015, s. 39).

Brázdilová, Tůmová, aj. (2015, s. 38, 39) zhodnocovaly rozdělení příjmů z hlediska decilového členění. Z jejich výsledků je patrné, že podíl osob s vyšším odborným či vysokoškolským vzděláním v 1. decilu je pouhých 2,7 %. Se zvyšujícím se příjmem však jejich počet roste. V 10. decilu činí zastoupení těchto skupin 35,2 %, což naznačuje 10krát vyšší podíl těchto skupin v porovnání s 1. decilem.

Vzdělanostní faktor ovlivňuje velikost průměrné mzdy a taktéž velikost jejich rozdílnosti, jelikož čím vyšší vzdělání je dosaženo, tím více se mzdová odlišnost projevuje (Cenový vývoj, 2010, s. 23). Opačná situace je pak charakteristická u domácností, kde alespoň jeden z členů dokončil pouze základní vzdělání. Zde je naopak hodnota mediánových příjmů nejnižší. Rozdělení příjmů v takovýchto skupinách se více přibližuje k rovnoměrné příjmové situaci. Velikost kvartilových příjmů je u těchto typů domácností v porovnání s ostatními nejnižší v každém roce. Brázdilová, Tůmová, aj. (2015, s. 39) shledávají, že osoby s nižším středoškolským vzděláním, zejména tedy osoby s ukončeným základním vzděláním získávají pouze 7,8 % příjmů a to i přesto, že tvoří více než 10 % celé populace (neuvažují se přitom děti a studenti).

Tichá (2015, s. 88) dodává, že odlišnost ve mzdovém ohodnocení mezi základním a vysokoškolským vzděláním je dosti patrná. Značná rozdílnost mezi průměrnou a mediánovou mzdou panuje také z hlediska srovnání obou pohlaví. V roce 2014 dosáhla průměrná výše mzdy ženy, která ukončila vysokoškolské vzdělání o 30 % menší hodnoty než u muže se shodným ukončeným vzděláním.

I přesto, že vysokoškolsky vzdělání lidé tvoří pouze jednu šestinu populace (nebereme v úvahu děti a studenty), vznik příjmové nerovnosti vyvolávají jednou čtvrtinou. Příčinou je nejen větší část příjmů, které získávají, ale také větší diferenciace v příjmovém rozdělení, která se v jejich skupině vyskytuje (Brázdilová, Tůmová, aj., 2015, s. 39).

6.6 Kraj

V další části bylo zhodnoceno příjmové rozdělení dle krajů, kde ze získaných výsledků vychází, že v roce 2008 bylo rovnoměrného rozdělení příjmů nejvíce dosaženo v kraji Plzeňském, Pardubickém, Jihočeském a Jihomoravském, v roce 2012 v kraji Jihočeském, Královehradeckém, Plzeňském a na Vysočině. V roce 2016 pak v kraji Karlovarském, Pardubickém, Zlínském a Jihočeském. Nerovnoměrné rozdělení příjmů je v každém období zachyceno v Praze a Středočeském kraji, kde jsou zároveň dosaženy nejvyšší mediánové příjmy. Nízké mediánové příjmy, které polovina domácností svými příjmy přesáhne, jsou v roce 2008 zjištěné v Olomouckém a Moravskoslezském kraji, v roce 2012 v Moravskoslezském a Ústeckém a v roce 2016 se znovu jedná o Moravskoslezský kraj.

V roce 2008 byla vysoká hodnota koeficientu vypočtená i pro Ústecký kraj, v roce 2012 pro Karlovarský kraj a v roce 2016 i pro Plzeňský, Ústecký či Olomoucký kraj. V případě Plzeňského kraje bylo v roce 2016 zjištěno zhoršení v oblasti rovnoměrného rozložení příjmů, v roce 2008 se však tento kraj řadil mezi skupiny s nejvíce rovnoměrně rozdělenými příjmy. Na existenci mzdovým rozdílů v rámci krajů upozorňuje Tichá (2015, s. 89) ve své publikaci. Největší průměrné i mediánové mzdy je dosaženo v krajích, které jsou charakteristické nízkou mírou nezaměstnanosti, a to konkrétně v Praze a v kraji Středočeském.

Výše Giniho koeficientu pro Českou republiku jako celek dosáhla v roce 2016 nižší hodnoty, než tomu bylo v roce 2012 nebo v roce 2008. Celkově jsou však vyšší hodnoty Giniho koeficientu patrné zejména v roce 2012. V tomto období byla u moci pravicová vláda, která se vyrovnáváním příjmových odlišností příliš nezabývala. Nezajišťovala dostatečné poskytování dávek, také nenavyšovala důchody. I přesto však nebyly vypočteny přílišné hodnoty, které by vypovídaly o extrémním nerovnoměrném příjmovém rozdělení v naší zemi.

O snížení příjmové nerovnoměrnosti v České republice hovoří i Krebs (2009, s. 39), který z histogramu sestaveného z bodů Lorenzovy křivky pro rok 2001 a 2005 zjistil, že existence nerovnoměrnosti je nejvíce podnícena vysokým příjmem 5% nejbohatších domácností. U domácností, které získávají příjem nižší než průměrný, je příjmové rozdělení mnohem rovnoměrnější. Z histogramu lze rovněž vyčíst, že hodnota 1 byla přesáhnutá u 70 % příjemců. Z toho vyplývá, že 30 % domácností dosahuje vyšších příjmů než ostatních 70 %. Můžeme tedy říct, že 30 % domácností s nejvyššími příjmy celkově získá shodnou velikost příjmů jako zbývajících 70 % nejchudších.

Velikost příjmové nerovnosti zkoumaly i Brázdilová, Tůmová (2015, s. 39), které prostřednictvím Giniho koeficientu 0,246 konstatovaly, že rozdílnost v příjmech je nízká. Tento výrok byl potvrzen i sestaveným ukazatelem nerovnosti S80/S20, který udává informaci vystihující, o kolik víc získá pětina nejbohatších ve srovnání s pětinou nejchudších obyvatel. V roce 2012 činila výše tohoto ukazatele 3,4. Výsledek naznačuje, že horní kvintil obyvatel získá 3,4krát vyšší příjmy oproti dolnímu kvintilu.

Brázdilová (2016) vychází z údajů získaných ze šetření Životní podmínky 2015, kde 10 % českých obyvatel s nejvyššími příjmy dosáhlo 5,2krát vyšších příjmů oproti 10% obyvatel s příjmy nejnižšími. Z hlediska výpočtu koeficientu nerovnosti příjmů je zjištěno, že za rok 2015 dosáhla jedna pětina nejbohatších obyvatel 3,5krát větších příjmů než pětina obyvatel s nejmenšími příjmy. V posledních deseti letech se hranice této hodnoty pohybuje mezi 3,4-3,6 a jiný vývojový směr růstu není zaznamenán.

Dlouhodobě se nerovnoměrné rozložení příjmů v mezinárodním porovnání pohybuje na nízkých hodnotách. V roce 2012 činila průměrná výše Giniho koeficientu v rámci států Evropské unie 0,305 a ukazatel nerovnosti činil 5 (Brázdilová, Tůmová, 2015, s. 39). Dosažení vyšší rovnoměrné situace se odrazí i v životní kvalitě obyvatel, v nacionálních standardech a také v prosperitě státu v různorodých činnostech (Wilkinson, Pickett, 2013, s. 45).

Česká republika v porovnání s ostatními evropskými zeměmi dosahuje v dlouhodobém horizontu nejmenší výše koeficientu nerovnosti příjmů, stejně jako Norsko, Finsko nebo Island. Vysoká nerovnost v příjmovém rozdělení je naopak odhalena v Rumunsku, Bulharsku, kde koeficient přesáhl velikost 6,0 nebo také v zemích pobaltských a v zemích jižní Evropy, jako je Španělsko nebo Řecko. V dlouhodobém horizontu činí průměrná hodnota tohoto indikátoru v zemích Evropské unie okolo 5,0, kdy za uplynulých deset let nebyla evidována žádná znatelná přeměna (Brázdilová, 2016).

Celkovou představu o příjmovém rozdělení doplňuje Brázdilová (2016) indexem Robina Hooda, který popisuje, jaké množstvím příjmů v procentech by mělo být přerozděleno k dosažení stejného rozdělení. V roce 2015 činila hodnota tohoto faktoru pro Českou republiku 17,4 %. Aby tedy došlo k rovnoměrné příjmové situaci, muselo by dojít k přerozdělení zhruba pětiny příjmů od bohatých obyvatel k chudým. Wilkinson, Pickett (2013, s. 35) doplňují, že ve společnostech, které se potýkají s výraznějším nerovnoměrnou situací, se projevuje více problémů v oblasti zdraví a taktéž i větší sklon k násilí. V těchto oblastech se současně objevuje i většina dalších negativních okolností, které jsou charakteristické pro nejnižší úroveň společenských uskupení.

Večerník, Mysíková (2017, s 84) zmiňují okolnosti ohledně vnímání příjmových odlišností mezi vybranými zeměmi v rámci Evropského sociálního výzkumu. Z tohoto dotazování vyplynul překvapivý závěr, kde má Česká republika k problematice rovnostářství nejvzdálenější vztah. Na otázku, zda by měla vláda zaujmout kroky v oblasti snižování příjmových nerovností, souhlasilo s tímto tvrzením 44 % dotazovaných (průměr v ostatních zemích se pohyboval na 68 %).

Dále 38 % obyvatel nevyvracelo názor, že k dosažení spravedlivé společnosti musí být zajištěna pro všechny nízká rozdílnost v životní úrovni (průměr ostatních v dotazovaných zemích byl 60 %). Z tohoto šetření rovněž vyplynulo, že i přes 48% průměr ostatních zemí, se 60 % obyvatel České republiky shoduje s tím, že diferenciací příjmů je vhodná, v případě spravedlivě odměněných dovedností.

Cenový vývoj (2010, s. 34) eviduje, že dvě třetiny českých domácností vychází se svými příjmy s obtížemi, zároveň 8 % řešilo příjmové problémy s velikou nesnází. Jednalo se o domácnosti, které dosahovaly měsíčního příjmu okolo 6 900 Kč na osobu. Do této skupiny byly zařazeny zejména domácnosti s nižším stupněm vzdělání, dále nezaměstnaní a domácnosti složené z důchodců s nepracujícími členy. Bez problémů vyjít se svým příjmem měly domácnosti zaměstnanců, které ukončily vyšší vzdělání a domácnosti osob samostatně výdělečně činných. K těmto skupinám bylo rovněž zařazeno i 10 % domácností důchodců s nepracujícími členy.

Dílčí cíl č. 2: Identifikovat skupiny domácností ohrožených příjmovou chudobou.

Ke zhodnocení příjmové chudoby pro Českou republiku byl vypočten 60% příjmový medián. Domácnosti, které dosahují příjmu nižšího, než je stanoveno touto hranicí, jsou příjmovou chudobou ohroženy.

Touto situací z hlediska postavení osoby v čele je nejvíce zasažena domácnost, která je složena z členů s nízkým vzděláním. Příjem těchto domácností je vždy nižší než v případě skupin s vyšším dosaženým vzděláním. Další skupinou, kterou tato problematika zasahuje, jsou důchodci, a to převážně ti, kteří jsou složeni z nepracujících členů. Jejich zastoupení ve skupinách s nižším příjmem je vyšší než v případě pracujících členů. Dále je příjmovou chudobou ohrožena i skupina osob nezaměstnaných. S rostoucím počtem dětí je zastoupení těchto domácností ve skupině s nižšími příjmy rovněž vyšší, než v případě domácností, které děti nemají nebo mají dětí méně.

U věkových kategorií je pak nejvyšší zastoupení skupin v oblasti nízkých příjmů zjištěno u domácností, kde v čele stojí osoba ve věku 30-39 let a 40-49 let. V případě velikosti obce se s ohrožením příjmové chudoby můžeme setkat u domácností, které žijí v obcích s méně než 999 999 obyvateli, naproti tomu obce s více než 1 000 000 obyvatel se s menším zastoupením v nízkých příjmových skupinách výrazně oddalují od ostatních. Z hlediska vzdělání je jasné, že největší pravděpodobnost zasažení příjmového nedostatku bude patrná u domácností, kde alespoň 1 z páru ukončil pouze základní vzdělání. Takovéto domácnosti zároveň dosahují nejnižších hodnot mediánu, na které polovina přesně dosáhne nebo je s velikostí svých příjmů nepřesáhne. Z problematiky příjmové chudoby nejsou však vyloučeni ani skupiny se středoškolsky vzdělanou dvojicí. Jejich zastoupení v nízkých příjmových skupinách však nepřekračuje domácnosti se základním ukončeným vzděláním.

U zkoumání příjmového rozdělení z hlediska krajů může ohrožení příjmovou chudobou zasáhnout domácnosti v některých krajích výrazněji než v jiných. S touto

skutečností se můžeme setkat například v kraji Ústeckém, Olomouckém, Zlínském nebo v kraji Moravskoslezském. Například v Praze nebo ve Středočeském kraji je však zastoupení domácností v nižších příjmových skupinách menší než v jiných krajích.

Na tuto problematiku upozorňuje Stávková, Antošová (2013, s. 54) z jejichž publikace vyplývá skutečnost, že největší nárůst v počtu domácností ohrožených chudobou je zjištěn u domácností důchodců a u domácností, kterou tvoří dospělá osoba s jedním či více dětmi. Pro tyto domácnosti je rovněž charakteristické jejich velké zastoupení ve zkoumaném souboru.

Z hlediska věku je největší podíl osob ohrožených chudobou evidován u skupiny dětí ve věkové kategorii do 17 let. U ostatních věkových kategorií se podíl osob, které by mohly být touto problematikou dotčeny, snižuje. Týká se to věkových skupin do 24 let a dále skupin nad 65 let. V nejvíce zastoupené věkové kategorii 25-49 let je podíl osob ohrožených chudobou zhruba 40 % z celkového počtu (Sirovátka, Kofroň, aj., 2011, s. 15).

Kusovská (2017, s. 16) dodává, že chudoba, kterou jsou některé domácnosti zasazeny, je mírně propojena s pracovní intenzitou rodinných příslušníků dané domácnosti. Domácnosti s pracujícími členy získávají vyšší hodnotu průměrných příjmů oproti domácnostem nezaměstnaných nebo domácnostem nepracujících důchodců. V domácnostech, které byly charakteristické nízkou pracovní intenzitou, bydlelo mezi lety 2014-2016 zhruba 7 % českých obyvatel.

Kusovská (2017, s. 16-17) neopomíná ve svém článku dodat, že chudobu lze posoudit i z hlediska příjmového rozdělení. Podíl českých obyvatel, kteří jsou ohroženi příjmovou chudobou, se nachází v rámci dlouhodobého zkoumání okolo 9,7 %. Mezi roky 2014-2016 dosáhlo 5 regionů menšího podílu osob ohrožených příjmovou chudobou, než bylo v průměru dosaženo v rámci České republiky jako celku. Nejmenší počet osob ohrožených touto problematikou se nachází ve Středních Čechách, kde bylo naměřeno 5,8 % a také v Praze, kde podíl osob činil 6 %. Vyšší hodnoty oproti celorepublikovému průměru byly naměřeny ve Střední Moravě a to 11,3 %, dále 15 % na Severozápadě a 16,8 % na Moravskoslezsku.

Kusovská (2017, s. 17) zároveň uvádí zmínku i o dalším možném způsobu pro zhodnocení chudoby a to prostřednictvím zhodnocení ukazatele materiální deprivace. Mezi roky 2014-2016 se problematika materiální deprivace týkala přibližně 5,7 % osob České republiky. Při srovnání v rámci regionů, lze sestavit dva celky, kde se míra materiální deprivace pohybovala na nízké úrovni mezi 3,1-5,7 % nebo na vysoké úrovni a to 10,4-11,8 % obyvatel, kde se s touto problematikou potýkal region Moravskoslezský a Severozápad.

V průměru bylo 14 % obyvatel České republiky v období 2014-2016 ohroženo příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením (Kusovská, 2017, s. 17).

Dílčí cíl č. 3: Navrhnout opatření ke snížení příjmové chudoby.

Ke snížení počtu domácností ohrožených chudobou musí napomoci stát. Nastavení správné velikosti vyplacených sociálních podpor je zásadní nástroj, kterým je možné počet domácností zasažených příjmovým nedostatkem ovlivnit. Příjmovou chudobou jsou nejvíce ohroženy domácnosti, kde členové neukončili vyšší vzdělání, důchodci, nezaměstnaní nebo i domácnosti s více dětmi. Pokud takovéto domácnosti žijí zároveň i v obcích s menším počtem obyvatel, nemají k dispozici dostatek pracovních příležitostí, na základě kterých by svoji příjmovou situaci pozvedly.

Dalším nástrojem, kterým je možné počet domácností, které jsou příjmovou chudobou ohroženy snížit, je skryt ve vzdělání a kvalifikaci. Nejvíce ohroženou skupinou domácností jsou ty s ukončeným nízkým stupněm vzdělání. Příjmová chudoba právě tyto domácnosti nejvíce postihuje. V případě středoškolsky vzdělaných domácností se ohrožení příjmovou chudobou vyskytuje v menší míře. U vysokoškolsky vzdělaných domácností se příjmová chudoba nevyskytuje vůbec. Vzdělání a kvalifikace může vést k tomu, že se počet ohrožených domácností bude snižovat.

Stávková, Antošová (2013, s. 54) vnímají jako zásadní prostředek, kterým stát může napomoci k poklesu počtu domácností, které jsou zasaženy chudobou využití sociálních transferů. V případě, že důchodová politika nebude žádným způsobem korigována, bude v budoucnu tato problematika zesílena, jelikož v současné době se to týká 40 % veškerých domácností v České republice a stát tak musí v budoucnu počítat s demografickým deficitem.

To, že sociální transfery napomáhají ke snížení výskytu chudoby, potvrzuje i Cenový vývoj (2010, s. 35), který vyzdvihuje nejen starobní důchody a pozůstatelné důchody, které získává většina obyvatel České republiky, ale také další dávky, které pomáhají domácnostem s dětmi nebo domácnostem s nízkými příjmy. Pobírání sociálních transferů snižuje riziko výskytu chudoby zejména u obyvatel starších 65 let. U mladší věkové kategorie nehrají sociální podpory tak důležitou roli, jelikož hlavní zdroj příjmů získávají za odvedený pracovní výkon, ale i přesto by neposkytnutí sociálních transferů vyvolalo u této skupiny nárůst míry chudoby.

7 Závěr

Cílem této práce bylo zhodnotit rozdělení příjmů domácností v České republice za rok 2008, 2012 a 2016 celkem a z hlediska vybraných faktorů, a to dle postavení osoby v čele domácnosti, počtu dětí, věku, velikosti obce, vzdělání a kraje, ve které se domácnost nachází. Porovnání příjmového rozdělení bylo provedeno prostřednictvím statistických ukazatelů. Rovněž došlo k identifikaci skupin domácností, které jsou zasaženy příjmovou chudobou s navržením opatření ke snížení příjmové chudoby. Tento cíl je rozdělen na tři dílčí cíle, jejichž výsledky jsou shrnuty následovně.

Dílčí cíl č. 1: Zhodnotit rovnoměrné rozdělení příjmů domácností z hlediska postavení osoby v čele, počtu dětí, věku, velikosti obce, vzdělání a kraje prostřednictvím statistických ukazatelů, a to Giniho koeficientem, grafem Lorenzovy křivky, mediálem a vybranými kvantily v letech 2008, 2012 a 2016.

První faktor, který byl v této práci zkoumán pro posouzení rovnoměrného rozdělení příjmů, je zhodnocení domácnosti z hlediska postavení osoby v čele. Na základě výsledků, kterých bylo dosaženo, je patrné, že rovnoměrná situace v oblasti příjmového rozdělení panuje u domácností důchodců a to v každém zkoumaném období. Jedná se převážně o ty, které jsou složeny z nepracujících členů, kdy zejména v roce 2016 překročila hodnota Giniho koeficientu mírně výši 0,1. Vyšší nerovnoměrná distribuce příjmů byla zjištěna u domácností, kde v čele stojí osoba samostatně výdělečně činná a také u domácností, kde v čele stojí osoba nezaměstnaná. Oproti domácnostem důchodců je vyšší nerovnoměrné rozdělení příjmů shledáno u domácností zaměstnanců, a to převážně u těch, kteří dokončili vysokoškolské vzdělání. Nejvyšší hodnota Giniho koeficientu u domácností s vyšším vzděláním byla vypočtena pro rok 2012.

Z hlediska počtu dětí je největší nerovnoměrné rozdělení příjmů patrné u domácností se třemi a více dětmi a to v každém roce, zejména tedy v roce 2012, kdy hodnota koeficientu přesáhla hodnotu 0,3. V roce 2008 a 2012 bylo rovnoměrné rozdělení příjmů zjištěno u domácností se dvěma dětmi. V roce 2016 byla hodnota Giniho koeficientu u této skupiny oproti předchozímu období vyšší. Naproti tomu ostatní věkové kategorie dosáhly vyšší nerovnoměrné příjmové situace v roce 2012. V roce 2016, pak byla nejnižší hodnota koeficientu vypočtena u domácností bez dětí nebo s jedním dítětem.

Další faktor, který byl zkoumán, je věk osoby, která stojí v čele domácnosti. Dle získaných výsledků jsou nerovnoměrně rozdělené příjmy patrné u prvních tří věkových kategorií, zejména tedy u skupiny 30-39 let, a to ve všech letech. Opačná situace nastává u věkové kategorie 50-59 let a 60+. V roce 2012 byla však vyšší hodnota koeficientu zjištěna i u skupiny 60 a více let. Nejbližší má tedy k rovnoměrnému rozdělení příjmů skupina 50-59 let. U skupiny do 29 let byla hodnota Giniho koeficientu v roce 2016 nižší, než tomu bylo v roce 2008

nebo v roce 2012. Ostatní věkové kategorie dosáhly nejvyšších hodnot Giniho koeficientu v roce 2012.

Dále bylo příjmové rozdělení zhodnoceno i z hlediska velikosti obce, ve které domácnost žije. Nejvíce se nerovnoměrné rozdělení příjmů projevuje v obcích s více než 1 000 000 obyvatel. Největší hodnota Giniho koeficientu byla vypočtena v roce 2012. V tomto období byly také vypočteny vyšší hodnoty koeficientu u obcí s 5 000-9 999 obyvateli a také u obcí s 10 000-49 999 obyvateli. Vyšší hodnota se projevila i u obce s 50 000-999 999 obyvateli, a to v roce 2016. Rovnoměrnější příjmová situace nastala v roce 2008 u skupiny obcí s 1 000-4 999 obyvateli, v roce 2012 s méně než 999 obyvateli a v roce 2016 s 5 000-9 999 obyvateli. Celkově u domácností, které žijí v obcích do 49 999 obyvatel, byla nejvyšší hodnota naměřena v roce 2012, zatímco v roce 2016 byla hodnota tohoto koeficientu nižší. Výjimku však tvoří obec s méně než 999 obyvateli, kde je nižší hodnota vypočtena každým rokem.

Zhodnocení příjmového rozdělení bylo též provedeno z hlediska vzdělání obou párů, které se v domácnosti nachází. Nerovnoměrné rozdělení příjmů se v každém roce projevilo u domácností, kde alespoň jeden z členů ukončil vysokoškolské vzdělání. V případě vzdělání základního, ať už obou členů nebo jednoho z nich, byla příjmová situace rovnoměrnější.

Poslední faktor, který byl v této práci použit, je kraj. Z výsledků vyplynulo, že nerovnoměrná příjmová situace panuje v každém roce v Praze a taktéž v kraji Středočeském. V roce 2008 se k těmto krajům přidává i kraj Ústecký, v roce 2012 kraj Karlovarský a v roce 2016 kraj Plzeňský, Ústecký a Olomoucký. Opačná situace je v roce 2008 shledána v kraji Plzeňském, Pardubickém, Jihočeském a Jihomoravském. V roce 2012 pak v kraji Jihočeském, Královohradeckém, na Vysočině nebo v kraji Plzeňském. V roce 2016 se jedná o kraj Karlovarský, Pardubický, Jihočeský nebo Zlínský. Výše Giniho koeficientu pro Českou republiku jako celek dosáhla v roce 2016 nižší hodnoty, než tomu bylo v roce 2012 nebo v roce 2008.

V celkovém porovnání hodnota Giniho koeficientu jen ve výjimečných případech přesáhla hodnotu 0,3. Vyšší výsledky nebyly ani v jedné skupině domácností v rámci všech zkoumaných faktorů dosaženy. Téměř veškeré hodnoty u všech faktorů dosahovaly velikosti 0,2. Rozdělení příjmů v České republice je tedy více přiblíženo k rovnoměrné situaci a Česká republika se tak oprávněně řadí k zemím s nejvíce rovnoměrně rozdělenými příjmy. Dobré postavení České republiky v oblasti rovnoměrného rozdělení příjmů potvrzují i jiní zmínění autoři, kteří Českou republiku zařazují mezi státy s rovnoměrně rozdělenými příjmy.

Dílčí cíl č. 2: Identifikovat skupiny domácností ohrožených příjmovou chudobou.

V této práci došlo rovněž k výpočtu hranice signalizující ohrožení příjmovou chudobou. Proto byl proveden výpočet 60% mediánu. V případě, že domácnosti dosahují příjmu nižšího, než je vypočteno touto hranicí, jsou příjmovou chudobou ohroženy. Příjmové ohrožení chudobou se týká především domácností

s dokončeným nižším vzděláním, dále důchodců, zejména tedy těch s nepracujícími členy a nezaměstnaných. V případě domácností s dětmi je s rostoucím počtem dětí zastoupení takovýchto domácností v nízkých příjmových skupinách větší, než v případě domácností s menším počtem dětí nebo bez dětí. Proto i ty mohou být příjmovou chudobou ohroženy. Z hlediska věkových hranic je vyšší zastoupení ve skupinách s nízkým příjmem evidován u věkových kategorií 30-39 let a také 40-49 let.

Více domácností, které mohou být zasaženy nedostatkem finančních prostředků, nalezneme v obcích do 999 999 obyvatel. V největších obcích a to nad 1 000 000 obyvatel je zastoupení domácností v nízké příjmové skupině podstatně menší oproti ostatním skupinám. Není překvapivé, že osoby, které ukončily základní vzdělání, případně pouze jeden z páru, budou v nízkých příjmových skupinách nejvíce zastoupeny. Takové domácnosti jsou tedy příjmovou chudobou nejvíce ohroženy. I u osob, kde oba členové dosáhly středoškolského vzdělání nelze tuto skutečnost vyloučit a to i přes to, že jejich zastoupení v nízkých příjmových skupinách není větší než v případě skupin, kde minimálně jeden člen ukončil vzdělání základní.

Problematika příjmové chudoby může být v některých krajích více patrná než v jiných. S tímto problémem se můžeme setkat například v kraji Ústeckém, Olomouckém, Zlínském nebo v kraji Moravskoslezském. V Praze nebo v kraji Středočeském je však zastoupení domácností v nižších příjmových skupinách podstatně menší než v jiných krajích.

Dílčí cíl č. 3: Navrhnout opatření ke snížení příjmové chudoby.

Opatření, které by zajistilo snížení počtu takovýchto domácností je dáno jednáním státu v oblasti poskytování sociálních podpor, jelikož se tato problematika týká především osob bez vyššího vzdělání, domácností důchodců, nezaměstnaných, domácností s větším počtem dětí. V případě, že se taková domácnost bude nacházet i v obci, kde žije méně obyvatel, je ohrožení příjmovou chudobou více pravděpodobné. Špatné nastavení příjmových podmínek může vést ke zvýšení kriminality, zvýšení příjmové chudoby a taktéž ke snížení životní úrovně českých občanů. Vláda by se proto měla snažit příjmovou situaci českých domácností korigovat a přizpůsobovat ji cenám, které jsou na trhu nastaveny tak, aby lidé dokázali se svými příjmy vycházet bez problémů. Zároveň jim to umožní zajistit si vše, co potřebují, a to nejen pro sebe, ale i pro své děti, kterým dostatek financí pomůže nastartovat jejich samostatný život bez obtíží.

Další nástroj pro snížení chudoby, který je zapotřebí zdůraznit, je skryt ve vzdělání a kvalifikaci. K tomu, aby se počet domácností ohrožených příjmovou chudobou snížil, je zapotřebí zajistit osobám, zejména těm s nižším stupněm vzdělání potřebou kvalifikaci. V případě nižšího dosaženého vzdělání je domácnost ohrožena příjmovou chudobou více, než v případě středoškolského vzdělání, avšak i tyto domácnosti mohou být touto problematikou zasaženy, ale v mnohem nižší

míře. Domácnosti s vysokoškolským vzděláním příjmovou chudobou ohroženi nejsou.

I přesto, že se v České republice mohou vyskytovat domácnosti, které žijí pod hranicí příjmové chudoby, neprojevuje se tato skutečnost v neúnosné výši. Naše země se z hlediska mezinárodního srovnání řadí mezi státy s nejnižší úrovní příjmové chudoby, což je potvrzeno ze strany mnoha zmíněných autorů.

V rámci této práce jsou splněny všechny cíle, které byly na počátku stanoveny. Tato práce zhodnotila rovnoměrnost příjmového rozdělení v rámci vybraných skupin. Prostřednictvím vypočtených statistických ukazatelů, bylo zjištěno, že se rozdělení příjmů v České republice přibližuje k rovnoměrnému, což je potvrzeno i v rámci mezinárodního srovnání, kde je Česká republika zařazena k zemím, vyznačující se rovnoměrným příjmovým rozdělením. Dobré postavení má naše země i z hlediska zhodnocení příjmové chudoby, které se dlouhodobě pohybuje na nízké úrovni. Tato práce tedy potvrdila dobré postavení České republiky v obou problematikách a to i přesto, že jsou některé domácnosti příjmovou chudobou a větším nerovnoměrným rozdělením příjmů oproti jiným skupinám zasaženy. Tato práce zároveň vyzdvihla opatření, kterými je možné příjmovou chudobu snížit. Využití těchto opatření by nemělo být opomínáno ani v budoucím období.

Je však otázkou času, jak se situace v oblasti příjmového rozdělení a příjmové chudoby bude dále vyvíjet a zda si Česká republika dobré postavení z hlediska mezinárodního srovnání i v budoucnosti udrží. Problematika rozdělení příjmů je aktuálním tématem, kterým se zabývá mnoho studií. Tuto práci je tedy možné rozšířit o další statistické indikátory, které nebyly při jejím zpracování využity, případně propojit její souvislosti s problematikou zadluženosti českých domácností, kterou se rovněž mnoho studií zabývá.

8 Literatura

- ATKINSON, A. B. *Ekonomika nerovnosti*. V Brně: BizBooks, 2016. ISBN 978-80-265-0508-2.
- BÁČOVÁ, P. *Příjmová chudoba ohrožuje 9,1 % Čechů*. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. 11.04.2018 [cit. 17.10.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmova-chudoba-ohrozuje-91-cechu>
- BALABÁN, Z., NOVESKÝ, I. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, c2009. ISBN 978-80-254-4207-4.
- BARTOŠOVÁ, J. *Finanční potenciál domácností: kvantitativní metody a analýzy*. Praha: Professional Publishing, 2013. ISBN 978-80-7431-107-9.
- BEDŘICHOVÁ, E. *Se svým příjmem obtížně vycházela třetina domácností | Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu*. Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu [online]. 07-08/2016 [cit. 17.10.2018]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2016/08/se-svym-prijmem-obtizne-vychazela-tretina-domacnosti/>
- BIRČIAKOVÁ, N., STÁVKOVÁ, J., ANTOŠOVÁ, V. *Income (in)justice in the Czech Republic*. Danube [online]. 2013, 2013(3), 185 - 199 [cit. 2018-10-17]. DOI: 10.2478/danb-2013-0009. ISSN 18048285.
- BRÁZDILOVÁ, M., TŮMOVÁ, P., ŠVARCOVÁ, P. *Největší rozdíly v příjmech mají vysokoškoláci*. Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu [online]. 04/2015, 5, 38-39 [cit. 23.04.2019]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/wp-content/uploads/2015/04/18041504.pdf>
- BRÁZDILOVÁ, M. *Příjmová nerovnost v České republice*. Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu [online]. 07-08/2016, 6 [cit. 23.04.2019]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2016/08/prijmova-nerovnost-v-ceske-republice/>
- BRÁZDILOVÁ, M. *Domácnosti vycházejí se svými příjmy lépe | Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu*. Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu [online]. 06/2017. [cit. 17.10.2018]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2017/06/domacnosti-vychazeji-se-svymi-prijmy-lepe/>
- Cenový vývoj, vývoj příjmů a spotřebních vydání domácností v letech 2000 až 2008*. Praha: Český statistický úřad, 2010. Souborné informace. Analýzy. ISBN 978-80-250-2008-1.
- Eurostat Statistics Explained. Statistika příjmové chudoby*. [online]. Eurostat, 19.11.2018 [cit. 19.03.2018]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Income_distribution_statistics/cs&oldid=353671

- GRAAFLAND, J., LOUS, B. *Economic Freedom, Income Inequality and Life Satisfaction in OECD Countries*. Journal of Happiness Studies [online]. 2018, 19(7), 2071 - 2093 [cit. 17.10.2019]. DOI: 10.1007/s10902-017-9905-7. ISSN 15737780.
- HINDLS, R., ARLTOVÁ, M., HRONOVÁ, S., MALÁ, I., MAREK, L., PECÁKOVÁ, I., ŘEZAN-KOVÁ, H. *Statistika v ekonomii*. Průhonice: Professional Publishing, 2018. ISBN 978-80-88260-09-7.
- HINDLS, R., HRONOVÁ, S., SEGER, J., FISCHER, J. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-43-6.
- HORÁKOVÁ, M. *Příjmová chudoba a materiální deprivace v České republice podle indikátorů EU - vývoj v důsledku krize, fiskální konsolidace a sociální reformy*. Praha: VÚPSV, 2013. ISBN 978-80-7416-129-2.
- CHARLES COLL, J. A. *Understanding income inequality: concept, causes and measurement*. International Journal of Economics and Management Sciences [online]. 2011, 1(3), 17-28 [cit. 26.11.2018]. ISSN: 2162-6359. Dostupné z: <https://pdfs.semanticscholar.org/efd2/7cc515f6ff94cbf00c73909bf3b2cd72b801.pdf>
- JÍLEK, J., MORAVOVÁ, J. *Ekonomické a sociální indikátory: od statistik k poznatkům*. Praha: Futura, 2007. ISBN 978-80-86844-29-9.
- KAMENICKÝ, J., SÚKUPOVÁ, K. *Analýza společenského a hospodářského vývoje ČR: souhrnná data o České republice*. Praha: Český statistický úřad, 2017. Vícetematické informace. ISBN 978-80-250-2786-8.
- KREBS, Vojtěch. *Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. ISBN 978-80-7416-044-8.
- KŘÍŽOVÁ, M. *Příjmy, výdaje a spotřeba domácností ČR – vývoj a struktura*. Bakalářská práce. Brno: MZLU v Brně, 2008.
- KUSOVSKÁ, M. *Lidé v regionech soudržnosti se potýkají s více typy ohrožení*. Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu [online]. 06/2017, 7, 16-17 [cit. 23.04.2019]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/wp-content/uploads/2017/06/18041706.pdf>
- LAPÁČEK, M. *Ekvivalenční stupnice a příjmová nerovnost*. DocPlayer. Ekvivalenční stupnice a příjmová nerovnost. [online]. [2007] Copyright ©2019 DocPlayer.cz [cit. 08.03.2019]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/24896202-Ekvivalencni-stupnice-a-prijmova-nerovnost.html>
- LONGFORD, N. T., PITTAU, M. G., ZELLI, R., MASSARI, R. *Measures of poverty and inequality in the countries and region of EU*. Working papers 182, ECINEQ, Society for the study of Economic Inequality, 2010. [online]. 2010 [cit. 17.10.2018]. Dostupné z: <http://www.ecineq.org/milano/wp/ecineq2010-182.pdf>
- MINAŘÍK, B. *Statistika I. Popisná statistika*. První část. Brno: MZLU v Brně, 2006. 98 s. ISBN 80-7157-928-9.
- MINAŘÍK, B., BORŮVKOVÁ, J., VYSTRČIL, M. *Analýzy v regionálním rozvoji*. Praha: Professional Publishing, 2013. ISBN 978-80-7431-129-1.

- MPSV.CZ: *Životní a existenční minimum* [online]. MPSV: 2.1.2018 [cit. 07.10.2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/11852>
- PALÁT, M., KUNC, A. Assessing the GDP Structure in Global Comparison. *Acta Universitatis agriculturae et silviculturae Mendeliana Brunensis = Acta of Mendel University of agriculture and forestry Brno = Acta Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně*. 2011. sv. LIX, č. 2, s. 213--220. ISSN 1211-8516.
- PŘIKRYLOVÁ, J. *Vymezení nízké příjmové skupiny a její charakteristika podle metodiky EU SILC*. In *PEFnet 2010*. 1. vyd. Brno: Mendelova Univerzita, 2010, s. 66. ISBN 978-80-7375-450-1.
- SALVERDA, W. *Household Income Inequalities and Labour Market Position in the European Union*. CESifo Forum [online]. 2018, 19(2), 35-43 [cit. 17. 10. 2019]. ISSN 1615245X. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&an=130815972&scope=site>
- SEDLÁČKOVÁ, R. *Faktory působící na spotřebu různých typů domácností*. Diplomová práce. Brno: MENDELU Brno, 2012. 76.
- SIROVÁTKA, T., KOFROŇ, P., JAHODA, R. *Rizika příjmové chudoby a materiální deprivace v České republice: (celková situace a vybrané aspekty na datech SILC)*. Praha: VÚPSV, 2011. ISBN 978-80-7416-092-9.
- SIROVÁTKA, T., ŠIMÍKOVÁ, I., JAHODA, R., GODAROVÁ, J. *Chudoba, materiální deprivace a sociální vyloučení v České republice s důrazem na děti a domácnosti vychovávající děti*. Praha: VÚPSV, 2015. ISBN 978-80-7416-213-8.
- STÁVKOVÁ, J., ANTOŠOVÁ V. *Příjmová situace a životní podmínky obyvatel České republiky = income situation and living conditions of inhabitants in the Czech republic*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. 58 s. Folia Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendeliana Brunensis : edice původních vědeckých prací a monografií = edition of original papers and monographs. ISBN 978-80-7375-911-7.
- STÁVKOVÁ, J., BIRČIAKOVÁ, N., TURČÍNKOVÁ, J. *Material deprivation in selected EU countries according to EU-SILC income statistics*. Journal of Competitiveness. 2012. sv. 4, č. 2, s. 145-160. ISSN 1804-171X.
- TICHÁ, M. *Česká ekonomika na prahu 21. století v kontextu společenského vývoje*. 2., aktualizované vydání. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2015. Series of economics textbooks. ISBN 978-80-248-3821-2.
- TOUFAROVÁ, Z., ONDRÁŠKOVÁ, K. *Development and changes in consumption expenditures of the population*. *Acta Universitatis agriculturae et silviculturae Mendeliana Brunensis = Acta of Mendel University of agriculture and forestry Brno = Acta Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně*. 2008. sv. 6, č. 6, s. 56-62. ISSN 1211-8516.

- TURČÍNKOVÁ, J., GANDELOVÁ, K. *Analýza struktury výdajů domácností v České republice v roce 2001 podle sociálních skupin*. In *Firma a konkurenční prostředí 2003 - Sekce 6. Marketing, obchod a právo před vstupem do EU*. Brno: MZLU Brno, 2003, s. 236--241. ISBN 80-7157-701-4.
- VEČERNÍK, J., MYSÍKOVÁ, M. *Chudoba v České republice: kritický pohled na evropské ukazatele*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2015. ISBN 978-80-7330-283-2.
- VEČERNÍK, J., MYSÍKOVÁ, M. *Jací jsme rovnostáři?: výdělky, příjmy a situace domácností v Česku v porovnání s Evropou*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017. ISBN 978-80-7330-306-8.
- WILKINSON, R. G., PICKETT, K. *Rovnováha: proč je rovnost výhodná pro každého*. Všeň: Grimmus, 2013. Sociologie. ISBN 978-80-87461-09-9.

Ostatní zdroje:

- Český statistický úřad. Příjmy a životní podmínky domácností - 2009 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. ČSÚ, 21.10.2010. Aktualizováno 05.09.2018. [cit. 17.10.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2009-evxx72de7l>
- Český statistický úřad. Příjmy a životní podmínky domácností - 2010 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. ČSÚ, 27.09.2011. Aktualizováno 05.09.2018. [cit. 17.10.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2010-v3sz2cpu8q>
- Český statistický úřad. Příjmy a životní podmínky domácností - 2011 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. ČSÚ, 29.06.2012. Aktualizováno 05.09.2018. [cit. 17.10.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2011-hpbzuhfwn0>
- Český statistický úřad. Příjmy a životní podmínky domácností - 2013. Český statistický úřad | ČSÚ . [online]. ČSÚ, 28.5.2014. Aktualizováno 05.09.2018. [cit. 17.10.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2013-8rcgfcpn5e>
- Český statistický úřad. Příjmy a životní podmínky domácností - 2014 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. ČSÚ, 28.05.2015. Aktualizováno 05.09.2018. [cit. 17.10.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2014>
- Český statistický úřad. Příjmy a životní podmínky domácností - 2016 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. ČSÚ, 24.4.2017. Aktualizováno 05.09.2018. [cit. 17.10.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2016>

- Český statistický úřad, 2018a. Příjmy a životní podmínky domácností - 2017 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. ČSÚ, 10.04.2018. Aktualizováno 05.09.2018. [cit. 17.10.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-rn2to6gtkz>
- Český statistický úřad, 2018b. Životní podmínky (EU-SILC) – Metodika. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. ČSÚ, 16.04.2018. [cit.23.01.2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zivotni-podminky-eu-silc-metodika>

Zaslaná data:

Emailová komunikace s Českým statistickým úřadem [online]. 2. 4. 2019.

9 Seznam obrázků

Obr. 1	Nominální a reálné tempo růstu čistých příjmů na osobu v %. Zdroj: Brázdilová, 2017	18
Obr. 2	Míra chudoby, míra materiální deprivace a míra pracovní intenzity v České republice Zdroj: ČSÚ, 2011, 2012, 2014, 2015, 2017, 2018a	26
Obr. 3	Lorenzova křivka Zdroj: Charles Coll (2011)	32
Obr. 4	Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle postavení osoby v čele v roce 2008	38
Obr. 5	Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle postavení osoby v čele v roce 2016	39
Obr. 6	Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle počtu dětí v roce 2012	43
Obr. 7	Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle počtu dětí v roce 2016	43
Obr. 8	Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle věku v roce 2012	46
Obr. 9	Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle věku v roce 2016	47
Obr. 10	Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle velikosti obce v roce 2012	50
Obr. 11	Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle velikosti obce v roce 2016	51
Obr. 12	Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle vzdělání v roce 2012	54
Obr. 13	Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle vzdělání v roce 2016	55
Obr. 14	Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle kraje v roce 2012	59
Obr. 15	Grafické zachycení rozdělení příjmů na osobu podle kraje v roce 2016	60

10 Seznam tabulek

Tab. 1	Průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient podle postavení v čele domácnosti	36
Tab. 2	Hodnoty Giniho koeficientu podle postavení osoby v čele domácnosti	37
Tab. 3	Medián a mediál příjmů na osobu podle postavení osoby v čele domácnosti	40
Tab. 4	Dolní a horní kvartil příjmů na osobu podle postavení osoby v čele domácnosti	41
Tab. 5	Průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient podle počtu dětí v domácnosti	41
Tab. 6	Hodnoty Giniho koeficientu podle počtu dětí	42
Tab. 7	Medián a mediál příjmů na osobu podle počtu dětí	44
Tab. 8	Dolní a horní kvartil příjmů na osobu podle počtu dětí	44
Tab. 9	Průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient podle věku	45
Tab. 10	Hodnoty Giniho koeficientu podle věku	45
Tab. 11	Medián a mediál příjmů na osobu podle věku	48
Tab. 12	Dolní a horní kvartil příjmů na osobu podle věku	48
Tab. 13	Průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient podle velikosti obce	49
Tab. 14	Hodnoty Giniho koeficientu podle velikosti obce	49
Tab. 15	Medián a mediál příjmů na osobu podle velikosti obce	52
Tab. 16	Dolní a horní kvartil příjmů na osobu podle velikosti obce	52
Tab. 17	Průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient podle vzdělání	53
Tab. 18	Hodnoty Giniho koeficientu podle vzdělání	53
Tab. 19	Medián a mediál příjmů na osobu podle vzdělání	56

Tab. 20	Dolní a horní kvartil příjmů na osobu podle vzdělání	56
Tab. 21	Průměr, směrodatná odchylka, variační koeficient dle kraje	57
Tab. 22	Hodnoty Giniho koeficientu podle kraje	58
Tab. 23	Medián a mediál příjmů na osobu podle kraje	61
Tab. 24	Dolní a horní kvartil příjmů na osobu podle kraje	62
Tab. 25	Hranice příjmové chudoby	62
Tab. 26	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle postavení osoby v čele	87
Tab. 27	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle postavení osoby v čele	87
Tab. 28	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle počtu vyživovaných dětí	88
Tab. 29	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle věku	88
Tab. 30	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle velikosti obce	88
Tab. 31	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle vzdělání	89
Tab. 32	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje	89
Tab. 33	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje	90
Tab. 34	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje	90
Tab. 35	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle postavení osoby v čele	91
Tab. 36	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle postavení osoby v čele	91
Tab. 37	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle počtu vyživovaných dětí	92
Tab. 38	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle věku	92
Tab. 39	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle velikosti obce	92
Tab. 40	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle vzdělání	93

Tab. 41	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje	93
Tab. 42	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje	94
Tab. 43	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje	94
Tab. 44	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle postavení osoby v čele	95
Tab. 45	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle postavení osoby v čele	95
Tab. 46	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle počtu vyživovaných dětí	96
Tab. 47	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle věku	96
Tab. 48	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle velikosti obce	96
Tab. 49	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle vzdělání	97
Tab. 50	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje	97
Tab. 51	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje	98
Tab. 52	Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje	98

Přílohy

A Podíl domácností v příjmové skupině podle čistého měsíčního příjmu na osobu za rok 2008

Tab. 26 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle postavení osoby v čele

Interval	Zaměstnanci	Z toho		Samostatně výdělečně činní
		S nižším vzděláním	S vyšším vzděláním	
do 5 000	3,1	4,9	1,4	6,3
5 001-10 000	38,7	46,6	30,7	36,9
10 001-15 000	34,1	34,9	33,3	27,7
15 001-20 000	14,6	10,4	18,7	14,6
20 001-25 000	5,3	2,2	8,5	5,4
25 001-30 000	2,3	0,7	3,9	3,6
30 001-35 000	1,0	0,2	1,8	0,9
35 001-40 000	0,5	0,1	0,8	0,8
40 001-45 000	0,2	-	0,4	1,4
45 001-50 000	0,1	-	0,3	0,4
50 001 a více	0,1	-	0,2	2,2

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 27 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle postavení osoby v čele

Interval	Důchodci	Z toho		Nezaměstnaní
		S pracujícími členy	Bez pracujících členů	
do 5 000	1,6	1,5	1,6	47,8
5 001-10 000	62,0	44,3	64,6	39,3
10 001-15 000	33,1	44,9	31,4	9,2
15 001-20 000	2,4	7,0	1,7	1,7
20 001-25 000	0,4	1,2	0,2	1,0
25 001-30 000	0,1	-	0,1	1,0
30 001-35 000	0,2	0,2	0,2	-
35 001-40 000	0,1	0,2	0,0	-
40 001-45 000	0,0	-	0,0	-
45 001-50 000	0,1	0,4	0,1	-
50 001 a více	0,1	0,2	0,1	-

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 28 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle počtu vyživovaných dětí

Interval	1 dítě	2 děti	3 a více dětí	Bez dětí
do 5 000	6,5	11,8	33,4	2,2
5 001-10 000	50,8	68,3	58,7	39,3
10 001-15 000	30,7	14,8	4,8	37,1
15 001-20 000	8,0	3,0	1,4	12,4
20 001-25 000	1,7	0,9	0,4	4,7
25 001-30 000	1,6	0,4	0,5	2,0
30 001-35 000	0,1	0,3	-	0,9
35 001-40 000	0,2	0,1	0,3	0,5
40 001-45 000	0,1	-	0,6	0,4
45 001-50 000	0,1	0,2	-	0,1
50 001 a více	0,2	0,3	-	0,4

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 29 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle věku

Interval	-29	30-39	40-49	50-59	60+
do 5 000	5,8	5,5	5,0	1,7	0,4
5 001-10 000	34,0	48,7	49,0	26,8	26,0
10 001-15 000	30,3	24,3	29,8	42,8	44,3
15 001-20 000	16,9	11,3	10,1	17,8	16,5
20 001-25 000	7,3	4,6	2,8	6,1	6,4
25 001-30 000	3,3	2,9	1,5	2,3	2,7
30 001-35 000	0,8	1,1	0,6	1,0	1,0
35 001-40 000	1,1	0,6	0,2	0,4	0,7
40 001-45 000	-	0,4	0,4	0,3	0,7
45 001-50 000	0,2	0,2	0,1	0,1	0,6
50 001 a více	0,3	0,4	0,5	0,7	0,6

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 30 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle velikosti obce

Interval	-999	1 000-4 999	5 000-9 999	10 000-499 999	500 000-999 999	1 000 000+
do 5 000	3,5	3,8	4,2	4,7	3,8	3,1
5 001-10 000	46,3	46,8	41,2	38,5	40,5	25,8
10 001-15 000	34,6	33,4	35,2	35,3	30,9	31,6
15 001-20 000	10,3	10,1	13,3	13,4	14,8	20,0
20 001-25 000	2,7	3,2	3,3	4,6	5,0	9,2
25 001-30 000	1,1	1,8	1,7	1,6	2,7	4,8
30 001-35 000	0,1	0,4	0,2	0,9	1,1	2,0

35 001-40 000	0,1	0,2	0,4	0,3	0,2	1,5
40 001-45 000	0,4	0,0	0,4	0,2	0,3	0,9
45 001-50 000	0,2	-	-	0,2	0,4	0,4
50 001 a více	0,7	0,2	0,2	0,5	0,4	0,8

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 31 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle vzdělání

Interval	ZŠ muž		SŠ muž			VŠ muž	
	ZŠ žena	SŠ žena	ZŠ žena	SŠ žena	VŠ žena	SŠ žena	VŠ žena
do 5 000	6,5	2,3	3,0	3,9	1,9	2,4	0,6
5 001-10 000	53,0	46,1	50,8	40,2	32,0	25,0	19,0
10 001-15 000	31,4	33,5	30,1	32,3	35,0	34,1	34,9
15 001-20 000	7,0	13,7	11,6	13,5	16,1	21,6	19,9
20 001-25 000	1,3	3,0	2,2	5,7	6,0	8,8	9,8
25 001-30 000	0,3	1,1	0,6	3,1	2,9	5,3	9,0
30 001-35 000	-	-	0,6	0,4	2,9	0,9	1,7
35 001-40 000	0,3	0,2	-	0,1	0,3	0,9	2,4
40 001-45 000	-	-	-	0,4	1,8	0,4	0,9
45 001-50 000	-	-	0,2	-	-	0,3	1,6
50 001 a více	0,3	-	1,0	0,6	1,1	0,3	0,2

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 32 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje

Interval	Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský
do 5 000	1,8	3,4	2,9	2,5	7,3
5 001-10 000	27,1	46,1	50,3	39,3	51,5
10 001-15 000	34,8	32,2	33,5	38,1	29,4
15 001-20 000	17,4	10,2	9,1	14,7	6,2
20 001-25 000	8,1	3,7	2,2	4,7	2,2
25 001-30 000	5,2	1,9	1,2	0,4	2,2
30 001-35 000	2,2	0,4	0,6	-	0,7
35 001-40 000	1,4	0,5	-	0,1	-
40 001-45 000	1,0	0,6	-	-	-
45 001-50 000	0,4	0,2	0,2	-	0,3
50 001 a více	0,7	0,9	0,1	0,2	-

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 33 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje

Interval	Ústecký	Liberecký	Králové- hradecký	Pardubický	Vysočina
do 5 000	9,0	5,0	4,9	3,9	4,1
5 001-10 000	47,7	48,4	48,9	53,7	51,9
10 001-15 000	28,6	33,3	33,1	30,0	29,5
15 001-20 000	8,6	8,9	7,5	8,7	8,7
20 001-25 000	2,1	2,8	3,5	2,4	3,4
25 001-30 000	2,1	0,5	0,9	0,8	1,0
30 001-35 000	0,7	1,0	0,2	0,5	0,6
35 001-40 000	-	-	0,6	-	0,5
40 001-45 000	0,1	-	0,4	-	0,2
45 001-50 000	0,4	0,2	-	-	-
50 001 a více	0,6	-	-	-	-

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 34 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje

Interval	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravsko- slezský	Cekem
do 5 000	5,1	8,7	6,1	9,3	5,2
5 001-10 000	52,3	52,1	50,5	49,1	46,2
10 001-15 000	32,2	26,2	31,6	29,5	31,7
15 001-20 000	6,8	9,8	7,5	7,4	9,9
20 001-25 000	1,9	2,0	3,4	2,5	3,5
25 001-30 000	0,6	0,5	0,2	1,6	1,7
30 001-35 000	0,5	0,2	0,3	0,1	0,6
35 001-40 000	0,2	0,3	-	0,2	0,4
40 001-45 000	0,3	-	-	0,0	0,3
45 001-50 000	-	-	0,1	-	0,2
50 001 a více	0,3	0,2	0,4	0,2	0,4

Zdroj: ČSÚ, 2019.

B Podíl domácností v příjmové skupině podle čistého měsíčního příjmu na osobu za rok 2012

Tab. 35 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle postavení osoby v čele

Interval	Zaměstnanci	Z toho		Samostatně výdělečně činní
		S nižším vzděláním	S vyšším vzděláním	
do 5 000	1,9	3,3	0,8	5,1
5 001-10 000	28,2	37,7	20,7	30,4
10 001-15 000	34,1	37,2	31,6	29,9
15 001-20 000	19,7	16,6	22,2	16,2
20 001-25 000	8,3	3,8	11,8	6,9
25 001-30 000	3,6	1,0	5,6	5,8
30 001-35 000	1,8	0,2	3,0	2,3
35 001-40 000	1,0	0,1	1,7	0,8
40 001-45 000	0,4	-	0,6	0,3
45 001-50 000	0,3	0,0	0,6	0,2
50 001 a více	0,9	0,1	1,4	2,1

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 36 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle postavení osoby v čele

Interval	Důchodci	Z toho		Nezaměstnaní
		S pracujícími členy	Bez pracujících členů	
do 5 000	1,3	1,5	1,3	37,6
5 001-10 000	23,4	19,2	23,9	41,8
10 001-15 000	63,6	53,5	64,9	14,1
15 001-20 000	9,1	18,6	8,0	5,6
20 001-25 000	1,6	3,6	1,3	0,7
25 001-30 000	0,6	2,8	0,4	-
30 001-35 000	0,2	0,5	0,1	0,3
35 001-40 000	0,0	0,4	-	-
40 001-45 000	0,1	-	0,1	-
45 001-50 000	0,1	-	-	-
50 001 a více	0,0	-	0,1	-

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 37 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle počtu vyživovaných dětí

Interval	1 dítě	2 děti	3 a více dětí	Bez dětí
do 5 000	5,1	7,1	28,6	1,8
5 001-10 000	37,3	59,7	53,4	17,1
10 001-15 000	40,9	24,8	12,4	48,1
15 001-20 000	9,1	5,7	0,8	19,0
20 001-25 000	3,4	1,6	4,8	6,9
25 001-30 000	1,9	0,5	-	3,5
30 001-35 000	0,8	0,4	-	1,6
35 001-40 000	0,2	0,2	-	0,8
40 001-45 000	0,1	-	-	0,3
45 001-50 000	0,5	-	-	0,1
50 001 a více	0,8	0,1	-	0,9

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 38 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle věku

Interval	-29	30-39	40-49	50-59	60+
do 5 000	2,1	3,8	4,0	1,7	1,0
5 001-10 000	24,7	37,9	36,2	19,1	12,2
10 001-15 000	26,6	30,3	34,1	38,8	38,0
15 001-20 000	27,9	13,1	13,6	24,3	25,5
20 001-25 000	9,5	7,0	5,4	8,7	10,3
25 001-30 000	3,7	3,4	2,9	4,3	6,8
30 001-35 000	3,1	1,4	1,8	1,3	2,7
35 001-40 000	0,8	1,3	0,7	0,6	1,2
40 001-45 000	0,7	0,5	0,1	-	0,7
45 001-50 000	-	0,5	0,2	0,3	-
50 001 a více	1,0	0,9	1,0	1,0	1,6

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 39 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle velikosti obce

Interval	-999	1 000-4 999	5 000-9 999	10 000-499 999	500 000-999 999	1 000 000+
do 5 000	4,1	3,4	1,9	2,7	2,0	2,3
5 001-10 000	32,6	35,3	29,1	30,6	29,4	16,9
10 001-15 000	37,8	34,0	34,1	34,3	35,7	30,4
15 001-20 000	16,7	16,8	19,2	18,4	18,1	22,5
20 001-25 000	5,8	6,0	7,8	7,0	7,7	10,9
25 001-30 000	1,6	2,7	3,4	3,7	3,7	7,1
30 001-35 000	0,9	0,7	2,2	0,8	2,0	4,0

35 001-40 000	0,3	0,2	1,7	1,1	0,5	1,7
40 001-45 000	-	0,3	-	0,2	0,2	0,8
45 001-50 000	-	0,2	-	0,3	0,2	0,7
50 001 a více	0,2	0,4	0,8	1,0	0,6	2,7

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 40 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle vzdělání

Interval	ZŠ muž		SŠ muž			VŠ muž	
	ZŠ žena	SŠ žena	ZŠ žena	SŠ žena	VŠ žena	SŠ žena	VŠ žena
do 5 000	5,0	3,2	1,9	2,1	2,4	2,5	0,9
5 001-10 000	43,7	41,9	40,5	30,2	20,6	17,1	13,4
10 001-15 000	37,7	32,4	34,6	35,8	39,0	30,5	30,1
15 001-20 000	11,0	17,5	16,8	17,6	19,8	16,7	19,6
20 001-25 000	2,0	3,4	5,4	8,8	8,7	14,3	15,3
25 001-30 000	0,3	1,4	0,7	2,8	4,7	11,6	5,5
30 001-35 000	0,2	0,2	0,3	1,2	2,7	2,7	6,8
35 001-40 000	-	-	-	1,3	1,6	1,6	1,8
40 001-45 000	-	-	-	-	0,6	0,5	1,0
45 001-50 000	-	-	-	-	-	0,5	1,6
50 001 a více	-	-	-	0,3	0,6	2,0	3,9

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 41 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje

Interval	Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský
do 5 000	3,1	3,3	1,8	1,7	4,4
5 001-10 000	14,6	24,0	30,9	25,2	29,9
10 001-15 000	36,4	40,8	47,8	47,7	41,3
15 001-20 000	22,3	18,3	11,1	13,2	14,2
20 001-25 000	8,3	7,0	5,5	7,6	3,4
25 001-30 000	6,6	3,2	1,1	2,3	4,0
30 001-35 000	3,5	1,7	0,7	1,0	1,3
35 001-40 000	1,5	0,6	0,5	0,8	0,6
40 001-45 000	0,5	0,3	0,2	0,3	0,4
45 001-50 000	0,4	0,3	-	-	-
50 001 a více	2,9	0,7	0,6	-	0,4

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 42 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje

Interval	Ústecký	Liberecký	Králové- hradecký	Pardubický	Vysočina
do 5 000	6,9	2,3	3,4	3,6	3,1
5 001-10 000	33,5	29,7	24,9	35,4	23,4
10 001-15 000	40,0	44,1	48,1	41,0	49,0
15 001-20 000	13,4	15,8	14,9	13,1	15,0
20 001-25 000	3,4	3,7	5,6	2,8	5,3
25 001-30 000	1,9	2,7	1,7	2,1	2,0
30 001-35 000	0,4	1,2	0,7	0,9	1,0
35 001-40 000	0,2	0,4	0,2	0,6	0,3
40 001-45 000	-	-	-	-	0,3
45 001-50 000	-	-	-	-	0,3
50 001 a více	0,4	0,3	0,5	0,5	0,5

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 43 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje

Interval	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravsko- slezský	Celkem
do 5 000	3,4	5,9	3,4	6,0	3,9
5 001-10 000	28,4	32,5	33,9	33,7	27,6
10 001-15 000	43,8	44,1	42,1	41,5	42,6
15 001-20 000	13,8	10,6	11,9	12,1	14,9
20 001-25 000	5,5	4,4	4,9	4,3	5,5
25 001-30 000	2,3	1,2	1,3	1,6	2,7
30 001-35 000	0,7	0,6	1,0	0,4	1,2
35 001-40 000	0,7	0,5	0,5	0,2	0,6
40 001-45 000	0,5	0,3	0,0	0,1	0,2
45 001-50 000	0,7	-	0,1	0,1	0,2
50 001 a více	0,1	-	0,9	-	0,7

Zdroj: ČSÚ, 2019.

C Podíl domácností v příjmové skupině podle čistého měsíčního příjmu na osobu za rok 2016

Tab. 44 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle postavení osoby v čele

Interval	Zaměstnanci	Z toho		Samostatně výdělečně činní
		S nižším vzděláním	S vyšším vzděláním	
do 5 000	0,8	1,4	0,3	3,2
5 001-10 000	20,0	27,2	15,0	21,8
10 001-15 000	34,9	39,9	31,3	27,5
15 001-20 000	22,3	20,5	23,6	19,5
20 001-25 000	11,4	8,1	13,7	12,4
25 001-30 000	5,2	1,7	7,6	5,4
30 001-35 000	2,5	0,9	3,6	3,2
35 001-40 000	1,3	0,1	2,1	2,8
40 001-45 000	0,6	0,1	0,9	1,3
45 001-50 000	0,3	0,0	0,5	1,1
50 001 a více	0,9	0,1	1,4	1,7

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 45 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle postavení osoby v čele

Interval	Důchodci	Z toho		Nezaměstnaní
		S pracujícími členy	Bez pracujících členů	
do 5 000	0,4	-	0,4	31,9
5 001-10 000	14,1	10,5	14,5	49,3
10 001-15 000	67,8	53,5	69,6	11,2
15 001-20 000	14,7	26,5	13,3	6,3
20 001-25 000	2,0	5,9	1,5	1,3
25 001-30 000	0,6	2,9	0,4	-
30 001-35 000	0,2	0,6	0,2	-
35 001-40 000	0,1	-	0,1	-
40 001-45 000	0,0	-	0,0	-
45 001-50 000	0,1	0,2	0,1	-
50 001 a více	0,0	-	0,0	-

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 46 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle počtu vyživovaných dětí

Interval	1 dítě	2 děti	3 a více dětí	Bez dětí
do 5 000	2,5	6,7	18,4	0,8
5 001-10 000	29,2	43,4	53,6	11,2
10 001-15 000	44,3	35,5	19,0	46,8
15 001-20 000	14,2	9,6	5,6	22,0
20 001-25 000	5,4	2,0	2,0	9,8
25 001-30 000	1,5	1,5	1,0	4,3
30 001-35 000	0,9	1,1	-	2,1
35 001-40 000	0,9	0,1	-	1,3
40 001-45 000	0,6	-	-	0,6
45 001-50 000	0,1	-	-	0,4
50 001 a více	0,4	0,2	0,3	0,8

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 47 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle věku

Interval	-29	30-39	40-49	50-59	60+
do 5 000	1,8	1,9	2,3	1,0	-
5 001-10 000	16,7	28,0	25,9	14,0	5,7
10 001-15 000	29,0	32,3	35,7	36,3	34,6
15 001-20 000	24,0	16,5	19,5	26,1	28,0
20 001-25 000	15,6	9,8	8,2	12,6	15,0
25 001-30 000	6,5	5,0	3,2	5,2	7,7
30 001-35 000	2,9	2,3	1,9	2,5	3,8
35 001-40 000	1,6	1,9	1,2	1,3	1,6
40 001-45 000	0,6	0,5	0,6	0,7	1,3
45 001-50 000	0,4	0,5	0,4	0,2	1,0
50 001 a více	0,9	1,3	1,1	0,2	1,3

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 48 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle velikosti obce

Interval	-999	1 000-4 999	5 000-9 999	10 000-499 999	500 000-999 999	1 000 000+
do 5 000	1,3	1,0	0,8	1,5	2,6	2,2
5 001-10 000	23,1	21,3	20,5	22,8	24,8	13,4
10 001-15 000	38,2	40,1	41,3	35,5	30,3	24,7
15 001-20 000	21,6	20,6	22,2	21,8	22,3	22,3
20 001-25 000	7,6	9,3	10,9	9,6	10,7	16,8
25 001-30 000	4,7	2,7	2,0	4,7	3,8	8,9
30 001-35 000	2,2	2,1	1,3	2,0	2,0	4,0

35 001-40 000	0,8	1,4	-	1,2	1,6	2,8
40 001-45 000	0,3	0,5	0,6	0,3	0,2	1,6
45 001-50 000	0,1	0,3	0,4	0,1	0,4	1,0
50 001 a více	0,1	0,6	-	0,5	1,4	2,4

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 49 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle vzdělání

Interval	ZŠ muž		SŠ muž			VŠ muž	
	ZŠ žena	SŠ žena	ZŠ žena	SŠ žena	VŠ žena	SŠ žena	VŠ žena
do 5 000	3,5	0,2	1,5	1,2	1,6	-	1,2
5 001-10 000	31,9	26,2	27,7	21,9	17,4	15,8	9,4
10 001-15 000	40,0	42,3	39,9	35,5	30,8	25,5	29,2
15 001-20 000	16,9	19,5	19,3	22,1	23,7	25,6	21,9
20 001-25 000	5,2	7,9	7,3	12,0	12,2	15,4	14,8
25 001-30 000	0,8	1,8	1,2	3,6	8,0	6,7	9,7
30 001-35 000	0,5	1,8	2,6	1,4	3,2	4,6	4,8
35 001-40 000	0,8	0,2	0,6	1,4	0,9	2,1	3,1
40 001-45 000	-	0,1	-	0,8	0,4	2,4	1,3
45 001-50 000	0,2	-	-	-	0,7	1,0	2,0
50 001 a více	0,2	-	-	-	1,1	0,8	2,7

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 50 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje

Interval	Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský
do 5 000	2,1	1,0	1,6	1,9	1,3
5 001-10 000	9,6	18,7	20,9	17,4	15,2
10 001-15 000	32,9	41,6	49,5	45,3	49,7
15 001-20 000	21,0	19,4	17,5	21,4	22,4
20 001-25 000	15,3	8,9	6,6	5,3	5,1
25 001-30 000	8,1	5,9	1,9	3,8	3,8
30 001-35 000	3,5	2,2	0,5	2,4	1,5
35 001-40 000	2,6	1,0	1,1	1,6	0,7
40 001-45 000	1,6	0,4	0,3	0,1	0,5
45 001-50 000	1,2	0,6	0,1	0,2	-
50 001 a více	2,1	0,3	0,1	0,6	-

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 51 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje

Interval	Ústecký	Liberecký	Králové- hradecký	Pardubický	Vysočina
do 5 000	5,8	1,6	0,9	1,5	1,9
5 001-10 000	21,9	19,2	20,1	21,3	22,2
10 001-15 000	42,5	47,4	46,6	51,2	47,5
15 001-20 000	17,1	16,8	18,2	20,0	17,9
20 001-25 000	8,6	7,9	8,0	3,8	7,1
25 001-30 000	1,5	3,3	3,1	0,8	0,6
30 001-35 000	2,2	2,2	1,1	0,6	1,0
35 001-40 000	0,5	0,8	0,8	0,3	0,2
40 001-45 000	-	-	0,4	0,2	0,6
45 001-50 000	-	-	-	-	0,5
50 001 a více	-	0,7	0,8	0,3	0,6

Zdroj: ČSÚ, 2019.

Tab. 52 Podíl domácnosti v % v příjmové skupině dle kraje

Interval	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravsko- slezský	Celkem
do 5 000	1,7	2,5	2,5	5,1	2,4
5 001-10 000	18,4	25,3	24,9	27,5	19,8
10 001-15 000	47,3	44,5	49,0	43,2	44,0
15 001-20 000	19,8	18,2	15,6	14,9	18,6
20 001-25 000	7,1	4,0	4,8	5,8	7,8
25 001-30 000	3,2	1,6	1,2	1,6	3,4
30 001-35 000	1,2	1,7	0,8	0,6	1,7
35 001-40 000	0,8	0,4	0,7	0,6	1,0
40 001-45 000	0,2	0,5	0,2	0,3	0,5
45 001-50 000	-	0,1	0,2	0,1	0,3
50 001 a více	0,3	1,3	0,1	0,4	0,6

Zdroj: ČSÚ, 2019.